

ENARRATIO

NES VOCVM PR

SCARVM IN LIBRI

DE RE IVST A

per Georgium Alexandrum.

Philippi Beroaldi in libros XIII. Com
mellæ Annotations,

Aldus de Dierum generibus, simulq̄ d
Vmbriſ, & Horis, quæ apud Palladium

VIRIVTE DVCE,

COMITIS PORTVNAE

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,

1541.

(2)
ENARRATIO-

NES VOCVM PRI-

SCARVM IN LIBRIS

DE RE RVSTICA,

per Georgium Alexan-

drinum.

Philippi Beroaldi in libros XIII. Columellæ Annotations,

Aldus de Dierum generibus, simulq; de Vmbris, & Horis, quæ apud Palladium,

VIRI
TUTE
DVCE,

COMITE
FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,

1541.

COLVMELLÆ VITA,
EX IP SO. OPERE
COLLECTA.

GADITANVS fuit, id quod conijcere licet ex
lib. quinti cap. quinto, cum ait, M. quidem Columel-
la patruus &c. item libro septimo, cap. 11. ubi ait, Nam
cum in Municipium Gaditanū &c. Item lib. octavo, cap.
decimosexto: ubi est, Vt Atlantico Faber qui generosissi-
mis piscibus adnumeratur in nostro Gadium municipio
&c. item lib. x. de lactuca hoc uersu, Et mea quam ge-
nerant Tartesi littore Gades. VIXIT Claudij Impera-
temporibus, id quod conijciatur ex lib. 111. cap. 111. ubi
Seneca, eiusq; uinearum, & Nomentanæ meminit regio-
nis. Cor. Celsi coætaneus, cuius non sine honoris præsi-
tione, animiq; candore sæpius mentionem facit. SCRIP-
SIT XII. de Re rustica libros (de eo autem qui est
de arboribus ambigitur) non minus doctè, quàm dilige-
ter. Librum item Lustrationū sacrificiorumq; pri-
scorum pro frugibus: cuius meminit lib. 111.
cap. x xii. Libros quoque aduersus
Astrologos & Chaldeos: quos se
profite tur composuisse, lib.
x i. capit. 1. Hacten-
us quod astruen-
re possumus.

ENARRATIONES

GEORGII ALEXANDRI
ni priscarum uocum in his de Re
Rustica libris ordine
Literario.

A

Bacus, mensa structoria, & coquinaria.
cap. 10. Cato.

Ablaqueare à lacu deriuatur, et est quā-
do terra refossa, radices superiores re-
cidimus. cap. 27. Cato.

Abortet, abortum faciat. lib. 2. cap. 4. Varro.

Accat, acidum fiat. cap. 148. Cato.

Acetabuli mensura cum dicitur, hemina signatur pars
quarta, id est, drachmæ quindecim.

Acheloides nymphe à fluuio Acheloo. Dryades, deæ ar-
borum. Napeæ, collium dictæ. Col. in hort. lib. 10.

Achras adis, genus est syluestris pyri. in hort. Col.

Acratophoron, uineam. puto legendum Græcè ἀκρατόφορον
ἀκροφ. lib. 1. cap. 8.

Amores Acrifioneos, id est, Danaës filiæ Acrifij, quam cō-
uersus in imbrem aureum compressit Iupiter. Colu. in
hort. lib. 10.

Adijcialis cœna, erat adipalis & opipera, ab adijciendo.
lib. 3. cap. 6. Varro.

Adserunt, iuxta serunt. lib. 1. cap. 25. Varro.

Aeacij flores, hyacinthus, quem è sanguine Aiæcis natum
dicunt. Col. in hort. lib. 10.

Aedituus, is dicitur, qui sacras aedes curat, Prisci tamen di-
cere aeditimum. lib. 1. cap. 2. Varro.

ad 2 Aestiua

PRISCARVM VOCVM

Aestiuā, ubi aestatem; hyberna, ubi hycnem agunt armen-
ta & greges. lib. 2. cap. 8. Varro.
Sine afflatu, id est sine nota aspirationis. libro 3. cap. 1.
Varro.

Albuclis, vini genus, sicut item uisula. lib. 13. Col.
Alica fit ex zea. (καρ) Græci speltam dicunt. cap. 76. Cato.
Alicastrum ea forma ab alica deriuari putamus, qua à silice
qua siliquastrum. lib. 2. cap. 6. Col.

Allobrogica et Biturica à gente nomē habuerunt. lib. 13.
Columel.

Alopecis à cauda uulpium dicta. lib. 3. cap. 2. Col.
Alterā genitrix Cretæ Prometheæ, alludit ad fabulam,
quia Prometheus ex creta terra hominem formauit.
Col. in hort. lib. 10.

Altinates, ex Altino, quæ urbs olim in littore Venetiæ flo-
rentissīma fuit. lib. 7. cap. 2. Col.

Amaranthus, flos ab immortalitate nomen trahens, unde
immortalesq; amaranthi: nunquā enim marcescit, fitq;
ab α priuatiua particula, & μδρσνω sicco. lib. 9. cap.
4. Columel.

Amelus, flos est, quem eleganter Vergil. in Georg. descri-
bit. lib. 9. cap. 4. Col.

Ameram apud Columellam legimus, quæ dictio semen ul-
mi significat, Plinius tamen Sameram uocat. lib. 5. ca. 5.
Columel.

Amerino ab Amerino oppido, ubi plurima erat salix ame-
rina, quam nunc uulgus appellat agnum castum. cap.
10. Cato.

Amylum sine mola factum. cap. 87. Cato.

Amuncum genus uitis, à regione Aminea. cap. 6. Cato.

Anites, perticæ aucupatorię. Pallad.

Amythaon

ENARRATIO.

Amythaon, Melampodis pater fuit, similiter & Chironi.
Colum. in hort. lib. 10.

ἀμυθῶναρον ἀμυθῶναρον ἔχουσι, uitibus plenan. lib. 1. cap. 2.
Varro.

Amphibion dicitur duplicis uitæ. lib. 3. cap. 10.

Amphitrite, uxor fuit Neptuni. Thetis uerò Oceani se-
nis. Col. in hort. lib. 10.

Amphrysus, fluuius Thessaliæ. Col. in hort. lib. 10.

Amula, uas ad aquam gestandam. Col. in hort. lib. 10.

Amurca, fex olei, quæ contra culices, & limaces uim hæ-
bet maximam. Col. in hort. lib. 10.

Andrachne, herba, quæ portulaca dicitur. Colum. in hort.
lib. 10.

Antepagmenta, ualuarum ornamenta, quæ antibus adpin-
guntur, id est, affiguntur. cap. 14. Cato.

Gallinæ Africanæ, quas Græci μελαρπίδες uocant, nunc
Pharaonis aues dicuntur. lib. 3. cap. 10. Varro.

Apinia, ab Apio, brassica, quam Græci σελινάδα uocant.
cap. 157. Cato.

Apianis uuis apes dedere cognomen, præcipuè carum aui-
dæ. lib. 13. Columel.

Apirenium, malum granatum propriè dulce uocauerunt
prisci medici: uerim si Græcam dictionem Latine ex
etymologia explanare uoluerimus, Apyrenium dici-
tur, cui nulla inest granorum duritia uel minor quàm
alijs. lib. 13. cap. 22. Col.

ἀποδῆροσ ἀποδῆροσ, locus ubi deponcbant uestes ante
ingressum balnei. in præfat. lib. 2. Varro.

Apothecæ ubi reponitur uinum. lib. 1. cap. 5. Col.

Apparuit, præstō fuit, obsecutus est, unde et Apparitores.
lib. 3. cap. 2. Varro.

Apri nularij dicebantur mille librarum, quos solebant in
caenis apponere Romani. lib. 3. cap. 2. Varro.
Aquisfolios ab arbore aquisfolio. cap. 3. Cato.
Arbustium ab arbusto possessium. lib. 12. cap. 41. Col.
Ἀρχιτοπιῶν Græcè, Latine exemplar. lib. 3. cap. 5. Var.
Arelate, urbs Narbonensis Gallie. lib. 3. cap. 7. Col.
Aritia mater porri. Ex Aritia porrum erat capitatum, &
genus caulium non excelsius, folio numerosius, quoque
& tenuius. Col. in hort. lib. 10.
Armenia, cereola, & damascena prunorum genera. Col.
in hort. lib. 10.
Armeniaca, præcocia, persica quidã putant: nam tubers
& armeniaca proximè ab amygdala florent. lib. 11.
cap. 3. Col.
Armoracea, genus est raphani. lib. 6. cap. 17. Col.
Artrare est aratrare, & est quando sata inarantur post
quam & nata sunt, & excrescunt. lib. 13. cap. 23. Col.
Asiatica persica frigoribus proueniebant, contrà Gallica
temperatè fiebant. Col. in hort. lib. 10.
Asinaria mola grauiores sunt, & inanimabiles. cap. 4. Cat.
Asini, pisces, qui per diminutionem aselli. lib. 3. cap. 17.
Varro.
Asserculus diminutium ab assere. lib. 8. cap. 2. Col.
Assyrio semine radix, hæc Syriaca uocatur radix, quod
ex hortis Syrorum translata sit. Col. in hort. lib. 10.
Atrienfis is erat, cui credebatur cura atrij. lib. 12. cap. 3.
Col.
Atriplex, herba est syluestris scilicet, & satiua, accusa
à Pythagora. Col. in hort. lib. 10.
Atræi, hymeti, id est, atticis mellis quod optimum nascebat
tur in Hymeto monte Athenarum. Co. in hort. lib. 10.

Auerunces

Auerunces, auertis, depellas. cap. 142. Cato.
Autolycus, maternus Vlysis auus omnium furacissimus.
lib. 1. cap. 3. Col.

B

Bacchi, qui orchestra saltabant, hoc nomine dictus
est Priapus, Ἰξείων Græcè. Columel. in hort.
lib. 10.
Balasus, herba est nõ multum dissimilis à Narcisso. Col.
in hort. lib. 10.
Balsamum herbarum significat & arborem balsami, sicut
& casia herba, & arbor. Col. in hort. lib. 10.
Basculi, populi item Hispanie. lib. 7. cap. 10. Varro.
Basterna, genus rhede. Pallad.
Battilus herba aculeata sponte nascens, & est marina &
hortensis. lib. 12. cap. 8. Col.
Bestiarijs, qui bestias cõficiabant. Si uestiarij legatur, lo=
cum significat seruandarum uestium. lib. 1. ca. 7. Col.
Betica pars Hispanie à flumine dicta. lib. 7. cap. 2. Col.
Bilis atra, melancholia dicitur. cap. 156. Cato.
Bina, duorum: trima, trium: quadrima, quatuor anno=
rum. lib. 3. cap. 1. Col.
Bionias, herba est, quæ pampinorum amœnitatè præstat,
& alligat quicquid obuiam habet. Col. in hort. lib. 10.
Bipalium instrumentum est ad fodiendum. lib. 1. cap. 42.
Varro.
Biturici populi Gal. inde biturica uitis. li. 3. cap. 20. Col.
Bivias, magnam marum habens. lib. 2. cap. 5. Var.
Bivias, magnum puerum. lib. 2. cap. 5. Varro.
Bivias, magna fames. lib. 2. cap. 5. Varro.
Boni consulat, hoc est, bene statuatur, in bonam partem, ut
aiunt, accipiat. in præsa. lib. 10.

PRISCARVM VOCVM

- B**όπις, magnos habens oculos. lib. 2. cap. 5. Varro.
Bosphorus, bouis transitus, ratio tamen exigit, ut bosphorus dicamus. lib. 2. cap. 1. Varro.
Branchiæ dicuntur in piscibus secundum ceruicem, follium more hiantes partes, quibus anhelitum reddere, ac per uices recipere existimantur. lib. 8. cap. 17. Col.
Brissam uuam, tum dicimus, cum pedibus ad exprimentum uinum calcatur. Col. lib. 12. cap. 19.
Brutia pix, secundus est liquor crassior defluens à ligno igni circumdato, quæ rursus in cortinas æneas coniecit. Et spissatur & coagulatur. lib. 12. ca. 19. Col.
Brutij, populi sunt ultimi habitatores Italiæ Siciliam uersus. Col. in hort. lib. 10.
Bulbus apud idoneos scriptores, non tantum pro cepa capitur, sed etiam pro omni radice rotunda. unde legitur bulbos narcissi, & bulbos cannarum. lib. 4. ca. 39. Col.
Bulbi megarici, à Megaris ciuitate Græciæ, ueniebant etiam ex Africa bulbi maxime laudati, utrunq; genus Col. scribit, cum dicit Megaris & getulis glebis. Col. in hort. lib. 10.
Bumastus à bouis mamma. lib. 3. cap. 2. Col.

C

- C**æcilia, genus serpentis. lib. 6. cap. 16. Col.
Cædua sylua à cædendo. lib. 1. cap. 7. Varro.
Celiaci dicuntur, qui uentris fluxum patiuntur. libro 3. cap. 16. Varro.
Cæmenta, lapides quibus ædificia consurgunt. Cato.
Cæsim, id est uno ictu. lib. 4. cap. 25. Col.
Calendæ Veneris, Calendæ Aprilis, nam à Venere Aprilis nomen traxit. Col. in hort. lib. 10.

Calta,

ENARRATIO.

- C**alta, herba est nascens in segetibus flore purpureo. Col. in hort. lib. 10.
Campe uermis genus hortenses herbas infestans, dicta à uerbo Græco κάμψω, id est flectere. Col. in hort. li. 10.
Canabinæ possessium à canabe herba. lib. 3. cap. 8. Var.
Cancelli ligna sunt inter se modicis interuallis in transuersum annexa, quibus scenæ, & tribunalia atq; fenestræ muniebantur. lib. 3. cap. 5.
Canterius, ordo uinæ simplicis iugo porrectæ. lib. 4. cap. 18. Colum.
Canterius, equus cui adempti sunt testiculi. cap. 149. Cat.
Caphisterium genus uasis rustici, putamus Scaphisterium melius legendum. lib. 2. cap. 8. Col.
Capitis porri, id est, capitati porri. Col. in hor. lib. 10.
Capis capidis, genus uasis. inde per diminutionem
Capidula à capiendo. cap. 154. Cato.
Capulatores, qui capulis oleum deplent. Sunt enim Capule uasa ansata. cap. 66. Cato.
Cariosus à carie, est enim Caries putrilago & uetustas. cap. 34. Cato.
Carpathium pelagus, ab insula Carpatho dictum, inter Rhodum & Cretam. lib. 8. cap. 16. Col.
Cassiopæ, astrum, in quod relata fuit Cassiope mater Andromedæ. Col. lib. 11. cap. 2.
Cataclysmus, diluuium, inundatio. lib. 3. cap. 1. Varro.
Catellæ, diminutiuum à catena. cap. 135. Cato.
Catulo feceris, id est sacrificaueris canicula, ad quod syodus placandum frugibus inimicum canes immolabantur, facere enim est sacrificare. lib. 2. cap. 22. Col.
Caulis in herbis dicuntur, hoc est ipsum robur, siue stipites. lib. 9. cap. 4. Col.

445 Caurus

- Caurus, uentus qui & Corus dicitur. Col. in hort. lib. 10.
 Causerum, siue cauterium, ferrum ad urendum. Pal.
 Cedria, primus sudor, qui defluit à canali dum pax fit, cui tanta est uis, ut in Aegypto corpora hominum defunctorum ea perfusa seruentur. lib. 6. cap. 32. Col.
 Cellarius, qui habet curam cellarij. Cellarium autem est ubi reponuntur ad annuū usum necessaria. lib. 12. cap. 2. Col.
 Centones ex pannis, uel lanis diuersorum colorum in unum condensatis, uel constitis fiebant. cap. 2. Cato.
 Cerrus arbor glandifera, inde possessiuum cerreus. lib. 8. cap. 17. Col.
 Chærephyllum, herba est frondibus luxurians, ab hocq; nomen cepit. Col. in hort. lib. 10.
 Chalkanum, succus est ferule Syriæ: & Græci Χαλκάνθη, dicunt per X, nostri uero in G, ch uertunt. lib. 9. cap. 19. Col.
 Chalcis, piscis est de genere romborum. li. 8. cap. 17. Col.
 Characate uineæ, id est, pedate à Græco Χαράκατος, feminini generis duntaxat, pedamentum uitis significat. lib. 5. cap. 4. Col.
 Charchari, Elachate, Camarus, Gobio pisces. lib. 8. cap. 17. Columel.
 Chelæ, cancri brachia, qui facere uidentur Libræ Sydius. Col. lib. 10. in hort.
 Chiron & Melampus, medici præstantes, à quorum nomine herbae quoq; dicte sunt centaurea, melampodion. lib. 3. Col. in præf.
 Chænis, genus uasis. Pall.
 Cicures, domestici, & contrarij feris. lib. 3. cap. 11. Var.
 Cicuta, herba uenenosa. Col. in hort. lib. 10.

Cylindrus

- Cylindrus, lapis teres, quo terra densatur & æquatur. Col. in hort. lib. 10.
 Cymata in brassica dicuntur, quæ uere proximo post primam sectionem à caulibus colliguntur, uel (ut alij dicunt, tenuiores cauliculi. Col. in hort. lib. 10.
 Cimerius, ubi iungitur pontus Mæotidi paludi. lib. 7. cap. 2. Var.
 Cimolia creta ab insula Cimolo, qua utuntur fullones inuestibus abluendis: hanc nunc uulgus terram saponariam uocat. lib. 6. cap. 17. Col.
 Cyperon genus herbae palustris. lib. 3. cap. 16. Varro.
 Citheron, Parnasi iugū, ubi erat Nyssa urbs dicata Baccho. Col. in hort. lib. 10.
 Cithrum, lignum preciosissimum, quo lectos prisca exornabant: & neutri est generis. lib. 3. cap. 2. Varro.
 Clatri ligna sunt cauearum, uel quibus aliquid munitur, aut sepitur: inde clatratae fenestrae. cap. 4. Cato.
 Clauis, morbus pedes ferè tentans. lib. 7. cap. 5. Col.
 Clitellæ dicuntur ea quibus sarcinae colligatae mulis portantur: inde muli clitellarij. cap. 10. Cato.
 Cloaca, per quam sordes publicæ eluuntur. Col. in hort. lib. 10.
 Clostra à cludendo. Cato.
 Coagmenta, coniunctiones arctæ et compares à cogendo, id est, stringendo. cap. 19. Cato.
 Coagmentare, est compares coniunctiones arctè cogere & stringere. lib. 4. cap. 2. s. Col.
 Cocula uasa ænea coctionibus apta. cap. 10. Cato.
 Codicillus diminutiuum à codice: est autem codex arboris robur. cap. 130. Cato.
 Cohortales gallinae, quæ in corte domi aluntur. lib. 8. cap. 2. Col.

2. Columel.
 Cohortes sunt uillarum infra maceriam spatia. lib. 1. cap. 17. Varro.
 Collocasia, herba est Nili. lib. 8. cap. 15. Col.
 Colliciares tegule, quare Deliciares.
 Collucare, est, cum profanae syluae rami deciduntur officientes lumini. cap. 139. Cato.
 Colostrum dicitur spongiosa lactis densitas, quae post partum prima est, et morbus Colostra, quo lactantes tentantur. lib. 7. cap. 3. Col.
 Comitia, edilitia, in quibus ediles creabantur. lib. 3. ca. 2.
 Compascat, inde compascuus ager dicitur, qui relictus ad pasendum communiter uicinis. lib. 1. ca. 2. Var.
 Compendium, utilitas: contrarium dispendium. lib. 3. cap. 20. Col.
 Compitalia dies festi à compitis: nam Compita dicuntur in quae multae uiae conueniunt. cap. 57. Cato.
 Compluuiata uitis, dicta à cauis aedium compluuijs. lib. 1. cap. 8. Varro.
 Concinnare aptè componere: nam cinnus commistio est. cap. 106. Cato.
 Concoqui dicitur cibus calore stomachi. cap. 156. Cato.
 Condepsere est comiscere, et mollire subigendo, quod uerbum à Graeco fit ἀΐψ. cap. 76. Cato.
 Olea conditanea, quae condi, uel condiri potest aptè. lib. 1. cap. 24. Varro.
 Congylis, rapi genus. Co. in hort. lib. 10.
 Coni, nunc cupressi. lib. 6. cap. 7. Col.
 Consenteis deos, è quibus consentia sacra dicuntur, quae ex consensu multorum sunt statuta. lib. 1. cap. 1. Varro.
 Conuoluulus, à conuolucendo: et est uermiculi genus, qui se

- se inuoluit pampino: unde et inuolutus dictus. cap. 95. Cato.
 Coracinam picem, nigram. Pal.
 Corambla, herba est, quae oculos retundit et hebetes facit, ideoque dicta, nam ἄσπερα pupillam significat, ἀμεινω uero retusum et hebes. Col. in hort. lib. 10.
 Cordum, foenum sero natum. lib. 7. cap. 3. Col.
 Corycium, antrum in Cilicia, unde primum delatum est crocum. lib. 9. cap. 4. Col.
 Corymbus, uua est ederae. Col. in hort. lib. 10.
 Corrudam syluestrem asparagum uocant. cap. 6. Cato.
 Cortina, uas quo oleum uel liquidum aliud influit. ca. 66. Cato.
 Cortinale, à cortina, dum mensam aut parietem significat, descendit. lib. 1. cap. 6. Col.
 Cotila, genus est mensurae. Cato.
 Coturnices aues sunt aduenae, terrestres potius, quam sublimes, has nunc uulgus quales appellat: quibus ueneni semen gratissimum est cibus, quam ob causam eas damnare mensa, simulque propter comitalem morbum. lib. 3. cap. 5. Varro.
 Coxendicem, coxam exponit Nonius, de qua dictione enarratius tractabimus. cap. 159. Cato.
 Crenor lac expressum ex grano aqua macerato. cap. 86. Cato.
 Crepida praecepti saxi margo, et extremitas uiarum, uel ripa paulo eminentiores crepidines dicuntur. lib. 3. ca. 17. Col.
 Crepitaculum à crepitu. lib. 9. cap. 11. Col.
 Crocodilus, lacerta est Nili immensa magnitudinis, quam debellauit Ichneumon, Pall.

PRISCARVM VOCVM

- Crocomaga, herba est.
 Crotum uenatorem fuisse dicunt, precibusq; Musarum in
 astra relatum, & pro sagittario ponitur. Col. in hort.
 lib. 10.
 Cruditas redundantia stomachi, quæ nascitur ex ægra
 concoctione. in præf. lib. 1. Col.
 Cuculliones idem putamus quod cucullos. cap. 2. Cat.
 Culcitra dicta, quod in ea tomentum uel saxum inculca-
 tur. lib. 3. cap. 5. Varro.
 Culigna, uas propriè uinariū. cap. 132. Cato.
 Cumæ, urbs Campaniæ, unde Cumana brassica: fessilis fo-
 lio, & capite patula. Col. in hort. lib. 10.
 Cunila bubula, herba est qua se tuentur testudines contra
 serpentes pugnatiuæ, nunc dicitur cotula, & bouis o-
 culus, & flos eius est maior quàm chamæmilla. lib. 6,
 cap. 17. Col.

D

- D**actylides à digitali gracilitate dicta. lib. 13. Col.
 Dardaniæ artes, Phrygiæ faciēbant mulierē menstru-
 atā, nusquā cinctā, solutis capillis, nudis pedibus, cōtra
 erucas, & cætera, hortum circuire. Col. in hort. lib. 10.
 Decemmodiæ & trimodiæ, uasa sunt rustica, quibus ru-
 stici in ferendo frumento dum serunt utuntur, nec non
 pollinctor in frumento per molas frangendo trimodiæ
 utitur. lib. 12. cap. 50. Col.
 Decoxit domino, debitam pecuniam, cum non esset soluen-
 do, abstulit. Col. lib. 11. cap. 1.
 Decumano: id est, limite decumano, qui fiat ab ortu solis
 ad occasum, ut supra diximus: aliter uerò limes ex trās-
 uerso currens uocatur cardo. lib. 12. cap. 41. Col.
 Decussis etiam dicitur à decem assibus. lib. 3. cap. 13. Col.

Decu

ENARRATIO.

- Decussatim, per decusses. lib. 12. cap. 53. Col.
 Decussare, in decusses formare atque diuidere. lib. 3. cap.
 13. Col.
 Defrutaria, uasa ad defrutum idonea. lib. 12. cap. 6. Col.
 Defrutum, uinum ad tertiam partem decoctum: de quo
 & passa, & sapa, idem Col. scribit. lib. 9. cap. 12. Col.
 Delibrare est librum tollere. lib. 4. cap. 24. Col.
 Delphica laurus, quod uictores Delphis ea coronarētur,
 & est uiridior laurus: cypria uerò folio breui, & ni-
 gro, per margines imbricato, crassa. cap. 10. Cato.
 Delitiæ tegulæ à delitio tigno dictæ: has alij Collicia-
 res uocant. cap. 14. Cato.
 Denicales Feriæ colebantur, cum hominis mortui causa
 familia purgabatur. lib. 2. cap. 22. Col.
 Depangere, plantare: inde depactus lib. 3. cap. 16. Col.
 Deplere, euacuare. cap. 14. Cato.
 Despondere animum, est statuere finem uitæ. lib. 3. cap.
 5. Varro.
 Despondent, hoc loco statuit, Plautus & Varro addunt
 animum. lib. 8. cap. 7. Col.
 Depsticum à dependo: est enim depserē, subigendo ma-
 nibus aliquid molle & tenerum reddere. cap. 74. Cat.
 quo uerbo utitur Cato frequenter.
 Desultor, unde & desultorij equi, qui & desultores, qui
 olim in cursum agebant singulos equos, ut nunc faci-
 unt, qui eos ad brauium, ut currant, alunt. lib. 2. cap.
 7. Varro.
 Digitelli, diminutiuum à digito, & uidetur esse genus her-
 bæ. lib. 12. cap. 7. Col.
 Dydāmus, mons Phrygiæ Cybelæ saccr: quæ dea sacra-
 dotes suos in furias agebat. Col. in hort. lib. 10.

Dioncis

- Dioneis floribus, id est, Veneris. Col. in hort. lib. 10.
 Δυσκολία Græce, Latine mala, difficilis concoctio. cap.
 127. Cato.
 Διπθέρα diphthera, uestis pastoritia, ex pellibus ouium aut
 caprarum. lib. 2. cap. 11. Varro.
 Distabescat, ualde tabescat, absumatur, corrumpatur, col-
 liquescat. cap. 27. Cato.
 Distichon, duorum ordinum, siue uersuum. lib. 2. cap. 10. Col.
 Dodrans, nouem partes assis. lib. 3. cap. 13. Col.
 Dolabella diminutiuum à dolabra. lib. 4. cap. 24. Col.
 Dolus Mendesium scriptor Aegyptius. lib. 11. cap. 3. Col.
 Draco appellatur palmes emeritus, pluribusq; induratus
 annis. lib. 5. cap. 5. Col.
 Ductarius funis qui per orbiculos trochleæ traicitur.
 cap. 13. Cato.
 Ductim, cum mora. lib. 4. cap. 25. Col.

E

- EAbus pro eis. cap. 152. Cato.
 EAbulus, herba est faciens baccas in similitudinē sam-
 buci. in hort. Col. lib. 10.
 Elices dicuntur reuolutiones. Col. lib. 11. cap. 2.
 Embammata, à Græco ἐμβάματα fieri uidentur, & signifi-
 cant immersiones, quādo intingimus uel panē uel ob-
 sonium in uasculis repletis re liquida. li. 12. ca. 54. Col.
 Emblemata, ex origine dictionis, quæ Græca est, significat
 tesseras, quibus instrata pauimenta uariantur & uera
 ficoloria sunt. lib. 3. cap. 2. Varro.
 Ephippium, stragulum quo equus infertur. lib. 2. cap.
 7. Varro.
 Epistates, præceptor, siue præfectus rei faciendæ. cap. 56.
 Cato.

Epistomi

- Epistomion, dicitur foramen, per quod aqua effluit. lib. 3.
 cap. 4. Varro.
 Epityrum, uel sine e, pityrum, ex confractis oliuis fit, ex
 quibus nomē traxit: Græce πίτυρος dicitur. cap. 19. Cat.
 Equienti mulæ, equum appetenti, ut credimus, iam febriēti
 legitur. lib. 6. cap. 37. Col.
 Equile, ab equo, ut ouile & bouile. Cato.
 Erigones canis, id est, canicula sydus. Col. in hort. lib. 10.
 Eruca, uermis rodens herbas. Col. in hort. lib. 10.
 Esculentum dicitur ab esca. lib. 9. cap. 12. Col.
 Estare, forma frequentatiua, à supino esum deriuatum.
 cap. 57. Cato.
 Esthesia, uenti stati, qui quotannis in uigore astat per-
 sistant xx diebus. Col. lib. 11. cap. 2.
 Etymon, recta interpretatio. lib. 1. cap. 48. Varro.
 Euante, genus uitis. Pallad.
 Euerriculum, genus retis piscatorij à uerrendo dictum.
 lib. 3. cap. 17. Varro.
 Euiē nos legendum esse dicimus, quanquā interposita
 aspiratione euię legant: Nam ab εὐί, quæ uox est
 bacchantium, nascitur. Col. in hort. lib. 10.
 Exanietur, exudando siccet. lib. 12. cap. 50. Col.
 Excludere dicuntur aues post legitimum incubatum pul-
 los ex ouis: alibi legitur excludere. lib. 3. cap. 9. Var.
 Exgrumantes, de mensura, & recta uia excedentes, uel
 grumos eruentes. lib. 3. cap. 14.
 Eximij propriē sunt porci, qui de grege accepti ad sacri-
 ficandum liberius pascuntur. lib. 7. cap. 9. Col.

F

- FAbis habilis, herbas significat, quibus fabæ condiri so-
 lebant: sunt enim fabæ fabrorum conuiuia. Col. in
 hort.

bb

hort. lib. 10.
Factores dicuntur, qui oleum faciunt: inde factus. cap. 64. Cato.
Fastus, libri in quibus cuiusq; anni gesta continebantur. lib. 9. cap. 14.
Factum quid sit, uide Ostum.
Fauces Caudinæ, locus ubi Romanus exercitus fraude Sannitium interceptus fuit. Col. in hort. lib. 10.
Fele, animal, quod Græci *ἐλάσφορ* uocant. lib. 5. cap. 11. Varro.
Ferali mense **Lupercus**, id est, Februarius mensis, in quo sacra feralia mortuis fiebant, & ludi Lupercales. Col. in hort. lib. 10.
Ferrugineis **purpureis**: nã ferrugo est purpura intensior. Col. in hort. lib. 10.
Fertum, dictum quòd feratur ad sacra, & est sacrificij genus. cap. 132. Cato.
Fiber animal extremas flumini oras accolens, hunc Græci *νᾶσφορ* dicunt: Latini uerò **fibrum ponticum**: huius pilus pluma mollior habetur. lib. 13. cap. 17. Col.
Ficorum genera sunt, **chalcidicæ**, **chiæ**, **purpureæ**, **chelidoneæ**, **mariscæ**, **colistrutiæ**, **Lybicæ**, **libyssæ**, **flauæ**, & reliqua. Col. in hort. lib. 10.
Figlinæ à **figulis** dictæ. lib. 1. cap. 2. Var.
Filicula, puto diminutiuum à **filice**. lib. 6. cap. 30. Col.
Fiscina, uasis genus. Col. in hort. lib. 10.
Flaccescat, id est, flaccidum fiat. lib. 12. cap. 8. Col.
Flaccidi, à **flaccis**, quorum aures pendulæ, & non arrectæ sunt. lib. 7. cap. 5. Col.
Flammeola, **rubea**: nam **flammeum rubeum**. Col. in hort. lib. 10.

Flores,

Flores, **feces uini**. lib. 6. cap. 13. Col.
Flutæ, **murenæ** dicebantur in freto Siculo, quæ Græce *πλωτῆ*. lib. 2. cap. 6. Varro.
Fanifecæ dicuntur qui fornem secant. lib. 2. cap. 22. Col.
Forda, dicitur bos grauida: unde etiam sacra **fordicalia**. lib. 6. cap. 24. Col.
Foriculus, diminutiuum uidetur à **foris**. lib. 1. cap. 50. Var.
Fortisfortunæ dies appellatus à **Serui** **Tullo** rege, qui fanum **Fortisfortunæ** secundum **Tiberim** extra urbem dicauit. Col. in hort. lib. 10.
Fracescere dicuntur oliuæ, quæ collectæ calore & uetustate putrescunt. cap. 76. Cato.
Fraces, oliuarum sunt carnes, & feces. cap. 66. Cato.
Frietur, teratur digito, inde compositum **affrio**. libro 1. cap. 9. Varro.
Fructiuis, genitiuus à **fructu**: ut ab **anus** **anuis**. lib. 1. cap. 2. Varro.
Fruge salis, **mica salis**. Col. in hort. lib. 10.

G

G**alactopota**, lac potantes. lib. 7. cap. 9. Col.
Garum, liquamen ex pisce. lib. 6. cap. 5. Col.
Gemellæ uites ab uuis semper geminis nomen habuerunt. lib. 13. Col.
Gemellar, uasis genus uidetur. lib. 12. cap. 50. Col.
Gemino astro, id est signo geminorum. Columel. in hort. libro 10.
Gerulus à **gerendo**, & is est qui corpore aliquid gerit. Col. in hort. 10.
Gilbus, color est. **Pallad**.
Glaber, **bra**, **brum**, depilem significat. libro 1. cap. 2. Varro.

bb 2

Glabrati,

Glabrata, nuda & sine pilis. lib. 12. cap. 53. Col.
 Glycyridia, dulcis radicis.
 Gladiolus, folium narcisi in gladij formam figuratū. lib. 9. cap. 4. Col.
 Oleucinum, Græcè dicitur oleum mustum, hoc est expressum antequam oliuæ calcantur, atq; premantur. Nam *mustum* Latine. lib. 12. cap. 50. Col.
 Glaucina, herbe genus sylvestris & erraticæ, Niagram uocatur, alij Paralion dicunt, nascitur enim in afflatu maris, aut nitroso loco, inde nomen sumpsit: nam glaucus ceruleum significat, qui color est maris. Columel. in hort. lib. 10.
 Gliscere, est crescere: unde pergliscit, ualde crescit per instructionem epularum. lib. 8. cap. 4. Col.
 Glubito, corticem detrahit, de quo plura in Plautinis questionibus. cap. 33. Cato.
 Grauedo, grauior pituita, & crassior, inde grauedinosi, lib. 7. cap. 3. Col.
 Grossi sunt primitiue ficus. cap. 94. Cato.
 Grumus, collectio terræ minor tumulo. lib. 3. cap. 14.
 Grumæ dicitur ager uel diuulus. Col. lib. 5. cap. 8.
 Gurgulio, pars gutturis, per quâ pulmo attrahit, & reddit spiritum. lib. 2. cap. 4. Varro.

H

HAerediolum, duorum mensura iugerum, quod hæredem sequeretur. in præfat. Col. lib. 1.
 Halcyonij, ab Halcyonibus auibus nomē traxere, quarū foeturæ ante brumam septem diebus, & totidem post mare sternitur. Col. lib. 11. cap. 2.
 Halcem formini generis apud Catonem minuti, & uisus piscis genus putamus esse, quâquam alibi ex intesti-

nis

nis piscium fecem legamus, quæ ganæ olim materiam præbuit. cap. 58. Cato.
 Halesus, fluuius, & mons non longè ab Aethna. Col. in hort. lib. 10.
 Hamonium, coloris genus tendentis in subrusum. lib. 3. ca. 2. Varro.
 Hara stabulum dicitur, tam de porcis, quàm de auibus. lib. 3. cap. 10. Var.
 Haron, in Aegypto uocant bulborum genus, scyllæ proximum amplitudine. Col. in hort. lib. 10.
 Heluolæ, insignes sunt colore inter purpureas nigrasq; medio sæpius uariante, & ob id uarianæ appellatæ. Col. lib. 3.
 Helucnaci generis, id est, uitis heluenacæ, cuius duo sunt genera, maior, & minor, & est in fertilitate princeps. lib. 5. cap. 4. Col.
 Heluolum, color inter rufum & album, unde heluolæ uinæ, & heluolum uinum.
 Hexastichon, sex ordinum, siue uersuum. lib. 2. ca. 10. Col.
 Hibernus oriens dicitur, unde sol per hyemem oritur. lib. 9. cap. 7. Col.
 Hybero, Hispano. Col. in hort. lib. 10.
 Hydromelli, mellitæ aquæ.
 Hyena, animal est ferum atq; agreste, quam dicunt alternis annis marem, alternis fœmenam, sermonem quoque asimulare, in cuius spina articulus siue nodus est ad medicamina efficax. lib. 2. cap. 9. Col.
 Hyosciamos, herba est. lib. 6. cap. 38. Col.
 Hypenemium à uento natum, uel factū. lib. 2. ca. 1. Varro.
 Hyperionis, id est, solis, nam sol ab Hyperione progenitus est. Col. in hort. lib. 10.

Hipparchus, Eudoxus, Meton, philosophi, qui de syderibus & temporibus anni scripserunt. lib. 9. cap. 14. Col.
 Hornotinum dicitur huius anni, alij annotinum legunt. lib. 4. cap. 17.

I

Ithyphallus proprie membrum uirile erectum dicitur. Dicuntur & Ithyphalli curatores. Col. in hor. lib. 10.

Iligneas ab illice. cap. 18. Cato.

Illicium, ab illiciendo dictum. lib. 3. cap. 16. Varro.

Imbuere, inficere, & primum intingere. cap. 66. Cat.

Incerniculum ab incernendo genus est cribri. cap. 10. Colu.

Ἰθυσσοῦσα, loca in quibus aluntur pisces. lib. 8. cap. 1. Col.

Incales, fossæ dicuntur ad educendam aquam factæ. idem & Incilia. cap. 155. Cato.

Indidem, idem mox, ab inde & idem. cap. 15. Col.

Inerticula, genus uitis quoniam iners sit, & uiribus innoxia. lib. 13. Col.

Infricare est terendo aliquid digitis leuiter inspergere. cap. 95. Cato.

Infundibulum, quo in uasa liquores infundimus. cap. 10. Cato.

Inibi, sic & mox. cap. 10. Cato.

Inire, est concumbere, quando foemina mare recipit. unde legimus foeminas a uiris iniri. lib. 6. cap. 37. Col.

Initia Latine, ἰνίσια Græce. lib. 3. cap. 1. Varro.

Inspiciat, id est, alterando fiat inspidum, quanquam alibi legatur cum far incipiat. cap. 113. Cato.

Insolare & insolari dicitur solemmittere. lib. 4. ca. 18. Colu.

Interdius

Interdius pro interdiu. lib. 1. cap. 9. Varr.

Interordinium, spatium quod est inter ordines. lib. 3. cap. 13. Cato.

Intertrigo ab intertero, quando simul membra interteeruntur & confricantur, accedente sudore. cap. 157. Cato.

Intrita, ab intero uerbo, cuius præteritum est intrui & intritum supinum, & proprie dicitur cibus de alleato mortario factus. Col. lib. 12. cap. 40.

Inula, herba quæ suo aspectu atque natura tristitiam affert, nomenq; suum adhuc seruat. Columella in hort. libro 10.

Iolchos, Thessalia ciuitas. Col. in hort. lib. 10.

Ἰπποῖσι ἄγρος, quod & achaicum dicebatur, Peloponnesi urbs, & uidetur ab equis dictum. lib. 2. cap. 1. Varro.

Ischiaci dicuntur ἀπὸ τῆς ἰσχῆος id est, è coxendice, de qua dictione plura alio loco. cap. 127. Cat.

Ἰσθια Græce, Latine secunda, folliculi sunt continentes foetum in matris utero cum menstruis. lib. 7. cap. 6. Col.

Ἰσθια textoria. lib. 1. cap. 2. Varro.

Iubar lumen est, & pro aurora ponitur. Colum. in hort. lib. 10.

Iugata uitis, à iugo, quod ad similitudinem militaris iugi fiebat: nam duabus defixis hastis, tertia superligabatur. lib. 4. cap. 18. Col.

Iuglandes sunt nuces, quasi Iouis glandes. lib. 1. cap. 16. Varro.

L

LAc cyrenaicum, silphium est. lib. 13. cap. 23. Col.

Lacinia de uestibus dicuntur: discreta item animalia & in partes diuisa, in lacinias segregari dicuntur. li-

bb 4 bro 7.

bro 7. cap. 5. Col.

Lacanicum, fornax concameratus ad thermas concalificandas. in prefat. lib. 1. Col.

Lactis gustus quæ condit herba. De lepidio intelligere uidetur, cuius usus non est sine lacte, emendat enim cutem in facie, & lepras tollit, & cicatricum uulnera, & nomen trahit à Græco. Col. in hort. lib. 10.

Lactucarum quoque plura sunt genera, hoc est, Cæcilia, Cappadocia, Tartesiaca, Paphia siue Cypria: est etiã sessilis lactuca. Col. in hort. lib. 10.

Lactucula, quamuis descendat à lactuca, tamen alia est herba lac habens. Col. in hort. lib. 10.

Lageos, herba leporaria. lib. 13. Col.

λεποροπέα, leporaria. lib. 8. cap. 1. Col.

Lanata e uua à lanugine, quæ eas uestit. lib. 13. Col.

Lanistæ dicebantur qui domi gladiaturam docebant gladiatores, quos deinde uenderent munerarijs. lib. 8. cap. 2. Colum.

De lapide noxium, consuetudinem exprimit Romanam, nam solebant damnatos mortis de Capitolino lapide deijcere. lib. 3. cap. 3. Col.

Lapsana, brassica syluestris: est enim brassica alio nomine caulis, & utraque dictio Latina. lib. 3. cap. 16. Var.

Laserpitiatum, à serpitio: est autem laserpitium silphium, asam nunc uocant. cap. 116. Cat.

Latrina, locus est priuatorum sordium. Col. in hor. lib. 10.

Lubrica lapathos, quam λυβράκησιν uocant. Col. in hort. lib. 10.

Lauream, & laurum, & mutata diphthongo loream pro eodem accipit Cato, alij folia distingunt appellatione laureæ.

Lautitia, est epularum magnificentia. lib. 9. cap. 1. Col.

Leguli olearum lectores. cap. 64. Cat.

Lentorem, tenacitatem & uiscositatem ex humore procedentem. Nam lentus tenacem & uiscosum significat, unde & lentesco uerbum. lib. 5. cap. 4. Col.

Lentiscus arbor est, ex qua colligitur mastix, & est trifera. lib. 13. cap. 20. Col.

Ora leonis, herbam significat leoninam in montibus nascentem, cuius flores cum emittuntur, similes sunt ori leonino aperto. Col. in hort. lib. 10.

Lernei cancri, id est, qui ex palude Lerna exiit, dum Herculis pedem momordit pugnantis, & in sydus relatus est. Col. in hort. lib. 10.

Leucoia, alba uiola. lib. 9. cap. 4. Col.

Lyceus, & Cyllenus, montes Arcadiæ. Col. in hort. lib. 10.

Ligula, genus mensuræ. lib. 12. Col.

Limaces, cochleæ à limo appellatæ. Col. in hort. lib. 10.

Limes decumanus in semitis, & limitatione agrorū is uocatur, qui agrum ab exortu æquinoctiali ad occasum æquinoctialem secat. lib. 3. cap. 20. Col.

Lingula diminutiuum à lingua, uideturq; signare hic lignum uel lapidem concauum, quæ aqua uel uinum confluit: sed de hac dictione plura in Plautinis questionibus. cap. 18. Cato.

Ligusticum herba est in Liguriæ montibus nascent. libro 12. Col. 56.

Lyra, signum cælestæ. Col. in hort. lib. 10.

In spectem literæ Græcæ, id est, δ delta, uel λ lambda. lib. 3. cap. 16. Col.

Litera proxima primæ, id est, β, beta. Columel. in hort. lib. 10.

PRISCARVM VOCVM

- Lithostratus**, locus lapidibus stratus, si uerbum Græcum propriè interpretari uolumus. Verùm Lithostrata ex paruulis crustis constabant, quibus solum pauimentum incrustabatur. lib. 3. cap. 1. Varro.
- Loci locorum**, uulua, propriè duntaxat in fœmina, de qua plura alibi dicam. cap. 157. Cato. (Dicuntur etiam loca locorum, ut apud Col. lib. 8. cap. 11.)
- Loculamenta** à loculis deriuari uidentur, & significant capsulas. lib. 8. cap. 8. Col.
- Longurius**, pertica est longior. lib. 1. cap. 19. Varro.
- Lomentum panis** ex faba. Pall.
- Lorea** ex lora fit maceratis aqua uinaceis. cap. 25. Cato.
- Lotium** urina est. cap. 122. Cato.
- Lotus arbor** est dicata matri deùm: est etiã herba in Phrygia laudatissima, & Aphricæ peculiaris, cuius bacca uescuntur homines. Col. in hort. lib. 10.
- Luridus**, supra modum pallidus. lib. 1. cap. 22. Varro.
- Lupus**, piscis est olim pretiosus, qui lanatus erat, sub ostia fluuiorum captus. lib. 3. cap. 3. Varro.
- Lusitanea**, pars est ulterioris Hispaniæ, quam nunc Portugalam appellant, dictam dicunt à Iusu Bacchi. libro 2. cap. 1. Varro.
- Luxa & luxata**, membra suis locis mota, & soluta. cap. 159. Cato.

M

- Mæna** piscis est. cap. 88. Cato.
- Maguderis**, aserpitiij genus, alij dicunt caulem aserpitiij esse. lib. 6. cap. 17. Col.
- Malagma** à uerbo Græco μάλαγω quod est emollio, & eo utimur in duritie mollienda. lib. 6. cap. 17. Col.
- Malleolus** dicebatur furculus utrinq; capitulatus è duro. lib.

ENARRATIO.

- lib. 4. cap. 22.
- Mandragore** duo genera, candida, quæ mas, nigra quæ femina existimatur, ferunt mala nucum auellanarum magnitudine. Col. in hort. lib. 10.
- Mareotides** Aegyptiæ: nam Mareotis pars est Aegypti. lib. 13. Col.
- Marra**, bidentes, & sarcula, rustica sunt instrumenta. Col. in hort. lib. 10.
- Mauricini**, populi prope Marsos. Col. in hort. lib. 10.
- Matellionem** à matella deriuari sentimus, & est aquariũ uis. cap. 10. Cato.
- Matrices** dicuntur quæ ad progenerandum aptæ sunt, et plerunq; à gallinis. lib. 2. cap. 4. Varro.
- Mazonomum**, Græca dictio, & propriè lancem significat ad ferenda obsonia in mensam. lib. 3. cap. 4. Var.
- Me cessa**, pro mihi quæ cessit: & secundum priscos locutus est, qui tibe, & sibe, & mihe, pro tibi, sibi, mihi, dicebant. lib. 3. cap. 16. Varro.
- Mediastinus**, incola mediæ urbis, uel balnearum minister, & curator ædium. lib. 1. cap. 9. Col.
- Medica herba** est, quæ & melica, quæ semel sata decem annos durat. lib. 1. cap. 42. Varro.
- Medipontus** instrumentum funarium. cap. 3. Cat.
- Melanthius** apud Homerum in Odyssea, seruus Ulyssis, quem herus fœda morte demum reuersus affecit. lib. 2. cap. 4. Varro.
- Μελανθίου** Græcè, Latine git dicitur: alio nomine melanthespermō, id est, nigrum semen, alij nigellam. Columel. in hort. lib. 10.
- Melanurium**, piscis à nigra cauda nomen trahens. lib. 8. cap. 16. Col.

Meleagri

PRISCARVM VOCVM

Meleagrides, & Numidica, & Guttera, aues sunt, quæ
 & Afræ dicuntur. lib. 8. cap. 2.
 Melles, item animal, auibus inimicum, puto esse id, quod
 uulgus fouinum & maturellum appellant. lib. 3. cap.
 12. Varro.
 Melicæ gallina, quod in Media id genus auium corpore
 amplissimo fiat. l. litera pro d. substituta.
 Media regio orientis, ex qua Medi, qui & Persæ dicuntur.
 lib. 8. cap. 2. Colum.
 Melimela per unum l, utrobique, sunt mala mustea, à
 μέλι, id est, mel, & μήλον malum, quod à mellis saporem
 retinent. lib. 1. cap. 59. Varro.
 Melissophyllus, herba est.
 Melit[is] Syas, apiaria, ubi apes nutriuntur. μέλιτροφα
 etiam dicuntur. lib. 3. cap. 16. Varro.
 Menalippa, mulier, quæ cum Booto filio ad Metaponnium
 delata fuit, ubi sacræ ædem habuit. libro 2. cap. 5. Var.
 Mædesius possessiuum à ciuitate Aegypti. lib. 7. cap. 5. Col.
 Meta dicitur congeries, uel strues in acutum tendens quæ
 Græcè πύραμις dicitur. cap. 46. Cato.
 Inuersæ metæ similis, hoc est, turbicinam habens figuram,
 cuius ima pars angusta est, superior uerò lata. At metæ
 inferiorem partem latam habet, superna uerò tendit in
 acutum. lib. 9. cap. 14. Col.
 Mètreta uas est.
 Miris, siue smirza, uel ut alij mira, herba est similima ci-
 cutæ, caule, flore, folijsq; minor. Col in hor. lib. 10.
 Mirtum coniugulum, id est, coniugalem à coniugijs. cap.
 8. Cato.
 Molle pecus, tectum: hirsutum uerò, colonicum. libro 7.
 cap. 2. Colum.

Molochon,

ENARRATIO.

Molochon, agrian ibiscum appellant. Quidam alij dicunt
 malachon, hoc est maluam. Col. in hort. lib. 10.
 Muceat mucorem contrahat. cap. 148. Cat.
 Mucrone graphio, quo in pugilaribus cereis scribimus.
 Col. in hort. lib. 10.
 Mulsum, uinum cum melle mistum. lib. 3. cap. 16. Varro.
 Mundus muliebris, ornatus Græcè κοσμητός, lib. 12. cap. 3.
 Colum.
 Mugiles, pisces sunt tam præcipitis uelocitatis ut trans-
 uersa nauigia interim supernatent. lib. 8. cap. 16. Col.
 Mullus, piscis olim preciosus, & cum barbatus sit, putant
 quidam eum esse quem uulgus barbonum dicit. lib. 3.
 Cap. 17. Varro.
 Munerarij dicebantur qui munera, id est, ludos populo
 dabant. lib. 7. cap. 7. Col.
 Munera tartesia, à Tartesso oppido Hispaniæ sito quon-
 dam inter Betis ostia, quo nomine etiam fluuius appel-
 latur. lib. 8. cap. 16. Col. (alij tharsensis tamen legunt.)
 Murgentinam, alij Pompeianam uocant. lib. 13. Colum.
 Muria, sal cum aqua medicatum & induratum, de qua
 plura Col. lib. 7. cap. 8. Col.
 Muscantur, musco integuntur. Col. lib. 11. cap. 2.
 Muscipulis, id est, instrumentis ad mures capiendos. lib.
 1. cap. 8. Varro.
 Mustella, piscis in lacu Brigantino Rhetiæ generatus.
 lib. 8. cap. 17. Col.
 Mustus, nouus.

N

Narcissus, herba est, eiusq; duo genera. Colum. in
 hort. lib. 10.
 Pix naricia, ab insula maris Ionij dicta. Columella. in
 horto.

PRISCARVM VOCVM

- horto. libro 10.
Nasiterna, uas a quale est. cap. 10. Cat.
Nasturtium, herba dicta, quod nasum torquere faciat. lib. 3. cap. 9. Col.
Natrix: genus natantis serpentis. lib. 1. cap. 5. Col.
Naxius ardor, Bacchi coronæ sydus significat: nã (ut ferunt poëte) in insula Dia, quæ postea Naxos dicta fuit, relicta Ariadne à Theseo nuptias cū Baccho fecit, donataq; corona inter sidera illata fuit. Col. in hort. li. 10.
Naxos ἡ νῆσος locus ad alendas aues. lib. 3. cap. 10. Varro.
Nepa, scorpium significat: alij cancrum dicunt. Col. in hort. lib. 10.
Nepita, herba, quæ Græce νηπιτὴν lib. 7. cap. 5. Colum.
Nexus, dicitur obligatio quædam, quæ per as & libram fiebat. lib. 1. cap. 3. Col.
Nidor, odor rerum assarum. lib. 8. cap. 4. Col.
Nocturnas uolucres, noctuam, bubonem, ululam, uespertilionem: solebant enim Prisci ad hortos tuendos noctuam pennis patentibus figere. Col. in hort. lib. 10.
Nomades, pastores dicuntur, quorum uita omnis in pascentis gregibus habetur, à uerbo νῆμος. id est, pasco. lib. 7. ca. 2. Col.
Nomenclator is erat qui nomina citabat, ciuiumq; & seruorum nomina nouerat: inde nomenclatio. lib. 3. cap. 2. Col.
Optima nomina, optimos debitores: unde & pecunia in nominibus. lib. 1. cap. 7. Col.
Nomophylaces, dicuntur legum custodes & seruatores, ἀπό τῆ νόμου, id est, à lege, & φύλακας, id est, custos. lib. 12. cap. 6. Col.
Nouacula, culter tonsorius. lib. 12. cap. 53. Col.

Noxis

ENARRATIO.

- Noxis præstari**, id est, pro damno satisfacere, & emptorẽ indemnem facere. lib. 2. cap. 4. Varro.
Nunella, genus uinculi, quo quadrupedes alligantur. lib. 6. cap. 19. Col.

O

- Oberati**, dicuntur obligati ab ære. lib. 1. cap. 17. Varr.
Obstrigilandi causa, detrahendi, mordendi, repugnandi. lib. 1. cap. 2. Varro.
Ocymum herba est, quam basilicon alij appellant, sunt qui per z, ozymum scribant à uerbo Græco ὄζω. Col. in hort. lib. 10.
Oculi in arborum surculis proprie uocantur: unde germinantur. lib. 4. cap. 22. Col.
Offula, parua offa, & hoc loco carnis frusta. lib. 12. cap. 43. Col.
Ogyges, rex Thebarum, sub quo diluuium factum est. lib. 3. cap. 1. Var.
ὄστρος ὄστρος, asylum Latini uocant, siue tabanum: nonnunquam furorem significat. lib. 9. cap. 14. Col.
Oleagina ad similitudinem oliuæ. lib. 9. cap. 14. Col.
Oleastellum, diminutiuum ab oleastro. lib. 2. cap. 5. Col.
Oleitas, siue oletas, ut oliuitas, est tempus legendarum oliuarum, & fructus oleæ. cap. 68. Cato.
Oletum, confitus oleæ locus. cap. 1. Cato.
Olyssippo, Lusitaniæ urbs, quæ nostris temporibus Vlisbona dicitur. lib. 2. cap. 1. Varro.
Oliuitatem appellarunt Prisci cum olea colligebatur. lib. 12. cap. 50. Col.
Olus pullum, alio nomine olusatrum. Col. in hort. lib. 10.
Omphacomelli, immaturo melle. Pallad.
Onychina pruna, quæ unguis colorem habent. ὄνυξ enim est

PRISCARVM VOCVM

- est unguis. lib. 12. cap. 10. Col.
 Opon Cyrenaicum, succus sylphij. Pallad.
 Oporotheca, ubi seruantur fructus. lib. 1. cap. 2. Varro.
 Orchites, testiculares oliuæ. cap. 6. Cato.
 Orbiculata poma, à figura orbis in rotunditatem circum-
 acti. lib. 1. cap. 59. Varro.
 Onyx, gis, fera est, quæ contrario pilo, hoc est, ad caput
 uerso uestitur, orientemq; caniculâ contuetur, & ado-
 rat, nasciturq; præcipuè in Getulia. lib. 9. cap. 1. Colu.
 Ornithia, ab auibus tractum nomen: appellantq; tempus
 quod est septuagesimo die post brumam, ab aduentu
 auium, tunc enim adueniunt hirundines, ciconiæ, cotu-
 nices, & reliquæ aues aduenæ. Colu. lib. 11. cap. 2.
 Ορνιθοσάρον, locus ad alendas gallinas, & aues. libro 3,
 cap. 9. Varro.
 Ορνιθον ornithon, auarium, in præfa. libri Varro.
 Orthocissos, recta edera, & rigens, quæ sola sine admini-
 culo stat. Col. lib. 11. cap. 2.
 Osciat leo, aperitur flos leonis. Col. in hort. lib. 10.
 Ostium uocauerunt Prisci, quod ex uno facto olei reficitur:
 factum dicebāt, quod uno tempore conficeret: quod alij
 160. modiorum: alij 120. faciebant. cap. 6. Cato.
 Oxygarum, acetū cum garo significat. ὄξυς enim Græcè
 acetum, γάρου liquamen ex pisce. lib. 12. cap. 57. Col.

P

- P**æan, laus in Apollinem pro uictoria, uel peste aue-
 tenda. Col. in hort. lib. 10.
 Paliurus, arbor est Africa, suauem fructum faciens, quo
 uina commendantur. lib. 7. cap. 9. Col.
 Paliurus, herba palustris. Col. in hort. lib. 10.
 Palmaria, insula in mari Tyrreno. lib. 3. cap. 5. Var.

Panace,

ENARRATIO.

- Panace, herba est, quæ alio nomine dicitur centaurea, cui-
 us plures sunt species, interpretaturq; remedium ad
 omnia. Col. in hort. lib. 10.
 Pandatharia, insula in Puteolano sinu. lib. 1. ca. 8. Varro.
 Parilia, festa Palis pastorum deæ: ubi notandum quod in
 hac dictione mutatur L in R, lib. 2. cap. 1. Varro.
 Parthenope, Neapolis. Col. in hort. lib. 10.
 Partarius, à particendo dictus, & is est, cum quo aliquid
 commune habemus, & partimur. cap. 136. Cato.
 Patibulum, fera est lignea. Cato.
 Pauimentum, à pauicendo, id est, à feriendo dictum. lib. 3.
 cap. 1. Varro.
 Paucula, à pauicendo, id est, feriendo. cap. 107. Cato.
 Panto, ferito, & percutito. Cato.
 Pausia, à pauicendo, oliua. cap. 6. Cato.
 Paxillus, diminutiuum à palo. lib. 8. cap. 8. Col.
 Pectita, participium uidetur, nouè dictum à pecto: alij le-
 gunt parcita. Col. in hort. lib. 10.
 Pectunculus, piscis per diminutiuum à pectine. lib. 8. cap.
 17. Col.
 Pedamentum, palus, quo uinea sustinetur. libro 1. cap. 7.
 Varro.
 Pedarius quando pedamentis uinea fulcitur. lib. 4. cap. 11.
 Columel.
 Pedes, apud hunc pediculos significat. lib. 3. cap. 9. Var.
 Pedicinus, idem quod pes, & petiolus, & pediculus. cap.
 4. Cato.
 Pegasidum, musarū, à Pegaso equo. Col. in hort. lib. 10.
 Pelamides, à luto nomen traxerunt, quæ primum cordi-
 le, mox cum annum excessere, tynni uocantur. libro 8.
 cap. 17. Col.

c. c.

Pellibus

PRISCARVM VOCVM

Pellibus oves uestiri. quomodo oves pellite pellibus uesti-
rentur ad custodiendam lanam, Varro docet lib. 2. cap.
22. Col.

Pelliculare, à pellicus fit, et uidetur esse circumligatis po-
sitis pellibus obturare. lib. 12. cap. 39. Col.

Pelusiaci, id est, Aegyptij zithi potus, quem è fruge ex-
cogitauit Aegyptus, ab alijs ceruisia dicitur. Columel.
in hort. lib. 10.

Penicillum, diminutiuum à peniculo, Peniculus uerò à pe-
ne, id est, cauda deriuatur. lib. 12. cap. 18. Col.

Πεντεράσματα, sunt uela quæ extenduntur ad occluden-
dum, et ornandum locum. lib. 3. cap. 5. Varro.

Πευσδαριον, columbarium, in præfat. lib. 2. Var.

Πευσδαριον, seu πευσδαριον, id est columbarium. lib. 3.
cap. 7. Varro.

Peristylus, locus columnis clausus, in præfat. lib. 1. Var.

Perna à pede dicitur, uel à Græco πέρνα. cap. 158. Cato.

Persica peregrina fuerunt, utpote quæ à Persia ad nos
transierint. Col. in hort. lib. 10.

Pestum, oppidum in Campania, rosif generosum. Col. in
hort. lib. 10.

Petaso, est coxa cum crure porcino salita. libro 2. cap. 4.
Varro.

Petiolis, paruis pedibus, diminutiuum est. lib. 12. cap. 44.
Columel.

Πεφάγη φάγη, morbus ulcerosus, usq; ad ossa cele-
riter carnem depascens cum adustione, emittitq; foetē-
tem saniem, et puto hoc in loco esse malum, quod in
iumentis uermem appellant. lib. 9. cap. 12. Col.

Πυθαγόρας, plantarum historias, sic quæσιον αἰτιῶν, id
est, causarum naturalium, sic enim Theophrast. librum
inscriptit

ENARRATIO.

inscriptit. lib. 1. cap. 2. Var.

Phrygia et Lyconia, regiones Asiae minoris. lib. 2. cap.
9. Varro.

Pistes, pugillator interpretatur. lib. 8. cap. 2. Col.

Pinacotheca ubi tabule reponuntur. lib. 1. cap. 2. Var.

Pisso, et piso in eodem sensu, est in pila tundere, uel mo-
lis frangere. cap. 136. Cato.

Pyrois, gemma à colore igneo dicta. Col. in hort. lib. 10.

Picitia, est catharrus. lib. 6. cap. 7. Col.

Πολυάγριος polyarnas, multorum agnorum. lib. 2. cap. 1.
Varro.

Πολυβούτας polybutas, multorum bouum. lib. 2. cap. 1. Varro.

Pocillum à poculo deriuari uidetur. cap. 156. Cato.

Πολύσπυρον, multi frumenti. lib. 1. cap. 2. Var.

Polycletes, Phragmon, et Agcladas, statuarij suæ gene-
rosi. Col. in hort. lib. 10.

Πολυμέλας polymelas, multarum ouium. libro 2. cap. 1.
Varro.

Pollentia, urbs iuxta Alpes, diuidens Italiam à Gallia. lib.
7. cap. 2. Col.

Pollinctore, curatorem pistrini, à polline dictum. ca. 5. Ca.

Pollucere, uerbum est sacrificale, et reddentium libamēta
deis: de quo plura in Plautum. cap. 132. Cat.

Polubrum, uas aquatile. Cato. nunc pollulum legitur.

Pomærium, locus post mœnia. lib. 1. cap. 2. Var.

Pompeij, et Herculaneum, oppida Campanie. Colum. in
hort. lib. 10.

Portitor Helles, Aries qui in cœlum deportatus est. Col. in
hort. lib. 10.

Portumnus deus maris, quem Græci Palæmona appellāt.
Col. in hort. lib. 10.

Precia quæ cito maturefcit, quasi præcoqua. libro 13. Columel.
Precidanea, à præcido, quemadmodum succidanea à succidendo, & erat hostia pro frugibus. cap. 149. Cato.
Præliganeum uinum, à prælegendo. cap. 23. Cato.
Post principia, locus in castris à principibus militibus dictus. lib. 3. cap. 4.
Procyon, stella, quæ antecanis dicitur Latine. Col. lib. 11. cap. 2.
Prodromi aquilones appellantur, qui octo ferme diebus exortum canicule præcedunt. Col. lib. 11. cap. 2.
Promus, à promendo dicitur, & est, qui uictum familia promit. lib. 12. cap. 3. Col.
Protocomos, primum comantes: alij prototomos legunt, id est, primæ sectionis. Col.
Prouincia dicebatur extra Italianam, & ideo legimus uineas Prouinciales, & Italicas. lib. 4. cap. 1. Col.
Ptisana, uidetur esse pultis genus ex farina ordeacea. lib. 2. cap. 7. Col.
Psitia, etiam uites sunt. lib. 13. Col.
Pullationem, idè putamus, quod pullicum, hoc est, foetura pullorum. lib. 8. cap. 4. Col.
Pulex, uermiculus herbis infestus, & præcipuè brassicis. Col. in hort. lib. 16. Varro.
Pullicum, à pullis deriuatur, & est foetura pullorum. lib. 3. Varro.
Pumiles, & puniliones, in hominibus dicuntur, Græcè quoq; gallinæ dicuntur pumiles, ueros. libro 8. cap. 2. Colum.
Putarius, possessuum, à puteo. Varro.

Querque

Querquedula, phalagrides aquaticæ aues. libro 3. cap. 12. Varro.

Quinquatria, dies Mineruæ sacer. Col. lib. 11. cap. 2.

R

Radula, instrumentum ferreum à radendo. lib. 12. ca. 18. Col.

Ramentum, à radendo dicitur, id est, quod de raso ligno, uel alia re decidit. lib. 4. cap. 28. Col.

Rapina, à rapo similiter & rapitium. cap. 35. Cato.

Rapistrum, diminutiuum à rapo. lib. 9. cap. 4. Col.

Rauī coloris appellantur, qui sint inter flauos & cæstios. lib. 2. cap. 2. Varro.

Recipere est excipere ad usum suum, & reseruare: inde recipitur domino, id est, reseruatur domino. cap. 140. Ca.

Reserre acceptum, est fateri se ab alio accepisse. lib. 1. cap. 2. Varro.

Reijcula oues, quæ etate uel morbo graues reijciantur. cap. 2. Cato.

Repastinari ager is dicitur, cuius natura fodiendo mutatur. de origine & significato plura Col. Varro.

Resoluit nexus, id est, peperit, & enixa est. Col. in hort. lib. 10.

Retorridum dicitur, quod intempestiuè amissis uiribus à sole torretur. lib. 3. ca. 18. Col.

Retrimentū, à reterendo uidetur deduci. Plinius recrementum dicit. lib. 1. cap. 64. Varro.

Rhetica, à Rhetis populis Alpium. lib. 13. Col.

Rhynton, Tarentinus nugator uilissimus in agēdis præcipuè fabulis, ad quem alludunt tam Varro quàm Col. apud quos modò legitur mython, modo rhynton. lib.

PRISCARVM VOCVM

3. cap. 3. Var.

Ricinus uermis est exitum non habens, canes acrius infestans atq; boues. lib. 2. cap. 9. Varro.

Ricinus genus cucumeris rotundi, à uerme, nam oblongus: cylindro non est absimilis. Col. in hort. lib. 10.

Riphei, montes septentrionales. Col. in hort. lib. 10.

Robigo, deus, quem putabant rubiginem auertere: est autem Rubigo morbus segetum. lib. 1. cap. 1. Var.

Robustus, à robore. Cat.

Rododaphnes, rosa laurina, quam Nereum uocant. Pall.

Romanensis sal, qui Rome uenditur. cap. 156. Cat.

Rosea, campus appellatur in agro Reatino, quod in eo arua rore humida semper ferantur. lib. 1. cap. 7. Var.

Rubeliæ Nomentanæ, dicuntur à rubente materia. lib. 13. Columella.

Rudetum, terra quæ prius rudis fuerat & inculta, tum autem arata. cap. 34. Cato.

Ruframateriæ & Pompeij sunt oppida Campaniæ. cap. 22. Cato.

Ruscus, herba est aspera, & horrida. Col. in hort. lib. 10.

Rustica uinalia quartodecimo Calend. septemb. celebrantur, quo die primum uinum in urbem deferebant. lib. 1. cap. 1.

Rusticæ, gallinæ sunt agrestes, rostro longiore, quæ per diminutionem rusticulæ quoq; appellantur. lib. 8. cap. 2. Colum.

Rutabulum, dictum in prouendo. lib. 12. Col.

S

SAbelli, populi à Sabinis orti, qui incolunt montes qui sunt inter Sabinos & Marsos. Col. in hort. lib. 10.

Sabaëum, arabicum: nam in Arabia felici odoramentum preciosa

ENARRATIO.

ciosa nascuntur, ut balsamus, castia, thus. Col. in hort. lib. 10.

Sacer mons, est (ut opinamur) sacrum promontorium, quod modo appellant caput sancti Vincentij. libro 2. cap. 1. Varro.

salaria uia, dicta quoniam ex illa sal in Sabinos portari consueuerat. lib. 3. cap. 1. Varro.

salentini, populi Calabriae. lib. 2. cap. 10. Var.

salgama appellabantur à priscis, quæcunque conditanea ad uictum nostrum in uasis seruabantur. Colum. in hort. lib. 10.

salire proprie dicuntur animalia ratione carentia, quando foetum mares ineunt. Ab eo fit salior: unde leta salitur ouis. Et salax est nomen, id est, in coitu fortis & creber. lib. 7. cap. 7. Varro.

sampsucus, herba quam nunc appellant maioranã alioq; nomine amaracus dicitur. Colu. in hort. lib. 10.

sansam, Gregorius Tifernus, utriusq; linguæ interpres, quod Strabo Græce dici πρυσα salsam interpretatur, significatq; Græce os oliuæ. lib. 12. cap. 49. Col.

Herba santonica, genus est absynthij amarissimi, dicta à Santonibus Gallia populis. lib. 6. cap. 24. Col.

sarranæ, uiolæ purpuræ: unde sarranum ostrum. lib. 5. cap. 4. Col.

satureia, thymus, & thymbra, herbae sunt. Col. in hort. lib. 10.

scapus, est fruticibus & ijs herbis, quæ per hyemem non demoriuntur. lib. 9. cap. 4. Col.

scarificatio, est quando tenui uulnere sanguis emittitur. lib. 6. cap. 12. Col.

scarus piscis, qui solus piscium dicitur ruminare, herbisq;

uesci. lib. 3. Varro.
 Scandulæ fiunt ex robore, abiete, etiam picea fisis, uel
 assulatim defectis. lib. 8. cap. 3. Col.
 Schoenus, arbor lentisci. cap. 105. Cato.
 Scylla, genus est bulbi. Col. in hort. 10.
 Scylla, cepæ est genus. lib. 13. cap. 23. Col.
 Scipio, baculum significat. lib. 12. cap. 39. Col.
 Scirpiculas falces, à scirpando, id est, ligando: nam his ut
 tuntur in uinea liganda. cap. 11. Cato.
 Scobem dicimus, quod per terebram, & ferram in perspa
 randis rebus teritur, atq; educitur. lib. 4. cap. 28. Col.
 Scopula, diminutiuum à scopa. lib. 12. cap. 18. Col.
 Sculponcas, calceos putamus ex lana confectos. cap. 59.
 Cato.
 Scutriscum, uasis genus, & uidetur ex figura Græca dea
 riuari à scutria. cap. 11. Cato.
 Scutulas, scutis intertextas, quod opus à Gallis est institu
 tum primo. Pal. lib. 1. cap. 9.
 Sebetis nymphea, Sebetos fons est Neapoli, cuius aqua ui
 catim decurrens, omnes ferè usus Neapolitanis præ
 stat. Col. in hort. lib. 10.
 Sectarius, porcus qui gregem præcedens ducit. cap. 150.
 Cato.
 Secto, sectiuo. Col. in hort. lib. 10.
 Sectores, dicti sunt, qui spe lucri sui secuti, bona condem
 natorum auctionabantur, proq; his pecuniâ pensabant
 singulis. Sectio uerò ipsa auctio. lib. 3. cap. 2. Var.
 Sedentaria opera, quæ ab artificibus sedendo fiunt. lib. 1.
 cap. 12. Col.
 Sedum, alij sadum, alij sessuuium uocant, herba est in te
 gulis nascens. lib. 12. cap. 8. Col.

Sedum

Sedum herba est, quam Anagorum alio nomine uocant.
 lib. 2. cap. 22. Col.
 Sementinæ ferie, à semente, quod sationis causa susceptæ.
 lib. 1. cap. 2. Varro.
 Sementio, pro semine. lib. 2. cap. 1. Varro.
 Septimuntialis satio, dicta à sacrificio septimuntialiorum,
 quod fiebat in septem locis urbis Romæ: nominatæ se
 ptimuntium à septem montibus, in quibus Roma sita est.
 lib. 2. cap. 10. Col.
 Serra campanica, herba est, quam millilotum dicimus. ca.
 10. Cato.
 Serum, aqua lactis. Col. in hort. lib. 10.
 Sesquiculleare uas, quod continet culleum, & dimidium
 alterius. lib. 12. cap. 18. Col.
 Sesquilibra, libra una cum dimidio alterius. lib. 12. cap. 11.
 Columel.
 Sesquimensis, dicitur mensis unus cum dimidia parte al
 terius: hoc est octaua pars. lib. 1. cap. 26.
 Sesquipedes, pes unus cum dimidio alterius. ca. 46. Cato.
 Sestiana mala, à Sestio nomen acceperunt. libro 12. cap.
 44. Col.
 Sybaris, ciuitas Calabria. lib. 1. cap. 7. Varro.
 Sicilire, est ea secare quæ foenisece præterierunt. libro 2.
 cap. 22. Col.
 Signia, urbs Campaniæ. Col. in hort. lib. 10.
 Signinum opus, ut diximus, fiebat calce addita confractis
 testis. lib. 8. cap. 17. Col.
 Silenti luna, coeunte luna, hoc est interlunio. cap. 29.
 Cato.
 Siler, fluius iuxta prædicta oppida. Col. in hort. lib. 10.
 Similago, & simila, sunt deliciae farinae triticeæ. Cato.

66 3 Simus

PRISCARVM VOCVM

- Simus, qui presis naribus, inde Resimi, qui sursum uersus resimas gerunt. lib. 6. cap. 1. Col.
- Siphones, fistulæ, quibus aquas, uel aliud liquidum interueniente spiritu attrahimus, atq; emittimus. lib. 3. cap. 10. Col.
- Sirpiculum, canistrum ex sirpis confectum. Colu. in hort. lib. 10.
- Sirpus, iuncus est. lib. 8. cap. 15. Col.
- Sifer herba, cuius radicem olim nobilitauit Tyberius Cæsar, flagitans eam omnibus annis à Germania. Colu. in hort. lib. 10.
- Solea, quæ solo pedis subijcitur. lib. 6. cap. 13. Col.
- Solea, rombus, & passer, pisces plani. lib. 8. cap. 15. Col.
- Solitaurilia, hostiarum trium diuersi generis immolatione significat, hoc est tauri, arietis, uerris. cap. 141. Cato.
- Solium & labrum, uasa quibus in balneo utuntur. cap. 10. Cato.
- Sparte, à sparto. Est enim Spartum herba hiberica: Latini quidam genistam interpretantur. cap. 11. Cato.
- Sphericum, à sphaera, id est, rotunditate. Cato.
- Spira, dicitur basis columnæ unius tori, & genus operis pistori, & funis nauticus, in orbem conuolutus. cap. 77. Cato.
- Stabie, uetus Campaniæ oppidum. Col. in hort. lib. 10.
- Staphylinus, pastinaca est agrestis, & erratica. Colum. in hort. lib. 10.
- Statumina, à statu arborum dicuntur, prout crescendo statum accipiunt rami. lib. 4. cap. 2. Col.
- Stellio, genus est stellati lacerti. lib. 9. cap. 7. Col.
- Stephanitis à coronario naturæ luxu folijs acinos intercurfantibus. lib. 3. cap. 2. Col.

Stramenta

ENARRATIO.

- Stramenta à sternendo. Cato.
- Stranguria, difficultas urinæ, quando guttatim micturitur. cap. 127. Cato.
- Strepitus quòd cum sole circumagatur. lib. 13. Col.
- Strigæ appellantur ordines rerum intra se continuatè collocatarum, à stringendo dictæ. lib. 2. cap. 19. Col.
- Strigofum dicitur tumentum, cuius corpus fame aut alia uitij causa stringitur: nam strigosus quasi stringosus, à stringendo. lib. 6. cap. 37. Col.
- Stringere decerpere, et colligere: inde strictiuiæ oliuæ quæ manu leguntur ad differentiam caducarum. ca. 66. Cat.
- Strues, dicebantur extruções rerum, & propriè in sacrificijs. cap. 134. Cato.
- Sublinat, pinguat. cap. 15. Cato.
- Subscribere, fauere propriè in causis agendis, unde et subscriptores fautores. lib. 1. cap. 2. Col.
- Subcudes, appellantur tabellæ, quibus tabulæ inter se configuntur, quia quo innititur, succiditur. Pacuuius, Nec ulla subscus cohibet compaginem. Cato.
- Substillum à stillando dictum: est autem egritudo quando stillatim urina emittitur. cap. 156. Cat.
- Succidia, à subibus edendis dicta, succidiu, exponit Nonius pro larido. lib. 2. cap. 4. Varro.
- Suffitas, suffumigatas, à uerbo suffio. lib. 9. cap. 14. Col.
- Suffragines, nodi sunt sub crure. Suffraginosa mula, cuius suffragines morbo uitiatæ sunt. lib. 6. cap. 38. Col.
- Suffriare, à sub & frio, hoc est paululum conterere. lib. 12. cap. 36. Col.
- Suggestus uel suggestum, ut hic, à suggero fit, & est locus editior. lib. 3. cap. 5. Varro.
- Suppuratio, est cū ulcus ad sanie tendit. lib. 6. cap. 9. Col.

Sufum

Sufum pro sursum dicebant antiqui. lib. 3. cap. 20. Col.

T

TAgēs, is fuit, qui primus Hetruscis aruspicij discipulam tradidit. Col. in hort. lib. 10.

Talca, scissionses sunt lignorum & praesegmina. cap. 45. Cato.

Tamaricum quoq; frutex est. lib. 8. cap. 15. Col.

Tamus, herba est minutis folijs & aculeata. Col. in hort. lib. 10.

Tarcon, Hetruriae dux & aruspex. Col. in hort. lib. 10.

Tardipedi sacris, id est uulcanalibus. Col. in hort. lib. 10.

Tarentinae, aues à Tarento, de quibus plura in Plautinis quaestionibus. lib. 7. cap. 2. Col.

Porrum Tarentinum, alio nomine sectium dicitur. lib. 8. cap. 11. Col.

Tarentina nux, dicitur à mollicie corticis, eò quòd uix at trectata frangatur. lib. 13. cap. 22.

Tartesi littore. Tartesiam lactucam suam dicit, quòd Columellarum familia ex municipio Gaditano progenita erat. Col. in hort. lib. 10.

Tyrfos tartesiacos, id est, lactuce tartesiacae. Paphios, id est, Cypriae. Colum. in hort. libro. 10.

Taxus, arbor est, ex qua fabricantur arcus. Toxica quoque inde sudare dicuntur. Colum. in hort. lib. 10.

Tectorium, illinimentum, & quasi pauimentum paricis atq; incrustatio. lib. 3. cap. 1. Varro.

Tectum pecus dicitur ad differetiam colonici: appellatum tectum, quòd operimentis tegetetur. lib. 7. cap. 2. Col.

Temporius, aduerbiū deductū à tempore aduerbio, quòd significat opportunè, & tempestiuè. lib. 8. cap. 4. Col.

Teredo uermis est lignum terens atque exedens. lib. 4. cap.

cap. 24. Col.

Termes, termitis, ramus de arbore recisus. lib. 7. ca. 6. Col. nunc autem tamaris legitur.

Tesseras appellat lapillorum frusta quadrata. lib. 1. cap. 9. Colum.

Thalli dicuntur in porris & cepis medij stipites, à τῆλον & τῆλον uirescere. lib. 11. cap. 3. Colum.

Thasiae uites, à Thaso insula nominatae. li. 13. ca. 23. Col.

Thaumantias Iris, filia Thaumantis. Col. in hort. lib. 3.

Θαυμαντιδος diminutiuum, forma Graeca à theatro. libro 3. ca. 5. Varro.

Θυριστοπος, locus ubi ferae aluntur. lib. 3. cap. 13. Varro.

Tholus, lignum, cui inheret tectum templi, Graeci quida exponunt domum esse rotundam. lib. 3. cap. 5.

Thracius, à Thracia, ostium ponti, per quod in Propon-tida influit pontus. lib. 2. cap. 1. Varro.

Tibe trado, pro tibi, & respicit ad morè currentiū cū facibus in festo Cereris: quorum primus, cū ad locū statutū uenisset, facem sequenti dabat. lib. 3. cap. 6. Varro.

Tibur, ciuitas haud longe ab urbe, olim fertilis pomis. Col. in hort. lib. 10.

Tomacinae, quae apud alios tomacula, & canacae, edulia ex carne porcina. lib. 2. cap. 4. Varro.

Tomices, Graeco nomine appellantur ex canabi impolito, et sparto leuiter tortae restes, ex quibus funes fiunt. Pallad. lib. 1. cap. 13.

Trepidanae à mensura dicuntur: alij legunt crepidanae, à crepida. lib. 3. cap. 2. Col.

Tribularium, à tribula fieri uidetur: est enim tribula instrumentum ad terenda frumenta. lib. 1. cap. 7. Col.

Triclinium, est conclaue, à tribus lectis sternendis. lib. 1. cap.

PRISCARVM VOCVM

- cap. 17. Varro.
Trochlae, siue trochalia, instrumenta cum orbiculis ad subleuanda, et deprimenda onera. cap. 136. Cato.
Trullei, uas, quo manus perluuntur. Trulla tamen et truda uas quo est culina in latrinam aqua fundant. cap. 10. Ca.
Trusatiles mola, alio nomine manuarie, quod manibus trudentur. cap. 10. Cat.
Tuberes, peregrina poma ex Africa in Italia delata. Col. lib. 11. cap. 2.
Tubuli, fistulae sunt maiores fictiles. lib. 1. cap. 8. Var.
Turiones, dicuntur teneritates summitatum arborum, uel arbutorum. lib. 12. cap. 49. Col.
Turduli, populi Hispaniae. lib. 2. cap. 10. Var.
Turdus, Merula, Varij, piscium nomina. lib. 8. ca. 17. Col.
Turnilacus, locus ex conualli Aricina, ubi quondam fuit lacus Turni, inde subierunt lacutres caules. Colum. in hort. lib. 10.
Turunda, panificij genus. ca. 157. Cat.
Tornana, a torquendo, morbus, quod torqueat, unde torminosus. cap. 26. Cato.
Tortium uinum, nouissime expressum. cap. 7. Cato.

V

- V**Acerra, stipes est, ad quem equos solent religare. lib. 6. cap. 19. Col.
Valetudinariu, locus in quo aegroti stant ut curetur. li. 12.
Valuuli, folliculi sunt leguminum. lib. 6. ca. 9. Col.
Vari dicuntur obtortis cruribus introrsum, ut putamus. Nam in exteriorem partem obtorta crura habentes
Vacij dicuntur. lib. 2. cap. 9. Varro.
Vegrandes, malegrandes, paruae, et minuta. lib. 2. cap. 2. Varro.

Veratru,

ENARRATIO.

- Veratrum**, helleborus. cap. 113. Cato.
Virgiliae, stellae sunt, alio nomine Pleiades. li. 9. ca. 14. Col.
Verna actum, quasi uere actum, et est quando uere primum agri proscinduntur, ad differentiam restibilis diatum. lib. 2. cap. 4. Col.
Vesuium, siue Vesuium, mons ardens in Campania. Col. in hort. lib. 10.
Veterina, animalia dicunt, quae uehere quid possunt. lib. 1. cap. 38.
Veterinarij, medici sunt ueterinorum, hoc est animalium, quae aliquid uehant. hos nunc marescallos uocant, hinc et ueterinaria medicina. lib. 6. cap. 7. Col.
Veternum, morbus ex nimio ocio. lib. 4. cap. 24. Col.
Viduertas, calamitas dicitur, quod bonis uiduet. cap. 141. Cato.
Viere, est uincire, uel inflectere. lib. 1. cap. 64. Varro.
Vitibus albis, uite bionia, quae dicitur $\alpha\mu\pi\epsilon\lambda\theta\ \lambda\delta\upsilon\kappa\delta$. Col. in hort. lib. 10.
Vitradices, dicuntur surculi cum radicibus, ad differentiam malleoli, et talearum. lib. 3. cap. 13. Col.
Vipicum, genus allij, quod alio nomine dicitur allium Libycum. cap. 70.
Vrinare, est mergi: inde urinatores, qui sub aqua natant. lib. 8. cap. 14. Col.
Vulturnus, uentus, qui et Graece $\nu\upsilon\tau$, et flat ab oriente brumali. lib. 12. Col.
Xnochoradon, locus ad pascendos anseres. lib. 3. ca. 10. Var.
Ziziphum, arbor est, non pridem in Italia nota: ex Syria enim ad nos uenit, puto id esse, quod Zizapha creat. lib. 9. cap. 7. Col.

FINIS.

ENARRATIONES

PHILIPPI BEROALDI

in XIII. Columellæ libros, seriè li-
teraria digestæ, se-
quuntur.

A

ABLAQUEARE (incipito) ablaquea-
re circũfodere est: Itali excodicare appel-
lant, ut docet Palladius, id est, circa uitis
codicem dolabra terrã diligẽter aperire,
et purgatis omnibus uelut lacus effice-
re, ut solis teporibus, et imbribus prouocẽtur. Itaq; à lacu
bus deductũ uerbũ est ablaqueare: hinc ablaqueatio: hinc
ablaqueatæ uites, uineæq; dicuntur. lib. de arb. ca. 5. Col.

Achrades ut Græcè dicunt, ἀχράδης est, id est,
achras species est pyri, cuius meminit Aristophanes. Olim
Trasibulus (quod annotatu dignum est) cum deberet cõ-
tradocere Lacedæmonijs legatis, muneribus corruptus si-
mulauit se comedisse achradas, hoc est, pyra syluestria,
et ob id loqui non posse. lib. 7. cap. 9.

Acorem Acidum saporem. Lex uino uendendo est, ne
aceat, ne muceat apud Catonem.

Acus Purgamenta frugum acus uocantur, ex quo ge-
nere est et apluda. Plinius: Milij, et panici, et sifama,
apludam uocant purgamenta. Gellius tamen apludam in-
terpretatur esse frumenti surfurem, surfureumq; panem.
M. Varro præcipit gallinæ parturienti in cubilibus acus
esse substernendum. lib. 3. cap. 9.

Admuniculato Admuniculis fulcito, adiuuatoq; qua-
uia sunt pedamenta, et arbores ad uitem admuniculandam
fulcien-

ANNOT. IN COLVM.

fulcien damq; M. Tullius usus est in studijs literarum Ti-
rone admuniculatore, hoc est adiutore, auxiliatoreq;. Co-
lumel. lib. 4. cap. 26.

Admissarijs) Admissarij dicuntur mariti equarum, qui
admittuntur ad coitum, unde et admissura dicta: admissa-
rium periphrasi poetica decenter expressit Vergilius, scri-
bens: Quem legere ducem, et pecori dixere maritum.
Columel. lib. 5. cap. 28.

Aestuosissimum) Aestuosa dicuntur animalia, quæ ca-
lore, et æstu infestantur, sicut alsiosa quæ frigore uexan-
tur. lib. 7. cap. 10. Col.

Affatim) Largè, abundanter, copiosè, media correpta
pronunciandum. Iungitur frequenter, et eleganter cum
genitiuo, ut affatim lignorum est, affatim nummorum,
affatim hominum. lib. 6. cap. 3. Col.

Africus) nomen est uenti, qui Græcè ἀφρικ, aduersus a-
quilonem flat. De quo Plinius, Gellius, Seneca, et ceteri.
De quo ait et poeta, creber que procellis Africus. lib. 11.
cap. 2. Columel.

Allectores) Id est, conciliatores, cõsolatoresq;, qui alli-
ciant, oblectentq; captiuos turdos, mitigentq; moestitiam
captiuitatis. lib. 8. cap. 10. Col.

Allecula) Nomẽ est pisciculi, quem riualem uocat, quia
in riuis nascitur: infra ait, Præberi conuenit tabentes alle-
culas: nam id genus pisces qui sunt incrementi minuti, ma-
iores alunt. lib. 8. cap. 15.

Allucinantem) Somniculosum, stupentem, incuriosum,
Allucinari est errare, allucinatio, erratio. Cloatius docet
lucum dici tarditatem quandam animi, et stuporem qui
allucinantibus plerunq; usu uenit. M. Cic. inquit, Epicu-
rum in rebus naturalibus allucinari. lib. 7. cap. 3.

d d Amar

Amariton) legendum amethyston. Nam inerticula uua cum a nostris ita nominetur, quia temulenti. an sola nō facit, merito à Græcis appellatur amethystos, hoc est, sine ebrietate. Plinius eleganter inquit, quod nostri iustus hanc uuam sobriam appellassent, quam inerticulam dicunt. lib. 3. cap. 2.

Amineæ) Nomen est uuarum generosarū. Quas grammatiçi tradunt, amineas dici, quasi sine minio, id est, rubore, tanquam album sit id uinum. Macrobius uerò censet ab Amineæ regione nominari: fuerunt enim Aminei populi ubi nunc Falernum est. Pronuncianda autem dictio hæc est, penultima correpta, quod satis liquet ex illo Ausonij uersiculo, Solus qui Chium miscet, & Amineū. Illud Vergilianum ex secundo Georgicō (Sunt & Amineæ uites) ita legendū est, ne uersus claudicet, Sunt etiam Amineæ uites, ut prima syllaba producat, penultima corripiatur. lib. 3. cap. 2.

Amphibion) Animalia, quibus uictus est in aqua, & terra, uocabulo Græco appellantur amphibia, de quibus M. Varro sic scribit: Transi nunc in id genus quod non est uilla ulla ac terra contentum, sed requirit piscinas, quod uos philogræci uocatis amphibion. lib. 8. cap. 13.

Apianæ) Plinius: Apianis uuis apes debere cognomen præcipuæ earum auidæ. lib. 3. cap. 2.

Anguinei cucumeris) Cucumerem anguincum multi esse arbitrantur cucumerem syluestrem, qui erraticus uocatur, ex quo fit medicamentum, quod elaterium appellant, succo expresso ex semine, nec ullum ex medicamentis longiore æuo durat: annis ducentis seruatum esse auter est Theophrastus. lib. 8. cap. 10.

Ansatum) habens ansas quibus contineatur, non minus eleganter

eleganter, quàm festiuiter Plautus appellat hominē ansatum, qui brachijs in speciem ansarū deformatis gloriosus inambulatur. lib. 9. cap. 15.

ἄπει οὐκ ἔστιν ὄψιν) Opinor legendū esse, ἀπειροδῶν, hoc est, de repugnantibus, discordantibusq; dissidio quodam naturali, ac potētia. Flinius ex hac (ut cōiectare licet) doctrina Democritica prodidit cuncta constare ex sympathia, atq; antipathia, hoc est, ex concordia rerū atq; discordia. Nam ignes aquæ restringunt: aquam sol deuorat: luna parit. ferrum ad se trahit Magnes, Adamas disidet cum Magnete intantum, ut iuxta positus ferrum non patiat, aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atq; auferat: at ipsum Adamanta rumpit sanguis hircinus recens, & calidus. Igitur Democritus per hanc antipathiam scripsit foeminam menstrualem repugnare erucis uermiculis ut decidant emorianturq; repente omnes: si ea solutis crinibus & nudo pede ter circumeat areolam, in qua erucæ olera infestant: super qua re Palladius sic refert, Aliæ qui foeminam menstruantem nusquam cinctam, solutis capillis nudis pedibus contra erucas, & cætera infestantia hortum faciunt circuire. lib. 11. cap. 3.

Apyrinum facit) Malum punicū appellant apyrinon, cui lignosus nucleus abest, autor Plinius. Verum Seneca tradit apyrina dici, non quibus nulla sit duritia, sed quibus minima. De apyrinis ait Epigrammatarius: Non tibi de Libycis tuberes, & apyrina ramis, De Nomentanis sed damus arboribus. lib. de arb. cap. 23.

Apothecas) Corrigenus est obiter publicus error male literatorū, apothecas dici tabernas officinas uel existimantium: sed qui pure, & munditer loquuntur, apothecarum nomine significant quasdam quasi cellas uinarias,

Et ea proprie repositoria, quibus uina fumo uetustescunt: Hinc illud Plinianum, apothecas fuisse, et diffundi uina solita anno D C. XXXIII. Urbis apparet, indubitato Opimiani uini argumento. Item uinum si sit fumo inueteratum insaluberrimum est. Mangones ista in apothecis excogitant. Infrà præcepit Col. apothecas his locis esse superponendas, unde plerumque fumus exoritur, cum uina celeberrime uetustescunt: quæ fumo quodam genere præcoque maturitatem trahunt: id fumarium uocant. Vitruuius quoque meminit apothecarum, ostendens eas faciendas magis esse ad fructus seruandos, quam ad elegantiæ decorè. Vlpianus eleganter inquit, et scièter, uina etiã quæ in apothecis sunt, non cedent. Iul. Pollux in VI. onomastici docet ἀποθήκας ἄνω, id est, apothecas uini dici uocabulis Græcis ἀποθήκας ἄνω, li. I. c. 6.

Appellando) Significanter et proprie locutus est. Nam appellare dicitur creditor debitore, quando ab eo reposcit quod debetur. Quintil. Pauper eras, et à creditoribus appellaberis. Itè, non debui tibi pecuniã, nunquã me appellasti. M. Tul. in oratione pro Quintio: Eum tum impudenter appellare nolebas. Ne multis agam, sic loquuntur qui pure, munditer, Latine loquuntur. lib. I. cap. 7.

Arborideum) Arborideus ramus dicitur, qui alitur ut arbore sciat, hoc est, ut arbor fiat, et arborea magnitudine adolescat. lib. 5. cap. 4.

Arbustus) Legendum arbutus, nomen est arboris fraga gignentis, alio nomine unedonem appellant ex argumento unum tantum pomum eius edendi: duobus hoc nominibus appellant Græci comaron et memecylon. Iuba autor est quinquagenum cubitorum altitudine in Arabia esse arbutos. lib. 7. cap. 6.

Arbustum) Veteres rei rusticæ scriptores arbustum peculiariter

culariter appellat arbores uitibus maritatis: unde et arbustum uinum dictum, quod in arbusto progignitur. Plinianum uerbum est arbutare agros, quod significat arbutum in agris facere, et arbores idoneas uitibus maritare, uero teste iudicatur nobilia uina in arbustis gigni, et laudatiora in summis, uberiora in imis. Vites enim maxime gaudent arboribus, quia naturaliter in sublime procedunt. Sicut territorium nostrum penè totum arbustis constitum mira pulchritudine, nec minori uuarum largitate spectatur. lib. de arb. cap. I. Hinc arbustiua uitis, quæ scilicet in arbusto ponitur, arborumque copulatur. lib. I. 3. cap. 16.

Arcturus) Sidus est quod autore Plauto uehemens est cum oritur, cum occidit uehementius, de quo poeta: Sub ipsum Arcturum tenui sat erit suspendere sulco. Autumat Plinius arcturum occidere tertio Idus Augusti, quo ferè tempore initium est autumnii. lib. 9. cap. 14.

Arcuato) Laboranti icterico morbo. Arcuatum morbum ueteres dixere, qui alio nomine regius uocatur, eò quod arcuus cælestis ei concolor sit de uirore, Græci ἰκτερίκι uocant, et uulgo ictericam. Icterici homines fiunt aureoli coloris, et lutei, unde et auriginè appellant. Cornelius Celsus: Aequè notus est morbus quem interdum arcuatum, interdum regium nominant, quem Hippocra. ait, si post VII. diem febricitante ægro superuenit, tutum esse morbum tantum modo præcordijs substantibus. Diocles ex toto, si post febrè oritur, etiam prodesse: si post hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit, maxime oculorum, in quibus quod album esse debet fit luteum. Cur autem regius morbus dicatur, docet Quintus Serenus scribens: Regius à uero signatus nomine morbus, Molliter hic quoniam celsa curatur in aula. Cõsimiliter Celsus tradit utendum

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

dum esse in hoc morbo frigidis natationibus: lecto etiã & conclavi cultiore, clauso loco, ludis, lasciuiâ: per quæ mens exhilaretur, ob quæ regius, inquit, morbus dictus uidetur. Plinius memorat icteron auem uocari à colore: quæ si spectetur, sanari id malum, & auem mori. Est & gemma nomine icterias lucido colori similis, ideoq; existimata salubris contra regios morbos. lib. 7. cap. 5.

Argitis) De hac ait poëta, Argitisq; minor cui non certauerit ulla, Aut tantum fluere, aut totidem durare per annos. Videtur argitis nuncupari à candore, & præterea enim albus dicitur. lib. 3. cap. 2.

Arũdo castratur) Plinius: Reficitur ex sese uetere arundineti extirpato, quod utilius repertum quàm castrare, sicut antea. Inspice quid sit castrare animal, & id transferto ad arundinem & plantas. lib. 4. cap. 32.

Asphaltion) Græcè ἀσφαλτῶν dicitur bitumen, unde asphaltites lacus dicitur, quasi bituminalis. lib. 6. cap. 16.

In asse) In totũ, & in totã summã: nomine enim asis totum significatur, sicut & hereditas plena, & solida nomine asis continetur apud iurisperitos. & oratores. Sidonius Apollinaris frequens est in hac locutione, ut dicat ex asse turbatus: id est, ex toto penitusq; turbatus. Item neminem ipsorum nos docet ex asse damnabilem pronunciare dum uiuit. Item ex asse uegetus: id est, totus uegetus. lib. 3. ca. 3.

Atinia) Plinius de ulmo scribens sic refert: Graci duo eius genera nouere. Montosam, quæ sit amplior. Campestem, quæ fruticosa. Italia atinias uocat excelsissimas, & ex his Sicanas illis præfert, quæ non rigue. Alterum genus Gallicas. Tertium nostrates densiore folio, & ab eodẽ pediculo numerosiore, & quartũ syluestre, inter quæ atiniæ non ferunt samaram. Ita uocatur ulmi semen, omnesq; è radicem

IN COLUMELLAM.

radicum plantis proueniunt, reliquæ semine. Hactenus Plinius: qui semen ulmi uocat samaram, quæ amera uocatur à Columella. proinde aut hic, aut illic dictio corrigenda, ne sit dissidium inter duos scriptores, quorum alter ex altero non pauca exscribit. lib. 5. cap. 34.

Atrienfibus) Atrienfes erant serui honoratiores in magnis domibus, qualis est apud Plautum in Afinaria Atrienfis Saurea. M. Tullius in paradoxis: Atq; in magna familia stultorum sunt alij lautiores, ut sibi uidentur, serui, sed tamen serui atrienfes. lib. 12. cap. 3.

Mel Atticum) Antiqui mel hybleum quod est Siculum, & hymeticum quod est Atticum, præconio bonitatis extollunt. Galenus in medicamentis maxime probat mel Atticum tanquam preciosissimum. lib. 12. cap. 38.

Auiaria) Auium receptacula, & gallinaria. Auiarius dicitur pastor auium & custos, quem uulgo gallinarium uocant. Vergilius auiaria ponit pro nemoribus, quæ ab auiibus frequentantur: sic enim inquit in Georgicis, Inculta rubent auiaria baccis. lib. 8. cap. 2.

Auitus color) Ab auo auitus dicitur. Nam in mulis progenerandis non solum color patris, sed etiam aui est spectandus. lib. 6. cap. 36.

B

Decem bambatæ) Lego bambatas, uel bammatas, hoc est, scyllas decem liquefactas, redactasq; ad intinctũ, uel salisuram, quod Græca uoce dicitur βάμμα. lib. 12. cap. 24.

Bidentibus) ferramentis rusticis. Satyrographus Viue bidentis amans, & culti uillicus horti. lib. 4. cap. 5.

Bigemmis) Duarum gemmarum, sicut trigemmis trium gemmarũ, id est, oculorũ, sic enim in arboribus, & uitibus nominatur: unde & gemmare, & gemmascere dicta sunt.

lib. 5. cap. 5.

Bipalio) Genus est rustici ferramenti ad fodendum ac commodati, cuius crebra metio est apud scriptores rerum rusticarum. lib. 3. cap. 13.

Branchiam) Piscium alij branchias multiplices habet, alij simplices, alij duplices, his aquam acceptam ore remittunt: super qua re sic scribit Ambrosius in Hexame. Pisces branchias habet, quas nunc plicant, & colligunt, nunc explicant, atq; aperiunt: in hac ergo collectione, et apertione dum suscipitur aqua & transmittitur, ac penetrat, respirationis munus uidentur implere. lib. 8. cap. 17.

Brisam) Videtur brisa poni pro uinaceis. Nam Plinius hoc idem memorans de passo conficiendo sic inquit: Quidam ex quacumque uua dulci dum percocta illa faciunt siccantes sole, donec paulo amplius dimidui pondus superfit, tuisque leuiter uuas exprimunt, deinde quantum expresse adiiciunt uinaceis aquae puteanae, ut et secundarium passum faciant: diligentiores eodem modo siccatis acinos eximunt, ac sine sarmetis madefactos uino excellenti, donec intumescant exprimunt: & hoc genus ante caetera laudant. Dispice an ex hac brisa deduci commodè possit Briseus, propter illud Persianum: Est nunc brissei quae uenosus liber Acci. Quo in loco interpretes multi multa comminiscuntur, pauci pauca bene. Nihil decerno ut dogmatistes, sed opinor ut opinor. Scio apud Macrobius cognominari Bacchum brissea. Quidam autumant Brissam uuan tunc dici, cum pedibus calcatur ad uinum exprimendum. lib. 12. cap. 39.

Picis brutiae) Plinius: Pix in Italia ad uasa uino condendo maxime probatur brutia. lib. 12. cap. 23.

Bucolos) Nouellos boues, & tyrunculos Graeci *Βουκολοι* uocant bubulcum, & *Βουκόλιον* armentum bouum. lib.

lib. 6. cap. 2.

Bulbos radicis) Cor. Celsus in bulbis numerat allium, et cepam: Plinius discriminat docens quo modo serendi sint. Megaricos bulbos laudat Cat. A poetis optimo epitheto salaces nominantur: quoniam stimulant uenerem. Verum de hisce bulbis nihil ad rem presentem: sunt praeterea bulbi in radicibus arundinum, liliorum, aliarumque plantarum similitudine dicti. Hinc Plin. scribit radicem lili unam saepe bulbos quinquagenos emittere. Item scribens de asphodelo herba sic reuert: Radix eius naris modicis similis est, neque alia numerosior octoginta simul aceruatis saepe bulbis: & mox radicem: id est, bulbos interpretatur. Idem Plinius scribens & ipse de arundine, enarrat quid sit apud Colu. bulbus in radice arundinis. Plin. uerba sunt haec: Seritur arundo bulbo radicis, quam alij oculum appellant, do drantali scrobe, ab eodem Plin. bulbosae, & bulbaceae radices appellantur, in quibus bulbi tales conspiciuntur, quales in radicibus arundinum. lib. 4. cap. 32.

C

Caducam oliuam) Est oliua strictiua, quae manu legitur. Est caduca, quae cadit, & pertica siue arundine decutitur, laudabilior est quae manu stricta colligitur. libro 11. cap. 49.

Cepina) id est, cepa, satioque ceparum, eo inclinamento cepina dicta, quo rapina pro satione raparum. lib. 11. ca. 3.

Cesale) Vocabulum id infrequens apud scriptores: significatque locum ubi purgamus uentrem. M. V ar. decenter nominauit sellam familiarem. lib. 2. cap. 15.

Calami pondo) Consimiliter Cato inquit, schoenum & calamum in pila contundito. Calamum intelligit odoratum, qui nascitur in Arabia. Calamo odorato precium
d d 5 in libras

in libras unius asis. Plinius in compositione unguentorum commiscet calamum. Plautus in Persa: Bene ut in struthis concalcet, calamum inijce. lib. 12. cap. 21.

Calculo) Ratiocinio. Itidem Iuuenalis: Ponatur calculus, adsint cum tabula pueri. Inde calculator dictus ratiocinator. Infrà quoque ait: hic calculus quem posuimus. lib. 3. cap. 3.

Calda) Caldum ueteres dicebant, nos calidum, quod Quintilianus annotauit. Martial. Iam defecisset portantes calda ministros. Caldor pro calore ponitur. lib. 6. cap. 29.

Castanea caluescunt) Ex caluitio hominis cognoscet quomodo castanea uineæq; caluescant. Nā sicut in capite hominis calui uel nullus uel rarus est capillus, ita castanea caluescere dicuntur, quando rare sunt arbores castaneorum, & sine stirpibus sine fructibus loca nudata cōspiciuntur. Hæc inter se opponuntur, caluata, & frequētia, ut pro raro & infrequenti caluum accipias. lib. 4. cap. 33.

Quis custos incorruptior?) Garamantum regem canes ducenti ab exilio reduxere, præliantes contra resistentes. Propter bella Colophonij, Castabaleses que cohortes canum habuere, & primæ dimicabant in acie, nunquam detrectantes: hæc erant fidelissima auxilia, nec stipendiorum indiga. Pugnaße aduersus latrones canem pro domino accepimus. Fidelissimi, ut inquit Plinius, ante omnia homini sunt canes & equi. lib. 7. cap. 12.

Canterio) Genus est simplicis iugi, siue iugata uineæ porrecto ordine quem canterium appellant, meliorq; ca uino est, quando sibi ipsa non obumbrat, assiduoq; sole coquitur, & afflatum magis sentit, & celerius rorem demittit, pampinationi quoq; omni facilius, super cetera destitescit, utilius fit id iugū pertica aut arūdinea, aut feniculo. lib.

lib. 4. cap. 18. Hinc Canteriata uites. lib. 5. cap. 3.

Canterioli) Sicut in edificio sunt canterij, & per diminutionem canterioles, quibus contignationes & tabulata sulciuntur, ita per translationem ait canterioles, hoc est, adimnicula adhibere oportere capitibus caparum. Infrà quoq; ait, arundinibus humiles canterij fiūt. Est & in uinea canterius, de quo dictum est suo loco. lib. 11. cap. 5.

Capulus suis) Quid si legas capillis. Nam sunt in uitis capillamenta quædam capillos imitantia. Inferius ait Columella: Is ex quolibet & minimo capillamento fieri potest. Est & capreolus coliculus intortus ut cincinnus sine capillus qui ad capiendum se erigit, ex quo à capiendo capreolus dictus. lib. 4. cap. 25.

Capitata uineas) Quæ crescūt in caput & robur crassitudinis accipiunt in stirpe dicuntur capitata. Quæ uerò brachiorū & ramorum incrementis adulescunt, brachiate nuncupantur. lib. 5. cap. 3.

Carex) Nomen herbe aculeate noxiæ est, unde carectū dicimus locum carice refertum. Vergilius: Tu post carectū latebas. lib. 11. cap. 2.

Cariosa) Putrida, exesa, situ senioq; corrupta. Caries putrilago est ex uetustate. Cariosi dentes dicuntur putridi foraminatiq; lib. 4. cap. 26.

Catulorū caudas) Plinius mentionē faciens huiusce rei & loci sic refert. Columella autor est, si quadragesimo die, quando sit natus, castretur morsu cauda, summus que eam articulus auferatur, sequenti neruo exempto, nec caudam crescere, nec canes rabidos fieri. lib. 6. cap. 12.

Catulo feceris) Catulum sacrificaueris. Tradit Plinius caetulos lactentes adeo pueros habitos esse apud priscos, ut placandis numinibus hostiarū uice catulis uterentur. Genito mane

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

to mane catulo res diuina fit. In canario sacrificio rutilæ canes immolabantur pro frugibus, ut ita deprecarentur propulsarentq; scuitiam sideris canicula. lib. 2. cap. 22.

Forantur cauis) Foraminibus, nomen est substantiuum. Horatius: Ne sylua cauisq; Tutus ab insidijs tenui solabatur eruo. lib. 8. cap. 3.

Cecilia) Nomen est serpentis. Quidam apud Plinium mendose legunt cæcas serpentes, cum legendum sit cecilias. lib. 6. cap. 16.

Ageratori) Vtinam tam facile ueras dictiones possem inuenire, quam facile falsas, adulterinasq; cognosco. qualis est hæc explosa procul à latinitate, futilis, cassa, nihili dictio, obelo fodienda. Cuius in locum subsituo laferato, ut sit sensus medicamento ex lafere, & laferpitio, de quo assatim suo loco dictum est. Vel potius corrige cerato: quod & magis quadrat: & tali medicina est accommodatius. Nam ceratum liquidum, ait, immittendum esse intra locos capræ genitales. A' cera, ceratū dictum, quod uulgo cerotum nuncupant. Plinius: Non fecit, inquit, cerata, malagmata, emplastra, collyria, antidota, parens illa, ac diuina rerum artifex officinarum, intimo uerius auaritiæ commenta sunt. lib. 7. cap. 7.

Cedrinu liquore) Liqueor picis, qui aquæ modo fuit, ex teda dum coquitur, cedrinum uocatur, cui tanta uis est, ut in Aegypto corpora hominum defunctorum eo persusa seruentur. Est etiam oleum cedri, quo peruncta materies, nec tineam, nec cariem sentit. Hinc illud Epigrammatarij: Cedro nunc licet, ambules perunctus. Cedrian quoq; accepimus appellari humorem manantē ex ambusta picea. lib. 7. cap. 12

A' cellarijs) Cellarij dicuntur, qui ex cella promptuariâ,

IN COLVMELLAM.

ria, siue ex cellario promunt necessaria familia, uocabulo plantino promus & condus nominantur. lib. 11. cap. 1.

Censorium opus) Censores sunt castigatores morum, et rectores. Hinc ait Marcus Tullius in libris legum: Censores mores populi regunt. Censura est regula morum castigatrix, quam idem Marcus Tullius magistram pudoris, & modestiæ appellat in oratione contra Pisonem. Opus ergo censorium significat castigatio uitiorum, & morum regula. Nam, ut inquit Liuius, penes censuram erat regimen morū disciplina Romana. Præterea uectigalia P. R. erant sub nutu, atque arbitrio censorum: inde supercilium censorium ponitur pro grauitate austeritateq; castigatoria. lib. 2. in præfatione.

Cepheus inter sydera) Cepheus est, quem Aethiopum regem fuisse tradunt, Andromedæ patrem, quæ ceto proposita à Perseo liberata est, qui omnes inter sydera recepti esse memorantur. Cepheus, ut ait M. Cicero, sequitur manibus passis terga septentrionis. lib. 11. cap. 2.

In Ceretano tuo) Ceretani populi sunt citerioris Hispaniæ, qui Iuliani cognominantur. De his intelligendum est apud Epigrammatistam scribentem, Ceretana mihi fiat, uel massa licebit. Namq; ab his Ceretanis mittebantur perna optime: quod & Strabo memorat. Apud eosdem nascebatur uina generosa, quæ scriptores magna cum laude nominant. De quibus idem Epigrammatarius intellexit, scribens: Ceretana nepos ponat, setina putabis. Male literati enarratores Ceretana uina, & salsamenta falso existimant referenda esse ad Ceretes Ethruriæ populos. Ego olim puer in Pliniana recognitione annotaui quedam anonomata non indigna cognitu super Ceretanis uinis, & pernis, quæ leguntur in calce Plinianorum codicum, qui impressi,

preſſi Parmæ fuerunt. Apud Columellam, & hic, & alibi fit mentio uinorum Ceretanorum: & de Hiſpanienſibus eſt intelligendum. lib. 3. cap. 9.

Ceratura) quære Gummitio in g.

Cerris) inter arbores glandiferas eſt cerrus: ex glande cerrca, ut Nigidius tradit, porcina caro fit ſolidior. Autumnat Plinius, cerrum ne Italiæ quidem maiori ex parte notam eſſe. lib. 7. cap. 9.

Sacrorum certaminum) Sacra certamina ſunt apud Græcos famigerata Olympia, Pythia, Nemea, Iſthmia appellant Græco uocabulo, ἱσπὸς ἀγῶνας, ut docet Pollux, in tertio onomaſtici. Inde hieronicas uocant uictores in ſacris certaminibus, de quibus copioſiſſimè ſcripſi in cōmentarijs Tranquilli. lib. 3. cap. 9.

Characatas uocant) Legendum characatas. Eſt autem χαρακῆς fœminino genere pedamentum uitis: unde uites characata dictæ pedaminibus adnixæ. Prouerbiū Græcorū eſt, χαρακῆς τὴν ἀμπελον, id eſt, Palus uitem ἐξαρτάειν αὐὰ cepit. lib. 3. cap. 4.

Chenoboscia) Loca in quibus anſeres aluntur, chenoboscia Græco uocabulo appellant. Nam χην Græcè anſer dicitur, βοσκω, paſco. M. Varro: Vbi anſeres aluntur, nomine chenoboscion appellatis. lib. 8. cap. 14.

Cylindro) Lapis teres inſtar colūnæ, et uolubilis, dicitur Græco uocabulo cylindros. Verg. præcipit aream cylindro æquari oportere. Cylindrææ figuræ ſunt ſiliquæ piſi. De cylindris geometricis dictum eſt, in commenta. Tuſcula. lib. 11. cap. 3. & apud Cato. cap. 159.

In Ciman) Cima eſt quidā caulium delicatior, teneriorq; cauliculus. lib. 11. cap. 3. & apud Cato. 159.

Ciminus) De hoc lacu Vergilius, & Cimini cum monte lacum

lacum. lib. 8. cap. 15.

Creta cimolia) Cretæ terra plura ſunt genera, ex his cimolia, duo ad medicos pertinētia, ab inſula Cimiola dicta cimolia. lib. 6. cap. 17.

Cinera) Nomen eſt oleris cui inditum uidetur nomen à cinere: quoniam huic herbæ id genus ſtercorationis eſt aſtiſſimum, plura uide in hortum Col. Bapt. lib. 11. cap. 3.

Quæ circo) Id eſt, ludis circenſibus, qui & Romani, & magni nominantur de ſacris certaminibus, quorum uictores uocant hieronicas, ſuprà explicatum eſt. lib. 6. cap. 26.

Cita) Euocato, educito, citato, uerbum eſt imperatiuum. Col. de arb. cap. 8.

Acit aluum) Legendum cit, hoc eſt, mouet, concitatq;. Verbum Plinij propè peculiare in hoc ſignificatu, libr. 6. cap. 4.

Citra hoc experimentum) Sine hoc experimento, locutio eſt elegans, & celeberrimis ſcriptoribus frequētiſſima, Citra muſicen, Citra ſuſpitionem, dixit Quintilianus: Citra ſaſtidium, citra perniciem, Plinius: & citra ſalem, pro ſine ſale. Citra ebrietatē, Citra crudelitatem, Seneca. Dicitur citra Calendas, pro ante Calendas, & multa conſimiliter ab eodem fonte deriuata. lib. 2. cap. 134.

Cyperum) Cyperus in Aegypto eſt arbor, ſemine coriandri, candido, odorato, quod coquitur in oleo, & inter odoratos frutices numeratur. Hieronymus in commentarijs Cantici tradit cypron eſſe genus uirgulti quod fructum ſerat odoratum in modum uuæ florentis, & cypros uua florens appellatur. Præterea cyperon uocant iuncum quendam triangulum, quæ multi non diſcernunt à cypiro uicinitate nominis. Plinius diſtinguit utrumque, aitq; cypirum eſſe gladiolum radice bulbosa, cyperum uerò iuncum anguloſum,

gulosum, iuxta terram candidum, cacumine nigrum, folia porraceis exiliora, radicem oliuæ nigrae similem cyperida uocari, magni in medicina usus. lib. 12. cap. 21.

Clatris muniuntur) Clatri sunt signa transversa, quibus aliquid munitur, à quibus fenestrae clatratae dicuntur, Cancelli quoque nominantur. Horatius: Obiectos cauea uoluit si frangere clatros. Cato: Clatros oportet inter se pedes distare, hinc clatrare uerbum, munire, et cancellos inducere. lib. 8. cap. 3.

Clauorum) Inter ulcera sunt clauis, quorum quidam mortuicini appellantur: nascitur clauus nonnunquam alibi, sed maxime in pedibus, ut docet Cornel. Celsus: Clauo perijt Silius Italicus. lib. 6. cap. 14.

Clibano) id est, furno, cuius pars prima patentior, Graeci κλιβανος uocant κλιβανος: Vnde Clibanicij panes dicti in clibanis cocti, quorum mentio fit à Plinio: Dicitur et κλιβανος: unde κλιβανος id est, panes, dicti κλιβανος, quorum Polux, Suidas, Aristophanes, meminerunt. Columel. lib. de arborib. cap. 19.

Clima) Docet in hoc loco Columella, quid sit clima in mensuris agrorum. Apud astrologos clima in situ terrarum dicitur spatium quo regionatim uariat horologium. Vniuersa terra diuiditur in septem climata, quae nostri circulos appellauerunt, Graeci parallelos. Plinius noster segmenta, à quo praeter illa septem notissima adduntur quinque; exquisitissima quadam subtilitate, ut ita fiat climata siue segmenta numero xii. Bononia patria mea septimo segmento, siue climate continetur. lib. 5. cap. 1.

Clitellis aptior mulus) Clitellas uocant strata iumentorum, quibus sarcinae alligantur, unde muli clitellarij dicti. Prouerbiū est, boui clitellae sunt impositae: cum bos natural

naturaliter sit impatiens, insolensque clitellarum, minimeque ferendis clitellis idoneus. Plautus festiuiter appellat homines clitellarios, qui onera imposita uehant, et dorso portant, quasi dossuarij. lib. 6. cap. 36.

Secundum codicem) Iuxta caudicem, et stirpem. Itali dicebant ex codicare, id, quod ablaqueare dicunt scriptores agricolationis. Id autem nihil aliud est, quam circa uitis caudicem circumfodere, et quosdam quasi lacusculos efficere. lib. de arb. cap. 10.

Coquant) Coagulentur, et unitas fiat. lib. 12. cap. 21.

Cohortalis est auis) In uilla cohors est, ex eo dicta quod circa eum locum pecus cohercetur, autor M. Var. Inde aues dictae cohortales, quae intra cohortem uillaticam continentur: quales potissimum sunt gallinae. Ouidius: Abstulerat milias illa cohortis aues. Apud Martiale, per contractionem dictionis scriptum est: Raucae cortis aues, et oua matrum. Item: Accipe cortis aues. lib. 8. cap. 2.

Cola) Vasa, siue instrumenta ad colandum uinum, desecandumque accommodata, à colando nominata, de quibus Vergilius: Colaque praetorum fumosis deripe tectis. Villicius, ut inquit Cato, habere debet cola uitalia tria, cola, quae florem demat, tria. lib. 11. cap. 2.

Coliculus) Cauliculus est scapus. lib. 11. cap. 2.

Colymbadas) Plinius in xv. Colymbades franguntur, eademque herbarum uiridum sapore condiuntur. lib. 12. cap. 46.

Colliquias deriuemus) Videtur legendum, in collicias. Sunt autem colliciae siue colliquiae sulci maiores amplioresque, et quasi loculamenta, quibus humor agrorum noxius ex minoribus sulcis deriuatur extra segetes. Vitruuius appellat colluuiaria, omnis colluuii, et purgamentorum receptacula. Plinius meminit colliciarum his uerbis. In
ec usu

usu est, & collicias interponere, si ita locus poscat ampliore sulco, quæ in fossas aquâ deducât. In Plinianis codicibus ferè omnibus, legitur collectritas. Verû siue colliquis, siue collicias, siue collectritas legere libet, haud equidè in magno ponâ discrimine, dum modo nouerimus uocabulû hoc ab humore colligèdo, uel eliquâdo esse deductû. Fiunt autè i agris huiuscemodi collicia, ad colligèdas aquas, atq; educèdas extra segetes, sicuti quoq; sunt elices, sulci aquarum, ab elicièda aqua noiati. Cato cloacale flumè dixit, pro colluuie cloacarum. M. Varro collicias signare uidetur, cum ait: Sulcât in fossas quo pluuiialis aqua dilabatur. li. 2. c. 8.

Collyria) Attende collyria dici non solum medicamentis oculorû, sed aliarum quoq; rerum. Item Corn. Celsus, collyria ponit pro medicamentis fistularum, docens quo modo fieri debet collyrium ad fistulas curandas. Scribit Suidas, *χολυρία*, id est collyria esse pharmaca iatrica, id est medicinalia. Idem docet panes quosdam quasi mutilos eodem nomine appellari. lib. 6. cap. 6.

Neq; arborem collucare) Tria sunt priscorum uerba ab eodem fonte deriuata, collucare, sublucare, interlucare, quæ hoc discerniculo disparantur. Collucare, est arboris syluæ officientes lumini succidere, & succis arboribus locum luce compleere. Sublucare minus est, quàm collucare, significat enim ramos arborum supputare, & ueluti subtus lucem immittere. Docet M. Cato quemadmodum Romano more locum collucare oporteat. Interlucare uerò est in arboribus frugiferis per interualla deputare ramos in densitate ramorum, qui sunt superuacui, unde nata interlucatio est, cui in uitibus consimilis est pampinatio. Plinius: Interlucatio arboris prodest, sed omnium annorum trucidatio inutilissima. lib. 2. cap. 22.

Coloc

Colocasijs) Nomè est herba, de qua Martialis: Nilia-cum ridebis olus lanasq; sequaces. Plinius: In Aegypto nobilissima est colocasia, quam cyamon uocant. Aliqui hanc à Nilo metût, caule cum coctus est arenoso, in mãdè do spectabilis est, folijs latissimis, quibus implexis in uariâ speciem uasorum portare gratissimum habent. lib. 9. ca. 15.

Columbaria) Vulgo columbarium uocât stabulum columbarum, ipsum ædificiû, & locum columbis alèdis accommodatum, et ita Palladius quoq; appellat: uerum Columella, & M. Varro columbaria capiunt pro nidis, & loculentis, & cellis in quibus singula paria foetificant. M. Varro sic refert: Columbaria singula esse oportet, ut os habeant, quo introire, & exire possint. Columbarius dicitur custos, & pastor columbarum. lib. 8. cap. 8.

Colostram uocant) Dicitur colostrum neutro, & colostrum foeminino genere: quæ nil aliud est, quàm spongiosa densitas lactis à partu. Plinius: Ex primo semper lacte à partu colostrum fiunt. Hinc colostrati infantes disti, quibus perniciosum fuit gustasse id lac. Plautus: Mea colostrum, meus molliculus caseus. Epigrammatista: De primo matrum lacte colostrum damus. lib. 7. cap. 3.

Commeatus apum) Itiones & rediciones à cõmeando. lib. 9. cap. 8.

Iugerum compluua) Antè dictum est uineam dici compluiatam à compluuijs domorum, quibus consimilis est in longitudinem latitudinemq; iugata. lib. 4. cap. 24.

Condititia) Quæ reconduntur & diuturno tempore seruantur longæ usionis gratia, ea uocant condititia cibaria. Cato conditiua appellat poma, quæ conduntur in hyemem duratura. lib. 8. cap. 8.

Vicini cõditionibus) Emendo uillici, tanquam ad uilli-

cum parum pertineat compositio olei glaucini. Cōditio-
nes autem accipe pro condituris. Sic enim M. Tullius, sic
ueteres frequenter appellant, ut inter conditiones & con-
dituras nihil quidquam intersit: cum utraq; dictio à con-
diendo deflexa sit. lib. 12. cap. 50.

An cōsemineis uineis) Consemineas uineas uidetur in-
telligere eas, in quibus aceruatim multa semina uitii con-
fusa sunt, nec proprijs generibus distincta, quæ etiam con-
seminales dicuntur. lib. 11. cap. 45.

Consiliginem uocant) Plinius lib. x xvi. scribit hæc:
Radix uerò herbæ consiliginis, quam nuper inuentam di-
ximus, suum quidem & pecorum omnium remedium præ-
sens est pulmonum uitio, uel traiecta tantum in auricula,
bibit debet ex aqua, haberiq; in ore assiduè sub lingua.
Idem x x v. Nostra ætas meminuit herbam in Marsis re-
pertam, nascitur & Aequiculus circum uicum Ninnerue-
sia, uocatur consiligo. lib. 6. cap. 5.

Tanquam olitæ reductum) Emendo tanquam lituræ
ductus appareat. lib. 6. cap. 5.

Coni cupressum) Conus dicitur fructus cupressorum,
unde conifera dictæ à poetis, ^{κωνοειδής} Græce nominatur:
quoniam rotunditate in acumen attollitur: ^{κωνοί} autore
Suida sunt strobuli: ubi strobulos accipere malo pro nu-
cleis pineis quàm pro fructibus cupressi. Nam & Galen.
in v 11. lib. qui ^{κωνοί} inscribuntur, docet conos antiquitus
appellatos esse ab Atticis strobulos, id est, fructus pineos.
M. Var. galbulos nominat, pilas istas cupressorū cortinas
in quibus inclusa sunt semina primigenia. lib. 6. cap. 7.

Cordum uocatur) Plinius: Rursus rigari defecta oportet,
ut secetur autumnale foenum, quod uocant cordum.
Antiqui cordum dixere serotinum, unde & frumēta cor-
da,

da, quæ sero maturescunt, & agnos cordos, qui serius nati
forent. Et in hominibus dicti cordi sunt ultimo sætu pro-
geniti, hoc est quod ait Quintilianus, præceptorem subti-
len & eruditum seruaturum origines uerborum unde
cordi nomen traxerint. Lego fuisse Cordos duos scripto-
res historiarum. lib. 7. cap. 2.

Corrudā) Corruda est syluestris asparagus. Cato præ-
cipit corrudā seri debere eo in loco in quo fuerint harū-
dines, ut ita asparagi fiant. Nam cōuenit harundinetū cū
corrudā. Plinius: Syluestres, inquit, fecerat natura corru-
das, ut quisq; demeteret passim, ecce atiles spectatur aspa-
ragi. Item hortorum indicauimus corrudam, hunc intel-
ligimus syluestrem asparagum, quem Græci orminon aut
myachanton uocant, alijs ue nominibus. lib. 11. cap. 3.

Cortinale) Non id est cortinale quod glossematici
opinantur, neq; à mensa parieteq; deducitur. Sed corti-
nale dicitur proprie locus in quo sapa et defrutū coquū-
tur in cortinis. Sunt autem Cortinæ scriptoribus agricul-
tationis uasa defrutaria, hoc est, defruto sapæq; coquen-
de accommodata, quæ magis plūbea quàm ærea esse debēt.
Plinio cortinæ sunt uasa quibus uellera tinguntur sorbē-
tia succum & medicamina infectoris, à quo cortina dicitur
uiridis & immatura, quando nondum lana ebibit ad
plenum eximium illum colorem, qui expetitur in uestimē-
tis. Idē ait, Vela pingi in cortina: & cum sit unus in cor-
tina color alium atq; aliū fieri in ueste accipientibus me-
dicaminis qualitate mutatu. Alio significato apud eccle-
siasticos scriptores, alio apud poetas cortina usurpatur,
qua nil notius est, uulgatiusq; lib. 1. cap. 6.

Vel coro) Nomen est uenti, quem & caurum uocant:
de quo Iuuenalis: In caurū, atq; eurum solitus scuire fla-
gellis:

gellis : à Græcis argestis nominatur. Plinius ab occasu æquinoctiali fauonius, ab occasu solstitiali corus: zephyron, & argeston uocant. lib. 11. cap. 2.

Crudum) Id est, intactum sine sulco, & pastinatione. lib. 3. cap. 13.

Cubitorem bouem) Qui libèter decumbit in sulco, & uitio decumbendi obnoxius est. lib. 6. cap. 2.

Ac cudentibus) Cudentes dicuntur, qui in area baculis excutiunt, exteruntq; legumina ac frumenta: à cudendo, id est feriendo nominati. lib. 2. cap. 10.

De collo cucurbitæ) Semina in cucurbitis quæ proxima collo fuerint, proceras parit, quæ in cibis sunt esculentiores, quæ in medio sunt, rotundas, quæ in lateribus crassas, breuiioresq; prognerat. Cucurbitarium locum uocant cõsitum cucurbitis, sicut cucumerarium ubi sati sunt cucumeres. lib. 11. cap. 3.

Cum culabula) Emendo cunila bubula, hoc enim nomine appellatur herba, cuius plura sunt genera. Est enim cunila quæ bubula appellatur, cuius semen contra serpentes uino bibitur. Est alia cunila gallinacea appellata à nostris, à Græcis origanum Heracleoticum. Tertium genus est eius quæ à Græcis mascula, à nostris cõilago uocatur. Vires cunilæ uehementissimas in omnibus his generibus tradunt. lib. 6. cap. 12.

Custos summittendus) Alendus palmes quem custodem uocant & præfidiariũ, de quo Plinius hæc: Qui uocatur custos hic est nouellus palmes, non longior tribus gemmis, proximo anno materiam daturus, si uitis luxuria se consumpserit. lib. 4. cap. 24.

D

Dactyliq;) Væ sunt prælongis acinis porrectæ, unde

☞

& nomen à digitorũ longitudine fortiuntur, sicut & da dylides dictæ à digitorũ gracilitate. Bumasti uerò ab eo nominantur quod tument mammarum modo. De quibus poëta, tumidis bumaste racemis. Alio nomine bumammam uocant. Mos est Græcorũ in magnitudine rei demonstranda, apponere hanc particulam, Bu, ut docet Suidas: hinc βούπειρα ἢ μεγάλη πέννα, id est, magna fames. hinc βούλιμον ἢ βούλασσοι, aliq; cõpluscula: autumat M. Varro à bobus dici pleraq; id genus magna. lib. 3. cap. 2.

Dapsilis musto) Larga copiosa, & musti ubertate luxurians. Dictio Græca est nostris frequenter usurpata. Δαψιλία dicitur largitas, & opulentia, ut inquit Suidas, πλουτία, & ἰσθὶς ὁ πλουτελής. lib. 3. cap. 2.

Decacuminanda) Cacumine priuanda. Decacuminare est cacumen decutere, unde decacuminatio. Plinius: Hæc similes & decacuminatio rationem habet cupressi, piceæ, cedri, hæ enim detracto cacumine aut ignibus adusto intereunt. lib. 5. cap. 4.

Delibretur) Decorticetur. Decorticiatio, id est, corticis detractio, infesta est & exitialis arboribus. Nam nouellæ in primis arbores cortice in orbe detracto necantur. Excipitur suber, quod sic etiam iuuatur. lib. 5. cap. 4.

Decemmodiæ) Capaces decem modiorum, ut trimodiæ trium. lib. 12. cap. 18.

Decoxit) Cõminuitur, fitq; minor, atq; deterior, translatio sumpta ab his quæ coquuntur ad ignem, fiuntq; cõctura longè minora. Inde uerbum translatum in eos qui ere alieno cooperti cum soluendo non sint, uel latitant, uel solum uertunt. Nam decoxisse dicitur, & decoctores nominantur. Epigrammaticus: Nihil colonus uillicusq; decoxit. Crassus qui primus diues est cognominatus, deco-

ee 4 xisse

xisse suis creditoribus traditur. Notissimum est illud Ca-
tullianum, Decoctoris amica Formiani. lib. 1. cap. 8.

Iuxta decumanum) Suprà docuimus, decumanum dici
limitem secantem agrum ab exortu ad occasum, uineas
quoq; limitari decumano. lib. 4. cap. 20.

Decussabimus) Id est, deformabimus, ducemusq; in de-
cussas, id est, denormabimus, digeremusq; ad æquilibrium.
Hoc uerbo utitur & Vitruuius, dictumq; uidetur à de-
cussibus, hoc est, à denario numero, qui perfectus, & abso-
lutus est. Quidā legunt decussauimus, ut sit præteriti tem-
poris, quod intellectui magis quadrat. Quod autem ait in
speciem Græca litera, neque A, intelligo, neque λ, ut qui-
dam opinantur, sed χ. Talis enim litera stellæ similibior est,
cuius effigiem representare ait hanc machinā lib. 4. cap.
13. Hinc in stellam decussare ait lib. 4. & decussatim per
decusses, & per frustra cuiusdam magnitudinis absoluta,
sicut decussis, hoc est, denarius numerus perfectus habe-
tur. lib. 12. cap. 53.

Cellam defrutariam) Impositum est nomen uillæ defru-
taria ab eo quod in ea fit defrutū. Est autē defrutū uinum
ad dimidiā mensuræ partem decoctum, ut docet Pli. Autu-
mat Palladius defrutum à defrutendo dictum esse, quod ubi
ad spissitudinē fortiter despumauerit, effectum est. Cale-
num uerò dicitur cum ex tribus partibus perdita tertia,
duæ remāserunt. Sapam uerò appellant ubi ad tertius de-
coquitur, quod Græci syrium & exsema nuncupant, &
ita frequēter à Galeno nuncupatur. lib. 1. cap. 6. Hinc de-
frutarium locus in quo fit, & defrutaria uasa defruto co-
quendo maximè idonea. lib. 12. cap. 21.

Defrutare) A defruto inclinatū est uerbum defrutare,
quod significat defrutum conficere, & sapam coquere.

Vnde

Vnde & defrutariæ cellæ nomen est inditū. Defrutū uerò
à defrutendo dictum est, significatq; uinum decoctum ad
dimidiā mensuræ partem, redactumq; ad spissitudinem
mellis, cuius uicem quoq; præstat. lib. 2. cap. 22.

Ferijs denicalibus) Festi Pompeij uerba hæc sunt: De-
nicales feriæ colebantur, cum hominis mortui causa fami-
lia purgabatur. Græci enim νεκρῶν mortuum dicunt. Tu
dispice an ex hisce doctissimi grammatici uerbis scriben-
dum sit denicalibus ferijs, tanquam ἀπὸ τοῦ νεκρῶν formato
uocabulo. possumus & denicales legere, ut à numero
denario dictio ducta sit, sicut nouendiales dixere à nume-
ro 10. dicrum. lib. 2. cap. 22.

Depingere) Vnius literæ immutatione tollendū est men-
dum, ut legas depangere, quod plantare significat, itidem
paulo mox quinq; malleoli pangendi sunt. lib. 3. cap. 15.

Depletur) Exhauritur, educitur, ex uasis post pressu-
ram. Staius: Digno depleuimus haustu. Cato: Oleum si po-
teris, bis in die depleto. Idem dixit amurcā deaurito in
eodem significatu. Plinius noster uerbo infrequenti, sed
elegantissimo ait, Oleum sæpius die decapulandum, pro
eo quod est, deplendum deauriendumq;. A Catone di-
ctus capulator is cuius officium est ut concha oleum dili-
gentissime tollat ac depleat, de quo mox paulo sic scribit
Columella, Protinus capulator depleat: utiturq; per se pe-
hac dictione. Dicitur autem capulator à capula quod no-
men est uasis, cuius nominis Nonius & Varro memine-
runt. lib. 12. cap. 49.

Desponderis sapientiam) Desperaueris te sapientiā ad
perfectū posse percipere, & ad eam peruenire. Despōdere
animum dicitur apud autores, pro eo quod est finem sue
spontis statuere, ac mori uelle ex desperatione. M. Varro:

Hoc ideo in secluso clam, ne reliqui, si uideant, despondeant animum, atq; alieno tempore ueritori moriantur. Lilius: Nec ipsi solum desponderant animos, sed contenti coepti erant à finitimis populis. Plautus: Ne lamentetur, ac ne animum despondeat. lib. 11. cap. 1.

Dicimus & Despondere siue additamento pro eodem, ut idem Colu. lib. 8. cap. 10.

Deuerendus) Scopis purgandus. Deam nomine Deuerram coluit antiquitas, quæ præerat domibus euerrendis. Conuerritores dicti scoparij, illi scilicet qui scopis à prandio, à cæna pauimenta deuerrunt, & purgamenta esearum tollunt. lib. 7. cap. 4.

Deustica) Id est cremata, tostæq; in pruinis. libro 6. cap. 17.

Diffusa) Id est, recondita in dolijs. uina diffundi dicuntur in apothecis in uasis uinarijs in quibus diu seruantur. Iuuen. Ipse capillato diffusum cõsule potat. Horat. Vina bibes iterum Tauro diffusa. Verbum hoc est frequens, is usus apud Plinium iurisconsultos ue ceterosq; classici scriptores. lib. 3. cap. 21.

Plus dipondio & semisse) Id est, plus duobus pedibus & dimidio. Peculiaris hæc elocutio est Columella, de qua iam supra diximus. lib. 4. cap. 1. & dipondio & dodrante id est, duobus pedibus, & 1x. unciarum. lib. 3. cap. 13.

Dispendum) Damnum, compendium, lucrum. libro 6. in præfatione.

Differenda) Per interualla serenda. lib. 11. cap. 3.

Sub diuo) Sub Ioue, sub cælo libero & aperto, dici mus & sub dio, unde subdialis deriuatur. lib. 6. cap. 3.

Dolabella) Diminutiuum à dolabra quod genus est feramenti. lib. 4. cap. 24.

Sint duramina) Brachia in uitibus modò duramenta uocant: modò duramina. Plinius, Relicto semper duramēto in singulis tabulatis. lib. 4. cap. 22.

E

Elices sulcosq; aquarios) τὸ ὄνομα, id est, bis idem dicit, namq; elices uocant sulcos aquarios, per quos aqua collecta educitur ex liris agrorum: nō longè distant fossæ inciles, quæ & incilia appellant, de quibus sic scribunt iurisconsulti, Titulo de riuis: Incile est locus depressus ad latus fluminum, ex eo dictus, quòd incidatur. Inciditur enim uel apud, uel terra: unde primum aqua ex flumine agi possit. lib. 11. cap. 2.

Eluenaci generis) Inter uites generosas nominatur eluenaca, quam fertilitas commendat. Duo eius genera. Maior, quam quidam longā: minor quam arcelacā appellant, non tam fecundam, sed gratiorē haustu. lib. 5. cap. 3.

Emacietur) Fiat macrum. lib. 7. cap. 10.

Embammata) Plinius noster intinctus subinde uocat, quæ Græco uocabulo embammata nuncupantur. Sunt autem liquamina multiformia, quibus intingimus buccellas esearum, gulæ prorsus irritamenta, uulgo sapes appellant. Græci dicunt ἐμβάματα, intingere: unde & embammata intinctus. Illud ex Euangelio: qui manum intinxerit in catino: Græce dicitur, ἐμβάματα τὸν χάρκα ἐν τριβλίῳ. lib. 12. cap. 54.

Emittet in iugum) Lego emicet, id est, profiliat, tale est illud poëticum, Emicat Eurialus, sic & Plinius: Quæ in emicuerit materia fructum dabit anno sequente. lib. 4. cap. 20.

Emplastraturus es) Id est, insiturus, eo genere insitionis, quam emplastrum, & emplastrationem uocant, quæ

Sint

quæ ita fit, Detrahitur cortex ex parte arboris nitidissima, eiq; imprimitur cortex cum gemma ex alia arbore par: sic compage densata, ut delibratæ parti bene cõueniat tessella hæc, siue scutula insiti corticis, mox oblitum intrita, integiturq;. Huic emplastrationi consimilis est inoculatio, quæ excidit in arbore oculum cum fistula gemmamq; includit sumptam ex alia arbore. Inoculatione signauit Vergilius numeris poëticis, scribens: Nec modus inferere, atq; oculos imponere simplex. Et mox paulo: Huc aliena ex arbore germen, Includunt, udoq; docent inolescere libro. lib. 12. cap. 2.

Ephiporam) Lege epiphoram, morbus est oculus; cuius crebra mentio apud Plinium: Nascitur & epiphora in genitalibus. lib. 6. cap. 17.

Epityrum) Columella euidenter ostendit epityrū dici in oliui genus cõdituræ, docetq; quemadmodum id fiat. Cato quoq; ante Columellā tradidit compositionē epityri, cuius uerba hæc sunt: Epityrum albū nigrū, uariumq; sic facito, ex oleis albis, nigris, uarijsq; nucleos eijcito. Sic condito, concidito, ipsis addito oleū, acetū, coriandrum, cyminum, sceniculum, rutam, mentam, in orculā condito, oleum supra fiet, ita utitor. M. Varro lib. de lingua Latina tertio, enarrans illud Plautinū: Si unum epityrū estur, Epityrū (inquit) uocabulū est cibi, quo frequentius Sicilia, quàm Italia usa. Quidam, quia apud Græcos caseus dicitur τυρός, opinati sunt epityrū dici cibum caseatum, quibus reclamatione autoritas scriptorum classicorum, quos nominauimus. Videtur autem appellari epityrum à confractione oliua, quæ Græcè dicitur πτυρῆς. lib. 12. cap. 47.

Equenti mula) Equum appetenti, & maritum desideranti. Canes consimiliter dicuntur catulire, quando cupiunt

piunt maritari. Tradit Plinius equas domitas sexaginta diebus equire antequam gregales. lib. 6. cap. 37.

Equus) Hunc Aratus, & alij complures Pegasus esse dixerunt, qui in Helicone saxum ungula feriens fontē aperit, qui ex eius nomine Hippone dictus est. lib. 11. cap. 2.

Eureungij) Legendū eryngij. Est enim eryngion, siue erynge herba inter aculeatas, in primis clara contra serpentes, & uenenata omnia nascens. Eius radix bibitur aduersus ictus morsusq;, Apollodorus aduersus toxica cū ana decoquit. lib. 6. cap. 5.

Ergastularij) Quidā autumant ergastularios dici seruos uinctos in ergastulo. Tu cape ergastularium pro eo qui prepositus ergastulo, & mancipijs: quod genus seruos prisca habebant in ergastulo compeditos ad culturam rusticationis exercendam. Plin. coli rura ergastulis pessimum censet esse, tanquam quidquid illi agunt, à desperantibus agatur. lib. 1. cap. 8.

Erronem) Erraticum, & fugitiuum. Labco iuriscōsultus, ut scriptū legimus titulo ad edilitium edictū, definit erronem esse pusillū fugitiuum, & ex diuerso fugitiuum magnum erronem esse: sed proprie erronem sic definiunt iuriscōsulti eum, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa uagatur, & temporibus in res nugatorias consumptis ad dominum redit. De errone terno, ait Horatius: Fugitiuus, & erro. lib. 9. cap. 10.

Eru) Eruum genus est leguminis, quod uim medicaminis obtinet: quippe quo diuus Augustus est curatus. Innoxium est bobus primo uere satū, autumno uerò graueditosum. De hoc Horatius: Tenui solabitur eruo. Fresum dicitur, quod infractum, & cõminutum est, sicut & faba ressa nuncupata, quæ molis frangitur. Col. lib. 6. cap. 3.

Euandæ

Euanidæ sunt) Imbecillæ, languidæq; à Seneca gra-
dium euanidum, decenter dictum. Col. de arb. cap. 17.

Eugeniæ) Eugeniæ uua à generositate nuncupantur.
Græco enim uocabulo *Ευγενια*, dicitur nobilitas. Eugeniæ
quoq; populi Alpium incolæ traxere nomē à præstantia ge-
neris: hoc est, ab Eugenia. Itaq; Eugeniæ uua respondent
suo nomini, quādo uinum generosum fundunt. lib. 3. cap. 2.

Euronotus) Nomen uenti est, qui medius flat inter eu-
rum, & notum, unde & nomen accepit. autor Plinius in
secundo. lib. 11. cap. 2.

Exacuit) Hoc est, ut ego interpretor, acorem fecit, &
aceti saporem concepit. lib. 12. cap. 17.

Exaltant) Exaltare sulcum, est alta fossione deprimere.
Est enim altitudo superior, & inferior. Col. lib. 3. cap. 13.

Exaniari) Quasi sanie purgari defecariq; , quo uerbo
utitur Cor. Celsus. Consimile est Apuleianum uerbum ex-
murgari, pro eo, quod est amurca emundari, & sanie re-
purgari, & quidquid est feculentum extillare. infra ait
Columella scribens de falsura suillæ carnis, Compositis in-
tabulatum tergoribus pondere imposito, ut exanietur: hoc
est, noxius humor emundetur. lib. 12. cap. 46.

Excerni) Id est, expurgari, uentilariq; . Cōsimilia sunt
subcernere, & incernere, inde excernicula, incernicula di-
cta genera cribrorum. Aliàs excernere, est uentrē purgare:
unde excrementa dicuntur, quæ & retrimēta. lib. 2. cap. 21.

Excludant) Gallinæ dicuntur excludere, cum post incu-
batum pulli maturi rupto ouo nascuntur. Plinius: Celerius
excluduntur calidis diebus. Item quædam gallinæ gemina
oua pariunt, & geminos interdum excludunt. Dicitur
& excludere in eodem significatu. lib. 8. cap. 2.

Exherbatur) Herbis liberatur, repurgaturq; . li. 4. ca. 3.

Exudent

Exudent) Quasi sudando siccescant exuantq; noxium
succum. lib. 12. cap. 5.

F

Fecinium) Inter genera uitium est fecinia, ex eo dicta,
quod plus quam ceteræ fecis affert: quod tamen incommo-
dum reppensat uuarum multitudine: uentos, & imbres pa-
uenter suffert, æstu infestatur, minuti acini, & duræ cutis
uvas habet. lib. 12. cap. 7.

Flaccescat) Languescat, & quasi flaccidū fiat. Plinius
flaccidis auribus autumat derivari cognomina Flacco=
rum. Ait Apuleius: Flaccet rebus oratio, id est, languescit,
& iacet. Potes legere fracescat, pro eo, quod est putre=
scat, & corrumpatur. lib. 5. cap. 10.

Fastus) In notis Seruij annotauimus Seruium errasse,
cum erroris arcescit Lucanum, qui scribit fastus esse quar-
te declinationis, quādo significat superbiā. Secūde uerò,
quando significat librū, qui dierum habet computationē.
Unde errauit (inquit) Lucanus, dicēdo: Nec meus Eudoxi
uincetur fastibus annus. Namq; indiscriminatim dicimus
fastos, & fastus in secundo, & quarto ordine pro libris,
quod & Priscianus tradit, & magnorū scriptorum con-
firmat autoritas, quæ pro ratione est. lib. 9. cap. 14.

Fatiscit) Resoluitur, languescit, deficit. Plinius: Sine
calciatu fatiscunt. lib. 7. cap. 3.

Fefellerit) Latuerit. Horatius: Nec uixit male, qui na-
tus, moriensq; fefellerit. Liuius: Explorator Carthaginensis
Romæ biennium fefellerit. lib. 12. cap. 3.

Feles) Animal est familiare, ac domesticum, omnibus no-
m, uulgo catus nominatur (ut opinor) à solertia. Nam
catus sapientem dicunt, & acutum, Græci *αἰλῆρος* uo-
cant. Plinius tradit felium oculos in tenebris fulgere.

Idem

Idem alibi sic refert, Felcs quidem quo silentio, quam le-
nibus uestigijs obrepunt aubus, quam occulto speculatu
in musculos exiliunt, excrementa sua effossa obruunt ter-
ra, intelligentes odorem illum indicem sui esse. Verum
apud Columellam, & Varronem, feles accipi videtur pro
fovino, sic enim vulgus appellat bestiolam gallinis maxi-
mè infestam, noxiamq; & sepe gallinaria tota contrucia
dantem. lib. 8. cap. 3.

Fellicula) Legendum filicula. Est enim diminutivum,
à filice herba: de qua Persius: Non tamen ista filix illo
mansuescit aratro. Pterin Græci uocant. Præterea alia
est herba filicula, quam Græco uocabulo polypodium ap-
pellant, similis est filici, bitem detrahit, in petris nascitur.
lib. 6. cap. 26.

Femina) id est, femora coxæ interiores, sine diphthōgo
scribi debet, cū prima syllaba corripitur. Verg. Eripit à
femine. Hinc subfemina, id est, subfemora interiora. Inter-
feminæ eleganti uocabulo Apuleiano dicitur genitale
muliebre, quasi inter femina collocatum. lib. 6. cap. 37.

Pellicij fibri) Latini fibrum dicunt, Græci castorem, qui
amputatione genitalium liberat se à uenatoribus, gnarus
ob medicatos testes se peti. lib. de arb. cap. 15.

Testaceis puluinis fibulantur) Id est, alligantur, & qui-
busdam quasi fibulis coagmenta cōnectuntur. Fibulatio-
nes à Vitruuio dictæ coniunctiones fibularum in machi-
nationibus. Diffibulare est fibulā dissoluere, quod & resi-
bulare dicimus: quamuis apud epigrammatistam id uer-
bum dicatur in re obscœna de fibula citharædorum, &
comœdorum, cuius cum mordacitate satyrica mentio est
apud poëtis. Testacei autem puluini in pauimentis dican-
tur coagmenta spicata, & loricationes, quibus ad regu-
lam

lam perfricantur, ut nullæ lacunæ insunt. Et sunt quasi
extantes cumuli. Item puluini sunt eminentiores partes
in arvis agrorum, & quasi tori. lib. 1. cap. 6.

Fidelie) Nomen est fictilis uasis, de quo Persius: Re-
spendet uiridi non coacta fidelia limo. Plinius: Multis cō-
gialem tibi plenam faciam fideliam. Fidelie crebra men-
tio est apud Col. hoc uolumine, utpote uasis cōdendis sal-
ganis maximè idonei. lib. 12. cap. 7.

Fidicula) In cœlo sydus est, quod appellatur modò ly-
ra, modò fides, modò fidicula. Aliàs fidiculas accipimus
pro genere tormenti, ut in commentarijs Suctonij est ex-
plicatum. lib. 11. cap. 2.

Fisco) Fiscina iuncea. Col. lib. 12. cap. 48. hinc fisculus
paruus fiscus, siue fiscella iuncea. lib. 12. cap. 49. & lineū
fiscum uocat lib. 12. cap. 38.

Flutās) Murenæ, & anguille uocantur Græco uo-
cabulo plotæ, Latino flutæ, quod in summo supernantes
sole torrefactæ curuare se posse, & in aquam mergere
desinunt: atq; ita faciles capta sunt. Autor Macrobius.
Col. lib. 8. cap. 17.

Focaneus) dictus est palmes, quasi faucibus uitis ena-
tus: nam, ut inquit Columella, solet in bifurco medius pro-
reperere, illud autem bifurcum ueluti fauces in uite repræ-
sentat. lib. 4. ca. 24.

Fermentum foeniseis) Fœnifex, sic enim elegantius
dicitur, quam foeniseus, siue foenisea, est is, qui foenū se-
cat. Foeniseia dicuntur foenisectiones. Pers. Foenisees
crasso uitiarunt unguine pulles. lib. 2. cap. 18.

Præcipuè foetæ) Foetas, ferè semper idonei scriptores
appellat puerperas, hoc est, eas quæ pepererunt. Inclytus
amen poëta dixit, loca foeta furentibus austris, pro plena.

Idem ait: Non insueta graues tentabunt pabula foetas, pro praegnantibus. Verum alio in loco posuit foetam pro ea, quae iam peperisset. Sic enim inquit, in aspido poea. Fecerat, et uiridi foetam Ma uortis in antro Procubuisse lupam. Plinius noster foetam semper usurpat pro ea, quae a partu cubat. Col. lib. 7. cap. 6.

Forda non admittit) Vacca praegrans, dicitur forda a foetu. Ouidius: Forda ferens bos est. Ab alijs horda appellatur quadam cognatione literarum, ut haedus foedus. Inde in fastis dies hordicalia, siue fordicalia nominantur, quae nonnulli appellant fordicia, quibus hordae siue fordae, id est, grauidae uaccae immolabantur. lib. 6. cap. 23.

Fossas ueteres tergere) Verrius Flaccus iuris pontificij peritissimus, quia ferijs tergere ueteres fossas licebat, nouas facere ius non erat, festiuiter dicere solebat, ferias idoneas magis uiduis esse quam uirginibus ad nubendum, tanquam fossae ueteres sint uiduae, quas feriatis diebus tergere fas esset. lib. 2. cap. 24.

Cum fracibus) Sicut floeces prisco uocabulo significat uini fecem e uinaceis expressam: ita fraces ex oleis. Plinius dixit fraces esse carnes oliuarum, et inde feces. Oleum, ut inquit Cato, quamdiu in amurca et in fracibus erit, tam deterrimum erit. Hinc uerbum factum uidetur Fracescere, quod est fracibus resolui corrumpique, atque putrefieri uetustate. M. Varro, Olea lecta si nimium diu fuerit in acruis caldore fracescet. Item haec de qua fit oleum, congeri solet acruatim dies singulos in tabulata, ut ibi mediocriter fracescat. lib. de arb. cap. 14.

Infriatur) Friare quod et infriare dicitur, est in puluerem redigere, et minutim digitis terere atque inspergere, uulgo dicunt puluerizare. lib. 8. cap. 5.

Vis fri

Vis frigoris excoquit) idem est effectus frigoris, et calor iuxta illud Maronianum: Penetrabile frigus adurit. Consimiliter Lucanus: Vrebant montana niues. In hanc sententiam Palladius. Ita utraq; pastinatio decoquetur beneficio algoris et solis. lib. 11. cap. 3.

Furunculus) Palmes est iuxta palmitem, custodem nuncupatum, qui est uerruca magnitudine, uocaturque furunculus. Alias furunculus dicitur ulcus nascens passim in quacunq; parte corporis ac maximo incommodo, mortiferum aliquando malum confectis emaciatisque corporibus. Alias furunculus pusillus fur, ut latrunculus. lib. 4. ca. 24.

G.

Galactopota) id est potores lactis, et lacte uictitantes. Graece γαλακτοπότης dicitur lac. Suidas ait, γαλακτοπότης δὲ γαλακτοπιῶν, id est galactopotes est lac bibens. lib. 7. cap. 2.

Casium Gallicum) Laus apud prisca erat praecipua caeseo Nemausensi (sic enim a ciuitate Galliae nominatur) cuius meminit Plin. in x. qui scribit caseo Nemausensi fuisse commendationem, sed musteo tantum ac recenti. libro 12. cap. 57.

Gallinaria) Quae superius Graeco uocabulo dicta sunt ornithotrophia et ornithones, nunc Latina uoce appellat Gallinaria, uidelicet stabula Gallinarum et receptacula. lib. 8. cap. 3.

Sestarios gari) genus est liquoris exquisiti, quod garon uocauerunt, a pisce garo nominato, ex quo antiquitus conficiebatur. Autumat Plinius garum fieri intestinis piscium sale maceratis. Martialis: Nobile nunc sitio luxuriosa garum. lib. 6. cap. 34.

Gemellar) Nomen est uasis, cui fortassis ex eo inditum hoc nomen, quod geminas mensuras continet. lib. 12. ca. 50.

ff 2 Glaber

Glaber) sine pilis, Glabella foemina decenter dicitur Apuleio, cuius corpus est leuigatum, politum, nulloq; pilo hispidu. lib. 7. cap. 3. hinc glabrescit, id est, fit glabra & polita leuigataq; lib. 2. cap. 20.

Locis glabrentibus) Glabrentia loca dicuntur quasi caluentia, quæ & glabreta nuncupantur, sine stirpe, sine stipula, sine frondibus, ut hominis caluitium sine capillo est. Græci consimiliter loca nudata fruticibus phalacras uocant, à quibus φάλακρος dicitur caluus. Vnde phalacrocaracas dicti corui aquatici caluitio monstrabiles. Caluescere de arboribus quoq; usurpatur. Infra ait Colu. Sæpe nouella castanea caluescunt. Vinea caluata dicitur Cato- ni, Plinioq; in quararæ sunt uites. lib. 2. cap. 9. Et glabrata, id est, depilata. lib. 12. cap. 32.

Gleuconi) Græci ἄγλυκος mustum uocant: Græca quoq; uoce dicitur aigleuces, hoc est semper mustu quod inter dulcia est. Id euenit cura: quoniam, ut docet Plinius, feruere prohibetur. Hinc oleum gleucinum dictum ab eo ἄγλυκος. i. mustum incoquitur uapore lento, consumiturq; mustum oleo, cui admiscet etiam odoramenta. Plinius oleum gleucinū memorat inter genera olei facticij, quod nunc quomodo fiat, eleganter Columella perscribit libro 12. cap. 30.

Glycorhizes) Vocabulum Græcum est, quod significat dulcem radicem, tanquam id uini genus à dulcedine musti, & radice herbæ cum qua fit, sit nominatum. libro 12. cap. 35.

Quasi pabulo gliscit) Crescit, pinguescit, saginatur, Gliscere enim crescere est: Vnde glures dicti, qui somno gliscunt, id est, crescunt, fiuntq; pinguiores. Glisceras menses dicebant antiqui opimas, et lautas, quasi gliscetes per in-

struatio

struentionem epularū. Alibi Columella scribens de gallinis faciendis sic inquit: Prima luna saginari cœpta uicesima pergliscit. lib. 2. cap. 14.

Graminoso) Herbofo, à gramine ducto uocabulo. Est autem gramen inter herbas uulgatissimum, iumentis herba non est alia gratior, siue uiridis, siue in foeno siccata. Sunt qui & aculeatum gramen uocent, cum in cacumine sint aculei, quod Græci dactylon uocant: quia digitis me- deatur. lib. 6. cap. 1.

Grauedinem) Grauedo, ut docet Corn. Celsus, humor est ex capite distillans. Apuleius: Nares grauedine opple- te. Græci uocant coryzas, nostri grauedinem: unde gra- uedinosi dicti, qui ad morbum grauedinis procliuiosiores sunt. M. Tullius: Itaque dicimus grauedinosos quosdam, quosdam torminosos, nō quia iam sint, sed quia sæpe sint. lib. 7. cap. 3.

Gummitione) Inpersione gummi, & quasi tectorio. Item ceratura dicitur inductio ceræ, & quædam quasi incrustatio ex cera facta in dolijs olearijs. lib. 12. cap. 49.

H

Obseruare halitus septentrionales) Plinius: Qui mares concipi uolet, in aquilonem pascito, ut sic in eundem in- cant: qui foeminas concipi uolet, in austrum spectantes inire cogito: tradunt omnes fermè scriptores hoc fieri, sed cur fiat, minime causas explicant: uideor itaque factu- rus operæ precium si ea, quæ apud Albertum Magnum rerum naturæ consultissimum legi, conducentia ad hanc rem, hoc in loco explicauero, qui in libris de animalibus tradit, ideo flante Aquilone concipi mares, quia is uentus calorem naturalem intus cohibet, & ita corpora sunt ualentiora firmioraq; & ipsum semen siue sperma

meliorescit, cōtrā flante austro corpora fatiscunt, & resolutio calore fiūt imbecilla, unde foeminae tunc facilius concipiuntur, qui fetus est quā m masculus longē imbecillior, molliorq; lib. 7. cap. 3.

Hallecula) pisciculi nomē est, potest esse diminutiū haliecis, quae fex est muriae imperfecta, nec colata. li. 6. cap. 8.

Harae) Stabula porcorū, atq; cubilia. Plautinū illud notū est, In hara habitare uideor, nō in aedibus: apud Varro. lib. 3. cap. 10.

Albi uel helui) est enim color heluus, siue heluolus, interpretur purpureū, & nigrū. Vnde uuae heluolae nomē acceperūt, quae à quibusdam appellatae sunt uarianae, à colore saepius uariante. Grammatici heluū colorē appellari dicunt mediū inter rufum & albū, qualis est color boū. M. Tullius hinc uidetur heluolas herbas scito epitheto nuncupasse, cum ait, Heluolas herbas ita condiunt, ut nihil possit esse suauius. lib. 2. cap. 2.

Rustici hexastichō) Vulgō dicitur hexastichō sex uersibus constans: Distichon duobus. Hic hordeū nominatur hexastichon, quasi sex ordinū: sicut alterū genus distichō, duorū ordinū. Nā in hordeo spicae quaedā binos ordines habēt, & id distichon uocāt: quaedā senos, & hoc à numero ordinum hexastichon appellatur. lib. 2. cap. 9.

Cum distendetur aqua cutis) Id est, laborabit hydro-pisi, sic enim Graeco uocabulo appellant morbum aquae subter cutem fusae: cuius tres sunt species, Tympanitis, hypofarca, & ascites: Communis est omnium nimia humoris abundantia: Olim quidam hydropticus sitis impatiens bibit suam ipsius urinam, atque ita in exitium semet precipitauit. Ita autem ordinanda sunt uerba Columellae, ut aqua sit septimus casus, cutis uerò rectus, ut exponas cutem

cutem distendi aqua, & nimio humore subter cutem fusio corpus extuberare. lib. 7. cap. 7.

Hippomanes) Ut eximius poeta describit, uirus est lentum distillans ab inguine equarum per id tempus quo libidine extimulantur. Hippomanes est caruncula nigra, ἢ τὴν μετώπῳ τῆς πόλης, id est, In fronte pulli equini ueneficum amoris: de quo intellexit poeta in serio opere: Queritur & nascentis equi de fronte reuulsus, Et matri praereptus amor. de quo Plinius, Solinus, Aristoteles, & ceteri. Est & Hippomanes autore Theocrito ποτὸν ὑπὸ πῶρι: id est, planta, siue herba, qua gustata equi in furias aguntur, unde & nomen. lib. 6. cap. 26.

Quam in hircis) Lego in hirtis, ut ad genus ouium hirtum, hoc est hirsutum referas, quod minus preciosum est. Si maioris hircis, intellige in gregibus ouium plures parandos masculos, quā in gregibus caprarū hircos. lib. 7. cap. 4.

Hornotinas plantas) Ab horno hornotinus fit, ut à pristino, autore Prisciano, et pro re annua siue ipsius anni accipitur. Dixit Horatius, Si thure placaris, & horna fruge lares. Cato: Hornotinae nuces uirides sunt. Col. lib. de arb. cap. 30. & lib. 5. cap. 6.

Sic utriq; proximū horreum) Nomine horrei significatur repositoriū: unde horrearius dictus, super quo affirmum in cōmentarijs Apulcianis annotauimus. lib. 1. cap. 6.

Pensile horreum) Repositorium sublime & editum. Plinius & Varro probauit suspensa & sublimia, hoc est, pensilia horrea. Consimiliter pensilis uua dicitur quae suspendi solet ad perennitatem. Pensiles horti erant Thebis Aegyptijs memorabiles. Sergius Orata habuit pensiles balneas. lib. 12. cap. 49.

In hortensi lira) Id est, in areola & sulco horti: horrensia

tenſia appellant omnia quæ ſeruntur & naſcuntur in hor-
tis, Græco uocabulo dicuntur cepurica. lib. 9. cap. 4.

I

Ichthyotrophia) Vox Græca eſt, qua uiuaria piſcium
ſignificantur, quæ & piſcinæ nominantur. Plin. noſter hæc
omnia receptacula auium, piſcium, ferarum generali uo-
cabulo uiuaria appellat. lib. 8. cap. 1.

Impetigines) Puſtulae ſunt infeſtates corpora, quarum,
ut docet Corn. Celfus, ſpecies ſunt quatuor, ab impetu
inditum nomen, ut oſtendit Quintus Serenus illo uerſu, Si
uerò uitium eſt, quod ducit ab impete nomen. Vulgo uola-
ticam dici autumat. Impetiginem Plin. lichenas eſſe ſentit,
hæc memorans: Arida cum reſina impetiginem & ſcabie
quam pſoram & lichenas uocant. Nam & Græcè ſcabi-
bies, relinquitur ut lichen ſit impetigo. lib. 6. cap. 30.

Incanæ) Canefcentes & albæ. Virg. Incanæq; menta
Regis Romani. lib. 8. cap. 2.

Incernemus) Cribrabimus. Incerniculum genus cribrum
eſt: incernere cribrare, cribrumq; tranſmittere. li. 5. cap. 4.

Incilia) Incilia ſoffe ſunt quæ in agris fiunt ad aquam
deducendam, dicuntur & deriuationes de riuo commu-
ni factæ. Portius Cato: Incilia aperire, aquam deducere,
uias & ſegetem curare oportet, ut ſluat, item in monte
ſoffas inciles puras habere oportet. lib. 5. cap. 9.

Inemptas dapēs) Verſus Verg. ex IIII. Georg. quos
hoc in loco citat Columella, ſunt hi, Regum æquabat opes
animis, ſerâq; reuertens Nocte domum, dapibus menſas
oncrabat inemptis. lib. 11. cap. 2.

Ineunt) Coeunt, & primum initum facere incipiunt.
lib. 7. cap. 9.

Inexputabilis) Infinitus, qui ſupputari ob multitudi-
nem

non poterat. lib. 9. cap. 4.

Non inficior) Non nego. Ire inficias eſt negare, inde
ſtatus inficialis apud Oratores. Inficiator pro eo qui ne-
gat. Epigrammatista: In ius ò fallax aut inficiator ea-
us. lib. 4. cap. 28.

Infiata) Minutim inſparſa. Friabile id Latine uoca-
tur quod facile diſteritur, uulgo uocant puluerizatum. li-
bro. 7. cap. 5.

Uclut per infundibulum) Inſtrumenti ruſtici nomen
eſt quo uina diffunduntur in dolia, in uſu cellæ uinariæ
frequentiſſimo. Portius Cato ſcribit, oportere uillicum ha-
bere in inſtrumento fundi infundibula duo. Reſert Fla-
uius Vopiſcus in Aureliano, fuiſſe quendam bibacem qui
bibere ſolebat inſundibulo appoſito plus orca. Eſt autem
orca genus uafis. lib. 3. cap. 12.

Inſuſci) Nigrantis coloris. lib. 9. cap. 10.

Ingluuiēs) Albertus Magnus doctior quàm eloquen-
tior, Pappam uocat in auibus, quam Columella uocat in-
gluuiem. Idem Vergil. illo uerſu, Improbis ingluuiem
ranisq; loquacibus implet. A Plinio dicitur ſinus guttu-
ris. Eſt autem capacitas gulae patentior, qua merguntur
recentia cibaria. lib. 8. cap. 5.

Inire gregem) Id eſt, coire cum grege. Auſonius: Sic
me taurus inuit, ſic proxima buccula mugit. Ouidius: In eas
quamlibet ante uelim. Hinc inuitus ponitur pro coitu. Plin-
ius tradit equos, & canes, & ſues initum matutinum ap-
petere. Idem de bobus ſcribens ait: Conceptio uno inuitu
peragitur. lib. 7. cap. 3.

Innotat) Inurit, ſignat, inſcribit. lib. 7. cap. 9.

Inodare) Plinius pertinentia ad hanc ſententiam hæc
ſcribit: Caterum ut odore careant, omnia hæc iubentur

feri cum luna sub terra sit, colligi cum in coitu. sine his Menander è Græcis autor est, allium edentibus, si radicem betæ in pruna tostam superederint, odorem extingui. lib. 11. cap. 3.

Impicato) Pice oblinito, picare, impicare, oppicare uerba sunt ab uno picis fonte corruata. lib. 12. cap. 29.

Irim) Herba est laudatissima in Illyrico. Floret diuersi coloris specie, sicut arcus cœlestis, unde et nomen: natura est feruens. lib. 12. cap. 28.

Insolatis) Insolati dicuntur dies multo sole, et puro in te pescentes. Insolari etiam est sole impleri, concoqui uisq; lib. 11. cap. 3.

Ad instrumenti curam) Titulus est apud iuriscōsultos de fundo instructo, et instrumento legato. Vbi docet Vlpianus instrumentum dici apparatus rerum, sine quibus exerceri nequeat possessio. Idem ait, instrumenta fundi ea esse, quæ fructus quaerendi, cogendi, conseruandi gratia parata sint. Triplex est instrumentum rusticum, Vocale, Semiuocale, Mutum. Vocale, in quo sunt serui. Semiuocale, in quo sunt boues. Mutum, in quo sunt plaustra, ligones, falces, et alia. Hoc genus Græci uocant ἰργαλεῖα, ἡ ἀργαλεῖα, ἡ ἀρκια. lib. 1. cap. 8.

Insuccanda) Aspergenda, et quodam quasi succo irroranda, madefaciendaq; lib. 7. cap. 4.

Iteratos teriatos esse) Iterati dicuntur agri, quando secunda aratione coluntur, quod et offringere nunciant, unde et iteratio. Tertiari uerè, quando tertia aratione, et tertio sulco repetuntur, tunc et boues lirare dicuntur. lib. 2. cap. 4.

Interordinium) Spatium quod est inter duos ordines dicitur interordinium, sicut interuallum inter columnas, intercolumn

intercolumnium nominatur. lib. 3. cap. 13.

Ad intertriginem) Intertrigo corporis uitium est, fit autem id malum, quando femina, id est, coxæ interiores equitatu alia uel de causa atteruntur. Græci dicunt paca-pimma. Docet M. Varro intertriginem, et intertrimentum ab eodem uerbo deriuari, cuius uerba sunt hæc: Intertrimentum ab eo, quod duo, quæ inter se trita, et diminuta, à quo etiam intertrigo dicta. M. Cato: Intertrigini (inquit) remediū est, cum in uia ibis, absynthij pontici surculum sub anulo habeto. lib. 6. cap. 32.

Intritam) Intrita uocabulo generali dicta est, ab interitu. Interdū esculenta est, sæpius alijs rebus accommodata. Ait Terent. in Phor. Tute hoc intristi, tibi omne est excendendum. Exposuit Donatus hoc, inter rusticos de alliato mortarij dici solere: Propriè enim, inquit, intrita dicitur huiusmodi cibus. Alia res est Catonis intrita, hoc est, emplastrum ad insitionem, cui emplastrationi nomen est maximè idonea. Plin. in 17. Sed id etiam apud ueteres Græcos inuenitur, et apud Catonem, qui oleam, ficumq; sic inseri iussit mensura etiam præfinita, secundum reliquam diligentiam suam cortices scalpro excidi quatuor digitorum longitudine, et trium latitudine, atque ita coagmentari, et illa sua intrita oblini: hic uidetur intrita pro fece uini poni, sicut infra ponitur intrita folliculorum, quibus acina uuarum conteguntur. lib. 12. cap. 40.

Nisi interuaseris) Sicuti supra, ita hic quoq; corrigendum est, interuaseris. Namq; interradi dicuntur arbores, quando rami intermedij succiduntur, quoniã densitas officit, ideoq; laxioribus interuallis serende sunt arbores, in terradi gaudent oliuæ, autore Plin. Columel. lib. 5. cap. 8. et 12. cap. 19.

Inula

Inula) Iulia Augusta illustravit inulam, dum ea uescitur quotidiano cibo. herba est hortenſis, amara, & per se stomacho inimiciſſima, eadē dulcibus mixtis ſaluberrima. Defectus præcipuè stomachi excitat. lib. 12. cap. 45.

Inurinare) Innatare, & mergi: urinantes uocant, qui ſub undis natant, quorum frequens mentio apud Plinium. Vrina, ut docet M. Varro, ex eo dicta quòd urinatur, id eſt, mergitur ad hauriendam aquam. Firmicus Maternus docet urinatores habere in horoſcopo ſyduſ delphini. li. 8. cap. 14.

Totius iugi) Vinearum multæ ſpecies ſunt, aliæ humiles, ac ſine palis, aliæ ſublimes, ut quæ appellantur iugate, ut pleræq; in Italia: quibus ſtat recta uinea dicuntur pedamenta, quæ tranſuerſa iugantur, iuga nominantur, ab eo quoq; uinea iugata dictæ. Iugorum ferè ſunt genera quatuor. Pertica, arundo, reſtes, ac uites. Iugationis ſpecies duæ, una directa, altera compluuiata, hoc eſt, in longitudinem, & latitudinem iugata, dicta à cauis ædium cõpluuijs. lib. 4. cap. 18.

Iugario ad circumeundum) Nomine iugarij ſignificatur, qui iungit boues, iugumq; imponit, demittitq;. libro 6. cap. 6.

Iugeratim) In ſingula iugera, aduerbium eſt, ea figura formatum, qua templatim, pagatim, uicatim, & alia ſexcenta hoc genus. lib. 3. cap. 3.

Fracta iuga) Genus eſt uinea, quam uocant iugum. Fit autem cum defixis humi palis annectuntur ſingulæ tranſuerſæ perticæ, per quas prorepüt uitis pampini. Id genus iugi canterium uocant ruſtici, inde iugata uinea ſcriptoribus ruſticationis nuncupata. lib. 4. cap. 17.

Ad iuſta) Integra, & plena ſine diminutione. li. 6. c. 29.

Iuuentus) In apibus dicitur decenter iuuentus, gens, populus, plebs, & cætera hoc genus, translatione ab hominibus facta. lib. 9. cap. 12.

L

Labello) Nomē eſt uafis, diminutiuum à labro, de quo M. Tullius: Labrum ſi in balneo non eſt, cura ut ſit. Villius habere debet ex præſcripto Catonis labrū uinarū, labra aquaria quinq;. Labrum lupinarium unū. lib. 12. ca. 28.

In Lacinias) In particulas, ut ſeparatim diſtributus, & particulatim diuiſus bene conualeſcat: uocabulum ductū à lacinijſ uestimentorum quæ caſuratim ſectæ, & quaſi diuiſæ ſunt. Infrà ait, Separatim lacinie deducantur. lib. 7. cap. 6.

Laconicis excoquimus) Balneæ ardentes, ne dicam calentes, fuerunt in uſu quotidiano priſcorum, quibus perſuaſiſſimum habebant in corporibus cibos coqui, & cruditatem digeri. In balneis erant tepidaria, caldaria, frigidaria: erant & ſudatoria, quo ex genere eſt laconicum. ubi ſudando, exercendoq; corpus, cruditatem digerebant, & appetentiam edendi prouocabant. Scribit Vitruuius Laconicum, ſudationesq; coniungendas eſſe tepidario, qui ſaturitate epularum immodica crudi erant, & caecoſtomaſi cruditateq; laborabant: hi ad balneas conſugebant, & in ſudatorijs, laconicisq; ſudorem euocabant: ita ſtomachi cruditatem digerentes, quam epulæ copioſiores afferunt. Cor. Celfus docet ſudorem elici duobus modis, aut ſicco calore, aut balneo: ſiccum calorem eſſe Laconicorum, quæ utilia ſunt, quoties humor intus nocet, iſq; digerendus eſt. Conſimiliter Seneca in epistoſis moralibus carpens hunc uentricolarum morem ſic refert: Quid mihi cū iſtis calentibus ſta gnis? quid cū ſudatorijs? in quæ ſicacius

cus uapor corpora exhausturus includitur, omnis sudor per laborem exeat. Poëta Satyrici consono ore carpentes in gluuem helluonum, quorum deus uenter est, cōsimiles sentētias numeris poëticis complexi sunt. Horatius: Crudi tumidiq; lauēmur. Persius: Turgidus sic epulis atque albo uentre lauatur. Iuuenalis: Crudum pauonem in balnea portas. Igitur Columella Satyrico morfu, & canina facundia inuictus in delicias luxuriosorū ait, Romanos saturos cibo, potuq; distentos, excoquere digereq; quotidianam epularum cruditatem in laconicis, hoc est, sudatorijs, ubi sudores digerebant, & ita apti rursus ad ganeata cibaria, coenasq; esculentiores reuertebantur. Laconicum autem, ut Dion tradit, à Laconibus dictum est inuentoribus: quoniam nudi, unctiq; ante alios in hisce sudatorijs exercebantur. Plinius autumat id genus instrumenta pessum dedisse mores bonos, & debellasse corpora Romanæ iuuentutis. Col. in præfat. lib. 1.

Lacon) Autor est Pollux, generosas canes esse Laconicas, Arcadicas, Argolicas, Celticas, Ibericas. Tradunt antiquitus Lacenas canes ex uulpibus, canibusq; pgenitas: & ob id uocari Græco uocabulo ἀλωπεκίδας, quasi à uulpe uulpinæres. lib. 7. cap. 1.

Lacusculos) Loculos, siue loculamenta disclusa ut unū quodq; genus seorsum, ac separatim reponatur. M. Varro loculatas piscinas appellat in quibus generatim disclusi pisces continentur. Diminutiuum est à lacu, & significat uas torcularis. lib. 12. cap. 49.

Auium lanista) Sicut lanista comparat familias gladiatorum, easq; edocet armorum disciplinam, ut mox uendat munerarijs, ita per translationem dicuntur lanista auium, qui gallinas parant, instruuntq; ad certamen, qui mos hodieq;

dieq; durat apud Boëmos: ubi primores præparant gallos gallinaceos pugna quasi gladiatoria, fiuntq; spōsiones precij non parui, dum unusquisque pecuniam largam æponit, quam aufert dominus uictoris gallinacei. Plinius refert Pergami omnibus annis spectaculum gallorum pullice edi solitum, ceu gladiatorum. lib. 8. cap. 2.

Vel de lapide noxium) Serui dicuntur de lapide empti, propterea q; uenales serui astabāt in lapide, foro Romano ubi præco uenales proclamabat. Hinc illud Plautinū: In seco astas lapide, ubi uenales præco prædicat. M. Tullius, in oratione contra Pisonē, non minus scienter, quam elegāter tribunos duos dixit esse de lapide emptos, quia mercede redempti fuerant, ut fauerent Clodio: Sicut serui de lapide pecunia comparantur. Labitur Merula errore manifestario, qui errans hunc locū Columellæ existimauit id totū referendum esse ad eos, qui de Capitolino lapide deijciebantur, quod quā ridiculum sit interpretamentū, penitusq; ab intellectu scriptoris dissentiens, qui uis uel medio critere eruditus intelligit. lib. 3. cap. 3.

Lapsana) Oulus est syluestre trium foliorum, diui Iulij carminibus præcipue iocis militaribus celebratum: alternis quippe uersibus exprobauere lapsana se uixisse apud Dyrrhachium, præmiorum parsimoniam cauillantes. Est autem id, ut inquit Plini. cima syluestris.

Exiguum laseris) Virgultum clarissimum est, nomine laserpitium, quod Græci silphion uocant, cuius succum uocant laser, magnificum in usu medicamentisq; & ad pondus argentei denarij pensum. In Cyrenaica prouincia præstantissimum, unde epitheto optimo Catullus Cyrenas laserpiciferas nominauit. Pallad. Græco uocabulo ipon Cyreniacē appellat laser, quasi succum Cyrenaicū.

Galenus

Galenus quoq; opij Cyrenaiici mētione cr ebri facit, in-
telligi uolens hoc laſere: quāuis mendose hęc dictio lega-
tur in codicibus impreſſis. Plinius de laſere ſcripſit hęc:
Laſer ex ſilphio profluens inter eximia eſt naturæ dona
numeratum: pluribus compoſitionibus inſeritur, per ſe
autem algores excalfacit. Potum neruorum uitia exte-
nuat, ſceminis datur in uino. à laſere laſerpiciatum ace-
tum dictum. lib. 5. cap. 8.

Neq; latere) Id eſt pariete lateritio, & ſtructura ex
lateribus coctis facta. Col.

In uentrem lateſcunt) Lati ſiunt prægrandesq; &
uentricofi. lib. 2. cap. 10.

Lentorem) Vulgo uiſcoſitatem uocabulo barbaro ap-
pellant. Lentor dictio eſt infrequens: ſed oppido quàm
elegans, Plinianiq; ſplendoris. lib. 6. cap. 4.

Leucoia) Candida uiola hoc nomine nuncupatur: Nā
Græci leucon candidum, & ion uiolam dicunt. li. 9. ca. 4.

Superpoſita libella) Norma eſt ſiue instrumentū quo
libratores aquarum utuntur. Structuras ædificiorum, ut
inquit Plinius, ad normam, & libellam fieri, & ad per-
pendiculum reſpondere oportet. in alia ſignificatione li-
bella in argento ſignificat decumam partē denarij num-
mi. Sembella dimidium libellæ. lib. 3. cap. 13.

Liberaq;) Libera dea eſt, per cuius beneficium femi-
na emiſſis in coitu ſeminibus liberentur, unde & nomen,
quam etiam Venerem eſſe putant. Autor Auguſt. in ſexto
de ciuitate dei. Quidam autumant Liberam eſſe uxorem
Liberi patris, hoc eſt Bacchi: numen utriuſq; in baccha-
nalibus celebratur. lib. 12. cap. 18.

Ligula) Nomen meſuræ paruæ, inſtar coclearis, à
linguæ ſimilitudine ligula dicta. Quidam grammatici
periti

perſtinaciter contendunt linguſā dici debere potius, quàm
ligulā, quos hoc diſticho taxat Epigramatiſta, Quamuis
me ligulam dicant equitesq; patresq;, Dicor ab indoctis
ſingula grammaticis. Plinius lib. 20. Sunt qui comitalibus
morbis dandum putant ligulæ meſura. Ligulam quoque
licimus uinculum calceorum, de qua Iuuen. Et ligulas di-
mittere ſolicitus. In linguſam dixere ueteres gladiolum ob-
longum in ſpeciem linguæ factum. lib. 12. cap. 22.

Ligone) Ferramentum eſt ruſticum à legendo dictum:
Nanque eo propter latitudinem id quod ſub terra eſt, faci-
lius legitur. Vlpianus inter instrumenta fundi, quæ culturæ
utilia ſunt, enumerat ligones. lib. 2. cap. 16.

Liguſtici) Liguſticum eſt olus ſiue herba hortenſis à
Liguria nominatum. Plin. in x v i i i. Liguſticū ſilueſtre
eſt in Liguria ſuæ mōtibus, ſeritur ubiq; ſuauius ſatiuum,
ſed ſine uiribus: panacē aliqui uocant. Apitius cōdimentis
apitianiſ frequentē immiſcet liguſticum. lib. 12. cap. 57.

Lirantur) In liras digeruntur ſulcanturq; factis porcis,
de quibus ſuprà ſcripſi ſatis diligenter. lib. 11. cap. 2. hinc
liratim aduerbium per liras. lib. 11. cap. 3.

Muſtum lixiuum) Plinius & Græci ſcriptores pro-
tropon uocant muſtū ſponte defluens antequā calcētur uue.

Fœmune locis) Id eſt genitalibus & naturalibus equæ.
Locos proprie appellant genitalia mulierum. Plinius: Fœ-
minis eadem omnia præterquam ueſicæ iunctus utricu-
lus, unde dictus uterus: quod alio nomine locos appellant,
hoc in reliquis animalibus uuluam. M. Cato: Mulier ſi eo
lotio locos fouebit, nunquam hi uirioſi ſient. Corn. Celfus:
Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, ſternuta-
mento leuatur. lib. 8. cap. 11.

Loculamenta) Loculi ſunt et receptacula quæ apud nos

fiunt uimineæ, & ordine collocantur in peristerotrophio, in quibus nidificant colubæ. M. Varro loculatas piscinas decenter appellat quibusdã quasi loculamentis distinctas, ubi disperses disclusi pisces habentur. lib. 8. cap. 8.

Locustæ) Locustis intelligit, quæ sunt in genere sectorum, quas Græci *ὄσπιδες* uocant, de quibus multa Plinius noster in undecimo. Ecclesiastici conditores memorant olim locustam totam executisse Aegyptum. olim à locustis ciuitas in Africa pulsa est. Alias locustæ sunt pisces. Fuit & Locusta fœmina uenefica, cuius Tranquillus, Tacitus, Iuuenalis commeminerunt. lib. 8. cap. 11.

Ad lucubrationem uespertinam) Rustici duas habent lucubrationes, easq; maximè noctibus hybernis: alteram uespertinam, alteram matutinam, quam antelucanam uocant: quia ante lucem euigilant. Literatis quoque consimiles sunt lucubrationes, magna tamen dissimilitudine differant. Siquidem rustici lucubrantes rusticana opera efficiunt, & uilia, literati uerò diuina, & immortalia: illi corpus, hi ingenium exercent, illi manus mouent in canabe, & ligno & materia, hi inter chartas, & calamos scriptorios sunt occupati, qua occupatioue, nihil honestius, nihil potest esse præstantius. lib. 11. cap. 2.

Optima habentur à lumbis) Membra hominis, & partes ad alias quoque res decenti translatione transferuntur. Nam montibus poëta persæpe dant caput, humeros, pedes. Nec Columella in uitibus lumbos, & humeros, indecenter appellat eas partes, quæ si uitem metiaris, ut hominem obtinent uicem lumborum, & humerorum. Cum similiter Plinius dat uitibus digitos, pollices, caput, crines, alia quoque humani corporis membra. Idem tradit ab humeris arborum furculos petendos esse ad infitionem. Col. lib.

lib. de arb. cap. 3.

M

Maceria) Sepimento. Plautus in Truculento: Maceria illa in horto in singulas noctes latere fit minor. M. Varro docet maceriam in fundo esse fabrile sepimentum, cuius species sunt quatuor, quod fit è lapide, quod è lateribus coctilibus, quod è lateribus crudis, quod ex terra, & lapillis compositis informe. lib. de arb. cap. 18.

Macescat) Legendum est macescat, hoc est, macer fiat. Plautus: Macesco, tabesco, confensco miser. lib. 7. cap. 3.

Malagmatis) Malagmata medicamenta quæ molliunt, unde & nomen. lib. 6. cap. 16.

Malleorum) Corrige malleolorum. Sunt enim malleoli uocabulo apud scriptores rei rusticæ frequentissimo, surculi uitium utrinque capitulati, & ob id malleoli nuncupati, perinde ac mallei effigiem representantes. lib. 3. cap. 21.

Malignis lignis) A malo arbore pomifera malignum lignum dici arbitror, Plin. melinum unguentum celebrat, ex eo dictum, quod ex malis cotoneis fit. Nam *μῆλον* Græcè malum appellatur. lib. 7. cap. 8.

Marathitè) Ligo marathitè, hoc est, uinum ex sceniculo coccinatum, quod Græci marathron uocant. lib. 12. ca. 35.

Maritabis) Dicuntur decentissima translatione arbores maritari, quando illis uitis copulatur. Plin. consimiliter, Alternis, inquit, seruantur brachia, alternis putantur annis, sexto anno maritantur. Horatius quoque dixit in Epodo, Altas maritat populos. lib. de arb. cap. 16.

Materiam submitto) Id est, pampinum educato, pro ducitoque ad incrementum, ut mox fructum ferat. Frequens uerbum apud Columellam in hoc significato, sicut & materia pro uirga siue palmitè uitigineo. In sexto ait idem,

Materiam uocamus palmitem, ea & fructum, & noua flauilla bene procreat. Aliàs materiæ appellatione significatur omne lignum accommodatum ad ædificandum. Ideoq; scribit Vlpianus: Si cui legata ligna sunt, ei arbores materiæ causa succisas non deberi, & ut autor est Paulus: Peritica & pali in numero materiæ redigendi sunt, & ideo lignorum appellatione non continebuntur. Hinc materiarius uocabulo Plautino dictus faber tignarius, & fabrica materiaria Plinio nuncupatur fabrica tignaria, quam Dædalus inuenit. Apud Vitruuium uerba sunt materiari, & materiatioes. Apud M. Tullium ædes male materiatae, id est, tignis, trabibusq; male fultæ, maleq; adminiculatæ, & ob hoc uitium facientes. lib. de arb. cap. 1.

Matrices) Quæ sunt matres, & progenerant, uulgo matricem uocant genitalia foeminae, qua foetus ipse concipitur, contineturq;. Eruditiores matricem ponunt pro ea quæ foecunda est, & mater fit, & parit. Infrà loquens de gallinis, inquit, Sint matrices robusti corporis. Et est hæc dictio in hac significatione propè in usu Columellæ. Suetonius arborem appellauit matricem, ex qua planta tatum foret. Videor, si memoria non labat, legisse apud Plinium, uno tantum in loco matricem poni pro locis genitalibus secundum uulgarem significatum. lib. 7. cap. 3.

Mediastinus) Significat seruum ministerio rustico priuatum attributum, quod sanè erat laboriosum. Sed quod in agriculturalione sit id officium mediastini nõ satis liquet, nisi accipias pro eo qui balnea curat & domum. Quidam etymon mediastini deducunt à medio astu, id est, ciuitate, quasi in media ciuitate uersetur, & mediæ urbis incola sit, quæ significatio planè conuenit cum illo Horatiano carmine: Tu Mediastinus tacita prece rura petebas. Quidam mediastin

mediastinum à medio stando uocari memorant, non pauci mediastinos tradunt dici uilissima quæq; mæcipia, qui abiectissima quæq; officia tam in agro, quam in urbe inter seruos peragunt, ut omnibus pareant, nullius imperiū detestantes, quasi in medio, ac propatulo ad omnium domestico rum iussa præsto sint. De mediastinis Nonius, Porphyrio, Priscianus. Ego re solerter, curiosoq; perpèsa, uideo apud Columellam mediastinos proprie intelligi eos operarios, qui in studio agriculturalionis uersantur: quales sunt occatores, sarritores, runcatores, messoris: hoc signat ipse Columella scribens in secundo, posse ducentorum agrum iugerum subigi duobus iugis bouum, totidemq; bubulcis, & sex mediastinis. Nam præter bubulcos mediastini sex, qui alij intelligi possunt, quam hi qui reliqua opera præter arationem in agriculturalione conficiunt, ut est sarrire, runcare, occare, metere, & cætera hoc genus: sunt autem quasi hi in medio aratorum, & uinitorum consistentes. lib. 1. cap. 9.

Viridem medicam) nomen est herbae pabularis, de qua Vergilius: Tunc te quoq;, medica putres Accipiunt sulci. Columella in secundo inter genera pabulorum, eximiam scribit esse herbam medicam, quod semel seratur decem annis omnibus. lib. 7. cap. 4.

Melicum) M. Varro: Ad hanc rem electis maximis galinis, nec continuo his quas melicas appellant falso, quod antiqui, ut thetin, thelin dicebāt, sic medicam, melicam uocabant, hæ primo dicebantur, quia ex Media propter magnitudinem erant allatae, quæque ex his generatae postea propter similitudinem. lib. 8. cap. 2.

Mellificijs) Melli conficiendo, operiq; mellifico. libro 9. cap. 13.

Meliffones) Græci μέλισσας uocāt apes, unde melisso-

nes dicuntur apiaria, quæ mellaria quoque nominantur, loca uidelicet in quibus siti sint aluci apum. Loca quibus pascuntur anseres, Græca uoce nuncupantur chenotrophia, Nam $\chi\eta\eta$ dicitur anser. Leporaria dicuntur loca quibus uidelicet lepores inclusi pascuntur, quanquam M. Varro leporaria intelligi uelit omnia septa adijcia uillæ, quæ habent inclusa oranis generis animalia quæ pascuntur. In leporario (inquit) apri fuerunt multi. Scipio, qui purissimè locutus est, roboraria appellat uiuaria ferarum, à roboris tabulis, quibus sepiri solent. lib. 8. cap. 1.

Melimellis) Nomen est liquoris, composito uocabulo ex malis, hoc est cydonijs, & melle. lib. 12. cap. 45.

Menstruus fiat) Id est, ne id mense uno impendatur, absumaturq; quod per totum annum sufficere debet. libro 12. cap. 1.

Mentigo) Videtur in agnis, & hoc dicitur mentigo id feramè malum esse, quod in hominibus mentagram appellant. Vtriusque uocabuli etymon à mento est, quoniam ab ea parte ferè oriebatur, fœdisq; ulceribus mentum, os, labra, obsidebat. lib. 7. cap. 5.

Multi mergis) Videntur mergi esse ferramenta idonea metendis frugibus, quæ à Plinio mergites appellantur, sic scribente: Stipule alibi mediæ falce præciduntur, atque inter duos mergites spica distringitur. Notum est illud Maronianum, Aut foxtu pecorū aut cerealium mergite culmi. Exponunt grammatici mergites dici manipulos spicarum, quo intellectu an hic & apud Plinium mergi mergitesq; accipi possint, æstimant eruditi. alius mergus dicitur in uinea, ubi supra terram uitis curuatur iuxta suum adnuculum, à mergendo uidelicet nominatus, de quo Palladius hæc, Mergum dicimus, quoties uelut arcus supra ter-

. rati

ram relinquitur, alia parte uitis infossa. Mergi post biennium reciduntur in ea parte quæ supra est, & in loco iustas uitas relinquunt. lib. 2. cap. 21.

Mergis propagare) Mergus genus est propagationis, ubi scilicet uitis iuxta suum adnuculum curuatur, atque perducitur ad uacantem palum, à mergendo dictus. Instar enim arcus curuatura fit in mergo, & ex arcu euocatur materia, quæ protinus applicata suo pedamento ad iugum trahitur. Vitis celerrime prouenit propagata mergis, qui Columellæ maxime probantur. lib. 4. cap. 2.

Simile miliario) Miliarium nomen est uasis: quo, ut ostendit Cato, utebantur in trapeto. Palladius, docet altum & angustum formari solitum, qui hoc idem memorans quod Columella, sic refert: Vas aneum miliario simile, id est altum & angustum, uespere intus cum lucerna collocemus, & in fundo eius ponamus lumē accensum, illuc papiliones conuenient, & circa lumen uolitant & angustia uasculi ab igne proximo in terra cogentur. libro 9. cap. 14.

Patiere minime) Ad minus, ut uulgo dicitur, eloquentiæ genus Columellæ peculiare. Plinius in eo significatus dicit minimum. lib. de arb. cap. 16.

Mas & fœmina aratro) Mos fuit prischorum in condendis urbibus, ut conditores taurum, & uaccā simul iungerent, cincti ritu Gabino, tenentes stiuam incuruam, ut glebæ omnes intrinsecus euaderent, & ita sulco ducto loca murorum designabant, aratrum suspendentes circa loca portarum. Ex hac antiquorum consuetudine tractum est illud Vergilianum: Interea Aeneas urbem designat aratro. Hinc Ouidius quoque scribit in Fastis: Inde premens stiuam signauit moenia sulco, Alba iugum niueo cū

gg * boue

bove uacca tulit. Videtur Colum. mutuatus esse hæc ex M. Varrone ita scribente, Et æs antiquissimum est, quod conflatum, pecore est notatum, & quod urbs cum condita est, tauro & uacca qui essent muri & portæ definitum Colum. in præfatione lib. 6.

Molita) Mola contusa, media correpta pronunciatur molitum. lib. 6. cap. 9.

Muridas & exesas) Quodam quasi mucore obductas corrosasq;. Mucor peculiare uitium est uini. Lex uendendo uino est, ut neque muceat neque aceat. Proprium est, ut Plinij uerbis utar, inter reliquos liquores uino mucescere aut in acetum uerti. Satyricus poeta dixit mucida frustra farinæ, intelligi uolens panem cibarium prædurū, ac mucore situq; inamabili obductum. Plinius ait graciles cere uitem ac emucidam exire totam in foetum nisi recidatur. lib. de arb. cap. 6.

Mundum muliebrem) Appellatione mundi Muliebris significatur ornatus, quo matronæ fiunt mundiores, elegantioresq;. Iurisconsultus autumat eo contineri specula, matulas, unguenta, uasa unguentaria, & si quæ similia dici possunt, separatq; mundum ab ornatu, tanquam mulier possit esse munda, nec tamen ornata. Verum oratores, & historici luculenti, quorum autoritas apud me in elegantia Latinitatis pro ratione est, mundum muliebrem accipiunt pro ornatu matronali, cultuq; & eo quidem preciosissimo, ut puta auri, purpuræ, & gemmarum. Ero interim contentus uno exemplo, quod suppetit Linius: Mundicie ornatus, & cultus, hæc feminarum insignia sunt, his gaudent, & gloriantur. Hunc mundum muliebrem appellauerunt maiores nostri: quid aliud in luctu, quam purpuram, atque aurum deponunt? quid

quid aliud cum eluxerunt, sumunt? Lucilius satyroglyphus mundum muliebrem non masculino genere, sed neutro appellauit his uersibus: Legauit quidam uxori mundum omne penuq;. Quod mundum, atque penum? nam quis dijudicet istud? lib. 12. cap. 3.

Muria dura) Muriam duram sic faciunt: Dolium oris patentijsimi aqua coelesti replent, siue fontana, tum indūt sportam iunceam plenā sale candido, qui quandiu liquecet, signum erit nondum esse muriam maturam, itaq; subinde alius sal tandiu ingeretur, donec in sporta permaneat integer, nec minuatur, quod cum animaduuerteris, tunc scias muriam habere maturitatem suam. Est aliud muriam maturæ experimentum: Nam ubi dulcem caseum dimiseris in eam, si pessum ibit, scies esse adhuc crudam, si inatabit, maturam. In alio significato muria nomen est exquisiti liquoris, qui ex thymo fit præstantissimus. Antipolis muria laudatur. Hinc illud epigrammatistæ: Antipolitani (sateor) sum filia Thynni. Muriatica Plautino uocabulo dicuntur salsamenta. lib. 6. cap. 30.

Murinus) A mure color murinus dici uidetur: alij à murra deducunt, quem Palladius mureum uocat, atq; inter colores equinos maxime probari: uulgo murellum uocant. lib. 6. cap. 37.

Muscantur) Musco herba inuoluuntur, contegunturq; ut quodam seu tegumento uestitæ aduersus frigora mutantur: & ne sole findantur. lib. 11. cap. 2.

Mutuli) sunt mutuli in ædificijs quædam proiecturæ prominentes in parietibus, de quibus ait Vitruuius, in quarto scribens: E cantheriorum proiecturis mutulorum sub coronis rationem inuentam esse, ita serè in operibus lapideis, & marmoreis mutuli inclinatis sculpturis defor-

mantur. ait M. Varro mutulos præbere sedilia auibus. Idem refert mutulos in pariete pro columbarijs esse ponendos. lib. 8. cap. 9.

N

Napina, rapina) Id est, sationes naporum raporumq;. M. Cato: Rapinam & coles rapicij unde fient, & raphanum in loco stercoreato bene, aut in loco crasso serito. Annotandum dici rapicium à Catone, prout uulgo uernaculæ dictione usurpatur. Rapina in hoc significatu media correpta pronuntiatur. lib. 11. cap. 2.

Nauus) Qui sit nauus, cognosces ex contrario, quod est ignauus. M. Tullius in Oratore: Noti erant, & nauis, & nari, quibus cum in præponi oporteret, dulcius uisum est, ignoti, ignauis, & ignari dicere, quam ut ueritas postulat. lib. 7. cap. 9.

Picis Nemeturicæ) À loco nomen accipit, ut Nemeturica diceretur. lib. 12. cap. 24.

Nepa) Nepam dicunt esse scorpionum, quamuis quidam cancrum dici existiment. M. Tullius, Pectusq; nepai. libro 11. cap. 2.

Nepotum fructu) Palmites in uitibus nepotes nominantur, translatione facta ab hominibus, hominumq; sobole. Infrà quoque inquit, Nepotes natos discernemus. lib. 3. cap. 6.

Nesotrophij) Nesotrophium nomine Græcico dicitur locus in quo anates aluntur. Græci enim νεστροφ uocant anatem, & τροφον, alimentum. Scribit Plutarchus Catonem Censorium aluisse domesticos ægrotos carnibus nesarum, & phassarum: expone anatum, & palumborum. Græci phærea dicitur palumbus.

Sine nitro) Qui uult brassicam uiridem efficere in co-
ctura

ctura adhibeat nitrum, cuius natura non multum distat à sale. Hinc exijt illud epigrammatista: Ne tibi pallentes moueant fastidia caules, Nitrata uiridis brassica fiat aqua. Plinius: In coquenda brassica nitrum uiriditatem custodit. Apitius quoque inquit, ut omne olus smaragdinum fiat, cum nitro coquatur, olus autem smaragdinum pro uirenti positum est, à uirore smaragdi, qua gemma nihil est uiridius. lib. 11. cap. 3.

Nomenclationis) Nomenclatura, nominationisq; uocat enim eleganter aucupium nomenclationis diligentiam illam immodicam, atq; superuacaneam percensendi nominationem uocabula omnium uitium, quarum infinitus est numerus, infinitæq; appellationes. de seruo nomenclatore scriptissimus affatim in Tranquilli commentarijs. lib. 3. cap. 2.

Optima nomina) Id est, debitorum. Liuius nomina impenditoria, uocat malos debitorum. Apud Iurifconsultos locutio usitatissima est, ut nomina pro debitis, & debitoribus usurpentur. Hinc illud Scaeuola: Filio meo nomina ex Calendario quæ elegerit filius meus sibi x x. dare damnati sunt, sine dolo malo: & cum omnis propè substantia Calendarij x x. nominibus contineretur, quæsitum est, an huic filio eorum nominum electio sit permittenda. In totis argumenta ducuntur ex ea pecunia, quæ in nominibus debeatur. Apud Satyricum poetam nomen hoc intellectu accipiendum est in eo uersu: Cum uenit ad dubium grandi cum codice nomen. Vbi codex significat librum, sive Calendarium, in quo ratio accepti, expensiq; perscribitur, de quo sic inquit M. Tullius: Non refert parua nomina in codice, id est, paruas summas debita pecuniæ, non scribit in codice accepti, & expensi, in quo nomina, id est debitorum, digerere, & diligenter perscribere negotiatores,

res, mensurarijque consueverunt. Illud Senecæ sat notum: Nunquam magis nomina facio, quam cum dono. Quò sententialiter ostendit, debitores ueros parari liberalitate oportere. lib. 1. cap. 7.

Nomophylacas) Vocabulum Græcum, siue Græcicum est: quod significat legum custodes. Tradunt Græci scriptores, nomophylacas fuisse apud Athenienses magistratum quendam, qui cogebat primores uti legibus. Dissurrunt à nomothetis, nomophylaces, quoniam hi custodes sunt legum, illi conditores. M. Tullius in libro de legibus sic refert, Græci hoc diligentius, apud quos nomophylaces creantur, nec hi solum literas (nam id quidem etiam apud maiores nostros erat) sed etiam facta hominum obseruabant, ad legesque reuocabant. lib. 12. cap. 3.

Vini nota) Est unum primæ notæ, quod est generosissimum, et secunda, et tertiæ notæ, id est, secundi, et tertij loci, atque ita gradatim prout bonitate præstat, dicitur quæcunque uini nota, pro, uinum quodcunque tam nobile, quam ignobile. Horatius: Chio nota si commixta Falerni est. lib. 12. cap. 19.

Noxæ dedimus uelut carnifici) Verbum est iurisperitorum, quod significat tradere seruum nocentem ob noxam, id est, delictum actori iniuriarum. Nam quando seruus deliquerat, licebat domino deditioe ipsius corporis, quod deliquisset, euitare litis æstimationem. Detracta noxæ deditioe, dabatur noxalis actio in dominum: qui si decessisset, hæres eius non tenebatur, ut docet Vlpianus, titulo de noxalibus actionibus. Igitur nunc quadam decenti similitudine conqueritur Columella rem rusticam dedi, ac tradi pessimis seruis, uelut carnificibus tanquam nocentem, ac pessime tractandam, sicut seruus qui deliquerat à domino

mino dedebatur illi, cui nocuerat: et per eam noxæ deditioem transferebatur dominium in actorem. Dedita autem noxæ mancipia à nouo domino male multari, tractarique solebant. Hinc obnoxius obligatus poenæ dictus ob noxam, id est, delictum. Col. in præfat. lib. 1.

Nubilarium applicari) Rusticum ædificium est nubilarium, à núbilo aère dictum, sub quod totam messem fundit, et semitrita frumenta conferre rustici consueverunt, si repentinus imber per trituram interuenerit. Id autem nubilarium iuxta aream est faciendum: dicitur et nubilar. lib. 1. cap. 6.

Numellis) Numellæ, quarum mentio fit à Plauto, sunt uinacula, quibus quadrupedes in pascuis deligantur, unde et nomen impostum est: siquidem Græca uoce uocari dicuntur pascua, unde et Apollo Nomius creditur esse cognominatus. lib. 7. cap. 8.

Numidicam dicunt) Dissentit à Varrone scribente, gallinas Africanas à Græcis appellari Meleagrides, tanquam res una sit, nomina tria: ut Africanæ, Numidicæ, Meleagrides pro uno, eodemque uitio habeantur. Sunt autem gallinæ gibbosæ uarijs plumis sparsæ, quæ ob id à Martiale dicuntur guttæ Numidicæ. Ab Horatio, Africanis: de his intelligi uoluit Papinius in syluula: Quas udo Numidæ legunt sub austro. lib. 8. cap. 2.

Obescant) Escæ pascunt, ac saginant, ab escæ ductum uerbum obescare, sicut et inescare. lib. 8. cap. 7.

Opus obibit) Peraget, adibit. lib. 4. ca. 24.

Obligat) Alligat, obligare uulnus est alligare, fascijsque uinciri. lib. 11. cap. 2.

Obsidia) Obsidionem, et insidias. lib. 9. cap. 7.

Obsoleitor

Obsoleto) Squalidior, decoloratioꝝ; lib. 2. cap. 11.

Obstetricum) Obstetices dicuntur, quæ præsto sunt foeminae parturienti, dictæ ex eo, quod opem ferant, uel ut interpretatur diuus Ambrosius, quod obstant, ne fetus recens editus in terram defluat. Plinius & Aristoteles frequenter testimonia citant obstetricum, tanquam in rebus talibus peritissimarum: nanque diutino usu, qui magister est optimus, exercitatisimæ non parum multa melius nouere, quam medici. lib. 7. cap. 3.

Cum obstipæ sues) Obstipum uocabulo antiquo dicunt obliquum. Solent hypocritæ tristes, & adumbrati philosophi incedere ceruice obstipa, & capite obliquo. Hinc exiit illud Persianum: Obstipo capite, & sigentes lumine terram. Horatius: Stes capite obstipo, multum similis metuenti. Scribit Sueto. Tiberium fuisse ceruice rigida, & obstipa. Plinius noster memorans & ipse signa ægrotantis suilli pecoris, quod à Columella dicitur obstipum, dixit obliquum: sic enim inquit, Index suis inualida crur in radice setæ dorso euulsæ, caput obliquum in incessu. lib. 7. cap. 10.

Inoccatum) Occatione facta satum. Occare autem, hoc est glebas comminuere satores solent, & quasi occidere, unde & nomen. Quidam ab occacando occationis uocabulum dictum esse autumant. Occator nominatur is operarius, qui facit occationem. Iocus Plautinus hinc innotuit: Occatorem dicere debebas prius: nam semper occant priusquam sarriunt rustici. lib. 2. cap. 8.

Occidit mane) Occasum matutinum intelligit. De quo Plinius scitissime scribit: cum uerò ait, Exoritur mane, signat ortum matutinum. lib. 11. cap. 2.

Tam otij, quam negotij. M. Tullius in oratione pro
Plautio

plautio sic scribit: Etenim M. Catonis illud, quod in principio scripsit originum suarum semper magnificum, & præclarum putauit. Clarorum uirorum, atq; magnorū non minus ocij, quam negotij rationem extare oportere. E contrario dicere solebat Galba, neminem rationem ocij sui reddere cogi. lib. 2. cap. 22.

Oculi domini) Maiores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerant: & ut autor est Aristoteles in Oeconomicorum primo, Persa interrogatus quid equum maxime saginaret, oculus domini respondit. Item Libycus quod stercus agro foret utilissimum, domini inquit, uestigium. Huc pertinet scitum illud Catonis, Frons occipitio prior est, quo eleganter significatur frontem, hoc est præsentiam domini, & aduentum plus prodesse fundo, quam occipitium, id est, absentiam atq; discessum. Alibi tradit Columella oculos, & uestigia domini res esse in agro saluberrimas. lib. 3. cap. 21.

In Oeconomico) M. Tullius secundo de Officijs sic refert: Has commodissime Xenophon Socraticus persecutus est in eo libro, qui Oeconomicus inscribitur, quem nos ista ferè ætate cū essemus, quo es tu nunc, è Græco in Latinum conuertimus. lib. 11. cap. 2.

Offa) Massula, & frustum. lib. 12. cap. 38.

Oleastellum) Ab oleastro forma diminutionis deducitur oleastellum, tanquam olea hoc etiam nomine dicta sit, quia similis est bacca oleastri, hoc est, oliuæ syluestris. lib. 12. cap. 24.

Oliuitas) Oliuitatem grammatici esse dicunt, frustum oleæ. Verum, ut ego sentio, non tam frustum oliuæ significat hæc dictio, quam tempestiuitatem, tempus que oliuæ legendæ, ipsamq; collectionem tempestiuam, & ut ita di-

cam uindemiam olei. Hoc docet ipse Columella qui p^{ri}mo lo mox inquit, Media est oliuitas, plerunq; initium mensis Septembris. lib. 12. cap. 47.

Vae ollares) Scriptores uuas ollares uocant quæ in ollis fictilibus conditæ perenant, sunt durabiles. Plinius tradit uenuculam uuam ollis aptissimam. Hinc illud Horatianum: Venucula conuenit ollis. De ollaribus uuis ait Papius in hendecasyllabo. Ollares rogo non licebat uuas, Quidam creta figulina uuas illinunt, siccatasq; sole suspendunt usu diluentes cretam. Liguria uuas sole siccatas uincis fasciis inuoluunt, Græci platani folijs inuoluunt, aut ipsius uitis aut fisci. Ollares uuas, hoc est, in ollis seruatas, et stomachumq; et auiditatem excitant, paulo tamen grauiores existimantur fieri uinaciorum halitu. Galenus eas celebrat, putatq; saluberrimas. Docet hoc in loco Columella quemadmodum ollæ fictiles parandæ sint, quibus uuas conditæ seruentur. lib. 12. cap. 43.

Velut olympionicarum equarum) Equæ dicuntur olympionice quæ in olympico certamine uictrices sunt, sicut olympionicas uocant uictores athletas in olympijs ludis. M. Tul. Cum Rhodius Diagoras olympionices nobilis uno die duos suos filios uictores olympiæ uidisset. Apud Græcos esse olympionicem iudicatur propè maius et gloriofius, quam Romæ triumphasse. lib. 3. cap. 9.

Itemq; onagro) Asinus syluestris dicitur onager, cuius pullos uocant lalifiones. Epigrammatista: Dum tener est onager solaq; lalifio matre nascitur, hoc infans et breue nomen habet. Tradit Plinius mulum ex onagro et asinigenitum omnes antecellere. M. Varro, Asinorum genera duo, unum ferum, quos uocant onagros. lib. 6. cap. 36.

Opivioroplia) Græci opivioroplia gallinam uocant et alitem, ^{opivioroplia}

Opivioroplia) alimentum: unde ornithotrophia loca nominamus quibus gallinæ inclusæ saginantur. Dicuntur et ornithones generali uocabulo, sunt autem receptacula, auariaria in se prius lata dictione nominantur gallinaria. lib. 8. cap. 2.

Opacentur) Obumbrentur. lib. 5. cap. 3.

Operculati) Operculis tecti. lib. 11. cap. 2.

Opiuchos) In cælo supra Scorpionem constitutum est sydus ita figuratum, ut manibus anguem medium teneat: unde à nostris dicitur anguifer et anguitenens, à Græcis ophiuchos, qui dicunt opivioroplia serpentem, ὀφίω teneo. Quidam appellant ophiulcum, ab eo quod est ὀφίω traheo, celebratior est prior lectio. apud Higinum fabulosa narratio est quis fuerit hic anguitenens. Habet in capite stellam unam, in utroq; humero singulas. In sinistra manu tres, in dextra quatuor. Totus constat ex stellis numero uiginti tribus. lib. 11. cap. 2.

Orbiculata) De his mentio fit à Cælio scribente: Malis orbiculatis esse pasti uidentur. Plinius autor est orbiculata dici ex figura orbis in rotunditatem circumacti. libro 12. cap. 45.

In orcas) Vasa sunt fictilia quibus penora conduntur. Persius, Menaq; quod prima nondum defeceritorca. Apud eundem accipitur pro uasculo oleatorio, scribentem, Augusto collo non fallierorca. Apud Pliniumorca est belluamarina formidandæ uastitatis et formæ. De orcis ficarijs, id est quibus fici conduntur, sic inquit Plinius in xv. At ubi ficorum copia abundat, implenturorca, in Asia cadi. lib. 12. cap. 15.

Opimant) Pingue faciunt, et saginant. lib. 8. cap. 9.

Orchos) Legendum orchis, species oliuæ est et nomen orchis, siue orchites. Vergilius tria oliuarum genera di-

xit illo uersu: Orchites & radij, & amara posita bacca. In codicibus mendosis legitur orchades: autumat grammatici orchites dici à forma testium, qui Græcè nominantur ὄρχις, unde & buteonè, quod genus est accipitris, triorchen uocant, quia scilicet tres numero testes habet. lib. 5. cap. 6.

Organum) Docet Vitruuius nomine organi machinas significari multiformes in architectura. lib. 3. cap. 13.

Origum) Ex genere caprarum sunt origes à quibusdam soli dicti contrario pilo uestiti, & ad caput uerso. In uenalis, Et Getulus orix. Item epigramatista, Sæuis orix cõstat quid mihi morte canum. Scribit Plinius origem esse unicornem, & bisulcum. Idem tradit, in Africa generari origem perpetuo sitientè ex natura loci potu carentem, cum mirabiliter efficax sit ad remedia sitientium. Namq; Getuli latrones eo durat auxilio, repertis in corpore eorum saluberrimi liquoris haustu uesticis. lib. 9. cap. 1.

Ornithiæ) Fauoniū uentū quidā Chelidoniā uocant, ab hirūdinis uisu, quæ Græcè dicitur χελιδόν. Tūc enim incipit flare, cum hirūdines aduentant per uer. Nōnulli appellant ornithiā ab aduentu auis, quæ Græco uocabulo ornithes nominantur. Flant autē uenti ornithiæ, ut docet Plin. uno & septuagesimo die post brumam. Aristoteles quoq; in secundo Meteororū tradit, ornithias flare post brumā, esse etesias debiles. De etesijs, alibi plura. lib. 11. cap. 2.

Ornithones) Septa in quibus aues pascuntur, ornithones appellantur Græca dictione, siquidē ὄρνις dicitur auis, & gallina. Boëtius composuit ornithogonia, id est, de auum generatione. Lege Varronem, & Gellium, qui te docebunt quid sint ornithones. Item M. Varro ornithoboscion nominat gallinaria, hoc est, loca, quibus gallinæ incluse pascuntur. lib. 8. cap. 1.

Orth

Orthocissos) Græco uocabulo orthocissos dicitur recta hedera, quæ per se rigēs stat sine adminiculo. lib. 11. ca. 2.

Oscilla lupinorum) Quæ hic oscilla lupinorū dicitur à Columella, ea Plinius noster uocat umbilicos, cuius uerba subscripsi: quæ sunt hæc cū uerbis Columellæ cõgruentia, Condi lupinos in fumo maxime conuenit, quoniam in humido uermiculi umbilicum eius in sterilitatem castrant. Videtur autem dici oscilla, quasi parua ora tertio gradu diminutionis, unde & oscilla Vergiliana cõmodè deduci possent, quamuis grammatici aliter enarrent, quibus non assentior. Quidam malunt legere oscilla lupinorum, quasi ossa minutula, uocabulo ab osse, nō ab ore, deflexo, uerum agricolæ super hoc consulendi. Mos fuit priscorum, ut oscilla fictilia, id est, imagunculæ, & sigilla uenderentur, quæ homines pro se, & pro suis capitibus in sacellū Dijs offerrent, in festiuitate sigillariorum. lib. 2. cap. 10.

Oues uestire) Hinc pellitæ oues dictæ, quale erat pecus Tarentinum, de quibus supra diximus. lib. 2. cap. 22.

Oxygalam) Docet Plin. oxygalam appellari butyrū quod in summo fluit, et supernatat, cui additur exēpto sal: fit et oxygala alio modo, uidelicet, recens lac cum acido lacte miscetur, acescitq; , quod & utilissimum stomacho. Græcè dicitur ὄξος acetum, ὃ τὸ γάλα, lac, inde copulatis dictionibus fit oxygala. Galenus meminit casei, quem oxygalacticum appellat. Nūc noster Columella plurimis condimentis docet oxygalam fieri. lib. 12. cap. 8.

Oxymelli) Fit uinum ex aceto, & melle quod oximel uocauerunt uoce Græcanica. Nam ὄξος dicitur Græcis acetū, & μέλι mel. Fit autē oxymel hoc modo: Mellis decem libræ cum aceti heminis quinq; , hæc decies subferuefiunt, atq; ita sinūt inueterare. Themison summus autor,

hh 2 damnauit

damnauit oxymel, & hydromel. Est autem hydromel uinum ex aqua & melle confectum, unde & nomen. Celebrant auctores & omphacomel, quod fit ex uua semiacerba succo, & melle fortiter trito, unde & nomen, Graece enim ὑμωαξ dicitur uua acerba, & ὑμωαξ uocat uuas, & fructus immaturos. Hinc omphacium oleum dictum, quod ex oliuis acerbis quas drypas uocant, fit: & omphacium ex uua, quod uulgo agreste nominant. lib. 17. cap. 95.

Oxyporum) Condimenta, quibus inest acetum, quaeque aceto diluuntur, generali uocabulo uocant oxypora. Graece enim acetum dicitur ὄξος. Ex eodem genere est oxybaphon, quasi dicat, intinctus aceti: quanquam oxybaphon uas quoque fit acetum continens, ut docet Suidas. Oxybaphi meminerunt Aristophanes, & Pollux. Plin. in xx. differens de foeniculo sic scribit: Id ipsum condimentis prope omnibus inseritur, oxyporis etiam aptissime. Ex eodem quoque genere est oxygarum: sic enim uocant liquamen gari cum aceti mixtura conditum. Plinius in xxxi. docet liquoris exquisiti genus esse, quod garon uocauerunt, quod olim conficiebatur ex pisce, quem Graeci garon uocabant, unde & nomen. Postea ex scombros pisce laudatissimum factum est, appellabaturque garum sociorum. De oxygaro ait Epigramatista: Inter lactucas oxygarumque liber. li. 12. cap. 56.

P

Ex uetere palma) Nomine palmae uitem significari supra annotauimus. lib. 3. cap. 17.

Vitis paletur) Palis adminiculetur, & pedamentis fulciatur. lib. 11. cap. 2.

Palea) Membranas illas intellige quae sub gutture galorum sunt pendulae tanquam quaedam palearia. M. Varro, Palea rubra subalbicanti. lib. 8. cap. 2.

Palma

Palmipedalis deponi) Dicitur malleolus palmipedalis, qui habet longitudinem pedis, & palmi. Palmum autem constare digitis quaternis docet Vitruuius. Pes constat ex palmis quatuor, hoc est, digitis sexdecim. Cubitus ex sex palmis, id est, digitis 96. lib. 3.

Palmas relinquit) Vitis ut docet M. Varro, dicta palmilema est, a pariendo, deinde immutatis literis palma. lib. de arb. cap. 10.

Papinare) Vineam papinare, & papinos superuacuos detrabere. Arbusta papinari non est moris. Nam, ut inquit eleganter Plinius noster, plurimae arbores amputari sibi uolunt onerosa, & superuacua: sicut nos unguem, & capillum. In pampinatione non hos oportet papinos detrabere, qui cum uua sint. lib. 13. ca. 10. hinc pampinator. lib. 4. ca. 17.

Pampinarius palmes) Duo genera palmitum: quod est duro exit, materiamque in proximum annum promittit, pampinarium uocatur, alterum fructuarium. lib. 5. cap. 6.

Nec pandantur) Curuetur. pandere & pandare uidentur usurpatum in eadem significatione pro curuari. Unde pandationes dictae curuationes. Plinius: Facile panditur iuglans. Vitruuius in 11. Ulmus & fraxinus non habent rigorem, & celeriter pandant. Idem in 511. Cum solidus erit contignationibus arescentibus, aut pandatione sidentibus. lib. 4. cap. 17.

Panxeris) Plantaueris, a pango. lib. 11. cap. 2.

Cum rationibus paria facere) Id est, ratio accepti expensique bene conueniat, ut quantum pecuniae acceperit a domino, tantum reddat, eloquutionis genus perquam familiare eruditioribus. lib. 1. cap. 8.

Parilibus) Parilia appellant diem uigesimum primum mensis Aprilis quo Roma condita est, quae & palilia nomen

minatur à Pale dea pastorū. Solinus autumat parilia dici quasi à partu Ilia, uidelicet Romulo & Remo cōditoribus urbis Romæ. Festus Pompeius sic scribit, Parilibus Romulus urbē cōdidit, quem diem festū præcipuē habebant minores. Plinius tradidit sidus fucularū uulgo appellatum esse palilicium, quoniā exoriuntur undecimo Cal. Maij quo urbis Romæ natalis est. Probus grammaticus docet parilia dici per literam transpositam, quæ si suo loco poneretur, palilia diceretur. lib. 7. cap. 3.

Et parta) Nouè positum pro sceta, & ea quæ peperit. lib. 7. cap. 4.

Pastinationis officium) Pastinare in cultura uinearum uerbum frequens pro eo quod est fodere, & repastinare, refodere. Pastinatus Plinio est nomen quarti ordinis pro pastinatione: dicitur autem à pastino, quod ferramentum est bifurcum, quo semina panguntur, Pastinator, ipse sisor nuncupatur. lib. 3. cap. 11.

Pauicula) Instrumentum est à pauiendo dictum. Est enim pauire ferire, percutere, solidare, unde pauimenta nomen acceperunt. Cato Portius, Communito terram pauicula, aut cylindro cœquato. lib. 11. cap. 3.

Pauseam) Genus est oliuæ quæ & posca nominatur, cuius meminit Maro illo uersu, Orchites & radij & amara pausea bacca. lib. 12. cap. 7.

Pecuarius) Custos pecoris, quem & pastorem uocant. lib. 7. cap. 12.

Vnum hoc diuitiarum genus) In decretis canonicis ex diui Augustini auctoritate sic scriptum legimus: Quicquid antiqui habebant, in pecoribus habebant, unde pecunia quoq; appellata est. Subscribit huic opinioni Ouidius illo uersu: Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est

est est. Plinius uerò autumat pecuniam à nota pecudum esse appellatam, quæ primum signatus est nummus. Donatus Vergilianus commentator autumat pecuniam, ideo à pecore dictam, quia antiquitus fiebat ex corio bubulo. Inde apud scriptores nummi scortei nominantur ex corio facti. lib. 6. in præfatione.

Pedanda uinæ) Id est, pedamentis siue palis munientis. Dicimus palum, pedamen, pedamentum, statumen, ridicam pro admiculo atque fulcimento, quo uitis innixa recta consistit. libro 4. capite 13.

Herba pedicularis) Alia est herba quam pulicarem uocant, quæ Græce dicitur psyllion. Habet enim semen simile pulici, unde & nomen ὑόμας Græca uoce pulex dicitur. lib. 6. cap. 30.

Pediculos) Petioli, pedicini, pediculi dicuntur, quibus fructus in arboribus continentur, quasi parui pedes. libro 12. cap. 44.

Pelamis) Ex thynno nascitur cordyla, quæ à limo pelamis incipit uocari, quasi lutaria ac limosa: ubi annum tempus excessit, appellatur thynnus. lib. 8. cap. 17.

Peragere laboris sui pensum) Translatio sumpta ab ancillarum ministerio, quibus dominæ dant pensa per singulos dies absoluenda, nec antequam absoluatur ullum datur laxamentum. M. Varro consimiliter: Quoniam nos nostrum pensum absoluiimus. Et Plautus: Meum pensum lepide accurabo. lib. 3. cap. 10.

Serum percolari) Liquorem lactis quodam quasi colatorio eliquari defecariq;. Vergilius: Pasce sero pingui. lib. 7. cap. 8.

Peristerones) πειστερα dicitur columba: unde peristereonas uocant columbaria, quæ & peristerotrophia nominantur.

nantur: quamvis propriè columbaria dicatur nidificia columbarum, quæ singulis paribus fiunt intra peristerotrophion, quæ, ut docet M. Varro, debent esse rotunda in ordine crebra, ita ut singula habeant os quò introire, & exire possint. Peristereos uocatur herba, caule alto, foliato cacumine, columbis admodum familiaris, unde & nomen: hanc habentes negant latrari à canibus. lib. 8. cap. 1.

Nec perlibrata) Id est, non ad libellam æquata, nec uelut ad normam æquabiliter complanata. M. Varro consiliatim inquit, Campester locus, is est melior, qui totus æquabiliter in unam partem uergens, quàm is qui ad libellam æquus. lib. 2. cap. 2.

Perosæ) Odio habentes. lib. 8. cap. 11.

Perticalis salix) Duo sunt genera salicum: sunt uiminales, ex quibus uimina fiunt, & uincula. Sunt perticales, ex quibus perticæ cæduntur. Viminalis salix est humilior, perticalis sublimior. lib. 4. cap. 31.

Velut petum) In oculo peti dicuntur modicè depræuati. Id quod cum uenustate potius quàm deonestamento. Vnde Venus oculo peto esse traditur iuxta illud Ouidianum, Minerua flauo numine, Venus peto. Apud Horatium in Sermonibus, Strabonem appellat petum pater. Hinc Romæ fuerunt cognomina Petorum. Hinc petum accipe pro bono, & lepido: tanquam uocabulum hoc tractum uideri possit à uerbo Græco πέραινα, quod uolare significat. Nam ex uolatu auium signa obseruātur prospera, & optabilia. lib. 6. in præfat.

Φαγέδαινα) Phagedæna sunt ulcera, quibus Plinius remedia multa ostendit efficacissima. Item phagedænas uocant homines sine fine esurientes. lib. 9. cap. 13.

Pyctes) Gallinaceum pugnatorè scitè uocant pyctem, quasi

quasi pugilem, & in pugna athletica certantem. πύκτις Græce pugil nominatur. Vnde & pyctale certamen appellatum quod inter pyctas fit. Dicitio quidem Græca est, sed nostris quoq; usitatissima. Firmicus Maternus scribit leporis sydus in horoscopo facere pyctas macherarios. Helioabalus, autore Lampridio, gladiatores ante conuiuium pugnantes sibi, & pyctas frequenter exhibuit. libro 8. cap. 2.

Pinsiti alij) Allium pinsitū intellige id, quod uulgo dicitur pistum, & molitum. lib. 6. cap. 6.

Piperis albi) Tria piperis genera celebrat scriptores, album, nigrum, longum. Arbores quæ gignunt piper, iuniperosunt similes, siliquæ tostæ sole faciunt id, quod uocatur piper longum. Hoc tostum solibus fit nigrum, & rugosum, quod gratius est. Hinc illud Persianum: Rugosum piper, & pallentis grana cymini. Apud Horatium, ait Catius ganeæ magister, Ego fecem primus & alec, Primus & inueni piper album. Galenus in simplicibus piper album docet feruentis esse naturæ. lib. 12. cap. 56.

Pipiant) Vocem emittant. Gallinæ dicuntur pipire sicut oues balare, sues grunire. Pipatio dicitur clamor plorantis lingua Osca. lib. 9. cap. 5.

Piscis austrinus) Duo sunt in signifero pisces: alter notius, siue austrinus nominatus, quia ad austrum spectat: alter boreus, quia spectat ad polum arcticum, & regionem borealem. Coniunctio horum piscium nodus uocatur. lib. 11. cap. 2.

Pasinale) Ligo pistrinale à pistrino. Nam & Plautus, pistoros uocat scrophipascos, tanquam scrophas in pistrino nascentes. lib. 7. cap. 9.

Pollentia) Nomen est ciuitatis cisalpinae, quæ censetur

uelleribus fusci coloris. Hinc illud Siliij, Fusciq; serax Pollentia uilli. Epigrammatista quoq; celebrat lanas Pollentinas. lib. 7. cap. 2.

Thuris polline) Farinam sine flore autumat Plinius pollinem in tritico appellari, quod in siligine uocant florem. Hinc pollinctores dicti, cōfectores pollinis. Hinc pollinaria cribra, siue excussoria farinaria. lib. 6. cap. 29.

Pondo libras) Quod genus locutionis frequentissimū est apud scriptores, ut pōdo ponatur pro libra: unde ueteres autore Quintiliano, dixere duapondo, & trepondo, pro duabus, & pro tribus libris. Interdū pondo, pro pondere usurpatur. Linius: Corona libræ pondo. lib. 6. cap. 6.

Imporcata occabimus) Sunt porcæ in agris elata terra inter duos sulcos, ab eo dictæ, quod frumentum porriciat. Nam cum sic aratum est, ut inter duos latius distantes sulcos mediis cumulus siccam sedem frumentis præbeat, ea porca est. Rustici easdem liras uocant. Hinc imporcatum semen eleganter dictum per porcas ingestum: apud Plinium legimus, porculeta uocari ab Umbris, & Marsis interualla intermissa ad uicenos pedes, inter binas uites arationis gratia. Idem porcellus uocabulo diminutionis appellat. Autumant grammatici, porcas in agris dictas esse, quod porriciant, id est, prohibeant aquam frumentis nocere, uel quod porrigent frumentum. Mensura autem porcæ, est in longitudine c x x v. pedum, in latitudine x x x. lib. 2. cap. 10.

Porculatoris) Porculator proprie is dicitur, qui curat porcellos lactentes. Porculatio nutricatus porculorum. libro 7. cap. 9.

Porri caput) Id genus porri intelligit, quod uocant capitatum, ad differentiam eius, cui sectiuo nomen est. Cui
 auctorit

autoritatem dedit Nero, uocis gratia uescens eo ex oleo omnibus diebus per menses æstatis. Antiqui uolentes facere capitatum porrum, silice, uel tegula subiecta capita dilatabant. lib. 11. cap. 3.

Sicut precia) De his Vergil. Purpureæ, preciaeq; Exstimat Seruius dici precias, quasi præcoquas, ex eo, quod cito maturescunt, et ante alias sale coquuntur. lib. 3. ca. 2.

Prædiarij malleoli) Qui quasi in præsidio relinquuntur, uitiumq; tutela, quales sunt fructuarij. Est in uite palmes, quem quidam custodem, alij refecem, nonnulli prædiarium appellant: à Columella alibi subsidiarius quoque nuncupatur. lib. 4. cap. 16.

Primas tribuerunt) Honesta locutio, ut primas tantum absoluteq; dicamus pro primatum, & primum locum, ac primas partes, nec opus est addere partes. Sic plerique omnes ex ueteribus scriptoribus, qui purè munditer, Latine scribere cōsueuerunt. Quintilianus: Secundas confessione plurimorum Philetas occupauit. M. Tullius loquendi norma, & scribendi lex sic inquit: Huic primas dedisse Demosthenes dicitur, cum rogaretur, quid in dicendo esset primum, huic secundas, huic tertias. lib. 2. cap. 17.

Procyon) Horatius ait in carminibus: Iam Procyon furit. Dicitur hoc sydus Græca uoce procyon, quasi ante canem exoriens: de quo M. Tullius: Ante canem procyon Graio qui nomine fertur. Hoc sydus, ut autumat Plinius, apud Romanos non habet nomen, nisi uelimus intelligi caniculam, hoc est, minorem canem: exoritur cum Leone, ut docet Higinius. lib. 11. cap. 2.

Prodroma) Etesias uentos significat, qui prodromi uocantur, ex eo, quod præcurrunt, anteceduntq; ortum caniculae. Ioannes Baptista dictus est prodromos, tanquam
 præcursor

præcurfor domini. lib. 11. cap. 2.

Productissimum) Longissimum , procerissimumq; .
libro 3. cap. 10.

Progemmet) Gemmas emittat. lib. 4. cap. 24.

Proluue) Stercore. Verg. Fœdissima uentris Prolu-
uies. lib. 8. cap. 3.

Rebus promercialibus) Promercales res dicuntur, quæ
uendales inter mercimonia proponuntur. Sicut à Suetonio
promerciale aurum dictum, ab Aulo Gellio, promercalia,
quæ uenui subijciuntur. Deniq; quicquid pro merce distra-
bitur, id promerciale dici potest. Alibi ait Columella con-
similiter pecuniam neq; in pecore, neq; alijs rebus pro-
mercalibus occupet. lib. 1. cap. 8.

Proritet) Inuitet, incitet, allectet. lib. 3. cap. 2.

Non prouinciale, sed Italicus ager) Attendenda est ele-
gantia scriptorum celeberrimorum, qui regiones omnes
præter Italiam prouincias appellat, & homines bifariam
partiuntur, in Italicos, & prouinciales. Plinius in Episto-
lis: Italicus est, an prouincialis. Infrà Columella duo gene-
ra facit arbuistorum, alterum Italicum, alterum prouincia-
le, quasi dicas, externum, & peregrinum. lib. 3. cap. 3.

Pulicosæ) Quam pulices infestant: sic & pediculofus
dictus plenus pediculorum. lib. 7. cap. 13.

Pullationem) Pullorum prouentum, fœturamq; , & edu-
cationem. lib. 8. cap. 5.

Pullefcit) Sobolefcit, & pullulos, fœtusq; progignit:
interdum uitis luxuria se consumit. lib. 4. cap. 21.

Pullicies) Pro pullis, & pro prouentu, & fœtura pul-
lorum. lib. 8. cap. 11.

Pullula terra) Coloris nigri, quem pullū uocat. Pulligo
Plinio est nigritia quædam lanarum Tarentinarum, pro-

pè pè

pè peculiaris, declinans in fuluum colorem. lib. 2. cap.

Ouem pulmonariam) Pulmone laborantem: in cuius
pulmonibus uitium est. Græco uocabulo peripneumonici
dicuntur, hi quos pulmo male habet, & qui Latina uoce
pulmonarij nominantur. lib. 7. cap. 5.

Pulmonaria) Pulmōis uitio laborātis, hoc est, peripneu-
monica, prout Græco uocabulo nominatur. li. 7. ca. 10.

Pultarios) Vascula sunt, à pulte dicta: apud Cor. Cel-
sum frequens est mentio uasculi pultarij. lib. 12. cap. 43.

Vberior puluerationibus) Plinij uerba sunt huic sen-
tentia mirè congruentia, quæ subscripsi. Transpadanis ci-
neris usus adeo placet, ut anteponannt simo iumentorum:
sunt qui puluere quoq; uuas ali iudicent, pubescentesq;
puluerent, & uitium, arborumq; radicibus aspergant,
quod certum est Narbonensi prouincia, & uindemias
certius sic eo coqui, quia plus puluis ibi, quàm sol cōfert.
lib. 4. cap. 28.

In puluinis) Puluinis per trāslationem appellat par-
tes illas in areolis hortorum, & uinearum cultura molli-
ores, eminentioresq; , & quædam quasi dorfa, quibus per-
inde ac puluinis molliter semina disponuntur. lib. de ar-
boribus. cap. 10.

Pumiles) In omni genere animalium sunt pumiliones,
atq; etiā inter uolucres, ut docet Plin. Dicimus pumilos,
& pumiliones. Papinius in syluis: Mirantur pumilos fe-
rociores. Sunt autem pumili, siue pumiliones breuis statu-
ræ animantes, nam Græca uoce, uulgo quoq; ustatissima
dicuntur. Aul. Gellius asserit nanum Latinam esse dictio-
nem. Hinc illud, Et me genij nana per salicta bigis rheda
rapit citata nauis. lib. 8. cap. 2.

Fucrit pusilosa) Ouis dicitur pusilosa, quā infestat sa-
cer

cer ignis, quā pusulam uocāt pastores. Vnde à pusula pusilosa deducitur. lib. 7. cap. 5.

Quadratas) Quadrata corporis statura dicitur eruditus, quæ neq; longa, neq; breuis sit, sed in medietate posita. Vespasianus imperator fuisse fertur statura quadrata. Quadratum canem probat infra Columella, melioremq; ait esse, quàm longum aut breuem. lib. 7. cap. 9.

Quadrifidas ridicas) Tanta est crassitudo, et robur tale, ut scindi possit in quatuor partes, et quaterna pedamenta, siue statumina, siue adminicula, quæ et ridica uocantur. Consimiliter inquit, poeta: Quadrifidasq; sudes. lib. 4. cap. 33.

Sint quala) Vasa sunt uiminea in supellectile rustica, quasillum diminutio uocabulo appellant uas lanificijs aptum, qui et calathus dicitur, in quo pensa mulierum, et trama uoluuntur. Horat. Tibi qualū Cythereæ puer ales. Prisci Thalassionem uocauerunt. Apuleius: Qualum panis rumigabam. Precipit Cato, ut uillicus habeat in instrumento rustico uiginti quala satoria, uel alueos quadraginta, quibus frumenta quæ serimus, continent satores. lib. 7. cap. 3.

A Quinquatribus) Quinquatria sunt feriæ quinque dierum dicatæ Minervæ, quæ mense Martio celebrantur. Quidam autumant Quinquatrum unum tantum diem festum esse ex eo dictum, quod post diem quintum Iduum celebraretur, sicut sexatrus dictus, post diem sextum Idus celebratur, et septimatrus post diem septimum. De quinquatribus Ouidius in Fastis copiose perscribit. Meminit et Horatius illo uersu, Ac potus puer ut festis quinquatribus olim. lib. 11. cap. 2.

In quincuncem disponunt) In disponendis arboribus et uineis, maximè laudata est quincuncialis ordinum ratio, utpote quæ non solum per flatu utilis sit, uerum et aspectu grata, quocumq; intueare in ordinem se porrigente uersu. M. Tullius: Cum autem admiraretur Lysander et proceritates arborum, et directos in quincuncem ordines. Quintil. Quid illo quincunce speciosius, qui in quancuncque partem spectaueris, rectus est, sed protinus id quocumq; prodest ut terræ succum æqualiter trahat. lib. 3. cap. 13.

R

Radula) Instrumentum est à radendo dictum, quo utebantur in radenda ducendaq; pice doliorum, unde et nomen. Hinc docuimus apud Plinium radulanā appellari picem, propterea quod radula raderetur ex dolio, ducere turq;: quauis uiri alioquin eruditi radulanā legendū esse cõtendat. Verba Plinij ex libro quartodecimo hæc sunt. Italia in parte aliqua radulana pice ac resina cõdire multa uulgare est ei prouincijsq; finitimis. lib. 10. cap. 18.

Ramices) Rami et perticæ. Alias ramex morbus est, de quo Celsus, Plinius, Plautus, omnes. Vnde ramicosi infantes dicti. lib. 9. cap. 1.

Rapistri) Videtur posuisse rapistrum pro rapo, quod et rapitum et rapinam appellant. lib. 9. cap. 4.

Ratiocinio) Ratiocinium dicitur supputatio, computum, calculatio: Ratiocinator, calculator, apud Plautum ait trapezita. Beatus uideor, subduxi ratiunculam, expectissimum ratiocinium, intellige supputationem facilem et explicatam. lib. 5. cap. 1.

Bonis ac malis rationibus) Ad hunc intellectum uideatur referri posse illud Plinianum, Quonam modo utilissime coluntur agri? ex oraculo scilicet malis ac bonis. Ve-

rum atavi malorū nomine intelligere uolere uilissimos, summum enim providentiæ illorum fuit, ut quam minimum esset impendij. lib. 4. cap. 3.

Rauidi) Rauus color est subniger ex nigro fuluo cōmīstus. M. Varro consimiliter præcipit gallos eligi oportere oculis ravis aut nigris. Ab Horatio lupa raua dicitur ob colorem. Festus Pompeius scribit ravis coloris eos appellari, qui sunt inter flauos & castios, quos Plautus appellat ravisstellos. Quis (inquit) ravisstellus qui uenit? Atqui in Plauti Epidico non omnes legunt ravisstellus, imò plures grauastellus. Est autem grauastellus senior à grauitate dictus, quam lectionem nos probamus, & probat idem ipse Pompeius in dictione grauastellus. lib. 7. cap. 2.

Regelatur) A gelu resoluitur: & calescit. Martialis Regelare, nec te pestilentia posset. Seneca de ipso loquens ait, Vix media regelatur æstate. lib. 1. cap. 4.

Regiona) Legendum regia. Plinius, Præsertim cum magnitudine copiam olei non constare indicio sint, quæ regie uocantur, ab alijs maiorinæ, & ab alijs phauliæ grandissima alioquin, minimo succo, hoc idem monstrat Columella eodem capite. lib. 6. cap. 6.

Renouellatur) Reparatur, rursusq; nouella fit. Nouelletum dicitur iurecōsultis nouella uinea. lib. de arb. cap. 6.

Repastinabis) Refodies, uerbum ductum à pastino, quod est ferramentum bifurcum, quo semina panguntur, unde etiam repastinari dictæ sunt uineæ, quæ refodiebantur: consuetudo repastinare uocat quidquid emoti terreni uinetis præparatur. lib. de arb. cap. 1.

Repubescere) In pristinam pubertatem, iuuentutisq; florem reuerti, consimile est repuerascere, & reuiescere. lib. 2. cap. 1.

Repull

Repullescentem) Resurgentem, subnascentem, & nouellis pullulis, palmitibusq; exilientem. lib. 4. cap. 2. 4.

Reteri) Repoliri, uentilari. lib. 2. cap. 2.

Retorrida) Quasi exusta, & amissis uiribus intempestiuiter senescens. Seneca: Mutij manum retorridam appellat, quam ille, ut notissimum est, iniectam flammis torrere non dubitauit. In arboribus ea dicuntur retorrida, quæ non adolescunt, quæ quasi torrida occalescunt, quæ scabra sunt, fructumq; non ferunt. Aulus Gellius homines retorridos scite dixit & eleganter. Retorrescere dicuntur uites, quando non profliunt, neq; adolescunt legitimo incremento. lib. de arb. cap. 17.

Resecem submitti) Pampinum resecem uocat, qui rescius, recessusq; melius prouenit, fitq; fructuosior, à rescãdo resecem deriuamus. Summittere autè est educare, alereq; ad incrementum, quod uerbum est apud Columellam in hoc significato frequentissimum. lib. 3. cap. 10.

Occupandum erit restibile) Inter restibilem agrum, & noualem hoc interest. Restibilis dicitur, qui nunquam interquiescit, sed restituitur, ac feritur quotannis, ut quotannis reddat fructū. Noualis uerò est, qui intermittitur, & alternis annis feritur, à nouando dictus. Restibile fecunditatem dixit Plinius, intelligi uolens eã, quæ intermissa restituitur in foeminis, quæ parere desierint. M. Varro, In olynthia quotannis restibilia esse dicunt. li. 2. cap. 10.

Reuerentiam) Attende nouo modo positam esse reuerentiam, pro desperatione, & formidine, tanquã reuereamur, ac reformidemus discere scientiam rusticationis propter uastitatem rei. lib. 11. cap. 1.

Ricini) Vermiculi sunt infestantes capita canū, & maxime aures. Est & uermiculus alius in lingua canum, qui

ii uocatur

uocatur à Græcis Lytta, quo exempto infantes catuli, nec rabidi fiunt, nec fastidium sentiunt. lib. 7. cap. 13.

Aut ridicrā) Legendū ridicā. Est enim ridicā pertica, siue pedamentū robustum, quod optimū in uinea ē queru ac iunipero afferi solet. In Hispania uinea sunt humiles, ac sine ridicis, ut docet M. Varro. lib. 4. cap. 12.

Rostellis) Pusillus rostris, uocabulum est diminutiuum. lib. 8. cap. 5.

Colore rubeo) Dic rubro, quoniam rubeus exploditur à Latinitatis elegantia: legitur tamen frequenter rubeus. lib. 6. cap. 1.

Amat rubricam) Plinius ex densiore terra rubricam maximè amat. Est autem rubrica terræ genus rubicundo colore: unde et nomen. Hinc rubricosus deducitur. Cato, Lentem, inquit, in rudeto, et rubricoso, qui herbosus non est, serito. Plin. præcipit ex autoritate Catonis, in rubricoso solo serendū esse adorem far. Aliàs rubrica significat pigmentum, siue colorem natiuum. Lemniæ rubricæ palmam dabant, ita nominatæ ab insula Lemno, in qua nascabatur. Hæc est antiquis multum celebrata, nec nisi signata uenundabatur: unde et sphragidem appellauerunt. Græco uocabulo σφραγίς dicitur sigillum signatorium. Hinc gemmas quoque quasdam sphragidas uocant celeberrimi scriptores, quoniam optimè signant. Galenus libro 10. Simplicium, refert se in insulam Lemnon nauigasse causa contemplandi hanc rubricam Lemniam: docetq; planius, et apertius, quod Plinius subobscurè dixit, et breuiter cur sphragida appellauerint: Sacerdos Dianæ, inquit, rubricam Lemniam reuerenter accipens, cæriosq; perpurgans signat sigillo Dianæ impresso, ita signata uenundatur. lib. 2. cap. 10.

Rudicula

Rudicula) Virga, diminutiuum uidetur factum à rude gladiatoria, à qua rudiarij dicti, de quibus copiosè annotati in tertio Suetonij commentario. Plinius ait, lanas in quodam usu medico adhiberi non curatas rudiculis, hoc est, ut ego interpretor, non ex cussas, agitasq; uirgis à batuentibus, sicuti Bononiæ lanas quotidie curari conspiciunt, uel potius audimus, fit enim crepitus sonorus ex percussu rudicularum. Scio aliter locum illum Plinianum et legi, et explicari ab eruditis, sed mihi commodior uidetur lectio, et intellectus purior quem retuli. frequens est mentio rudicularum apud eundem Plinium in hoc significatu. lib. 2. cap. 45.

Ita constitutum supra) Videtur legendum in constitutum Rumponitum, siue Rumpotinctum, genus arbusi Gallici. ut hoc eodè capite docet Columellæ, qui mox ait, Arboribus rumpotinis frumentum nõ inseritur. M. Varro tradit traduces à quibusdam rumpos appellari, ubi ex arboribus in arbores traductis uitibus uinea fit. lib. 5. ca. 5.

Rustici) Castor oxymyrsinè myrti folijs acutis, ex qua fiunt ruri scopæ, ruscum uocauit, de quo poëta. Horridior rusco. lib. 7. cap. 10.

Rutabulo) Instrumenti nomen est, quo etiam utebatur ad coquendos panes: inuenitur positum et pro uirili membro. Portius Cato præcipit, ut uillicus habeat rutabulum unum. lib. 12. cap. 21.

S

Sacer ignis) Malis ulceribus annumerari solet sacer ignis, cuius duæ sunt species. Alter est subrubicundus exasperatusq; per pustulas continuas, exiguasq; in quibus semper ferè pus, et sæpe rubor cum calore serpit. Alterum genus est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudi-

ne latum, subliuidum. Omnis sacer ignis difficilimè sanescit. Græci ἱερὸν ὄνομα uocant. Vergilius docet sacro igni pecudes infestari, cum inquit, Contactus artus sacer ignis edebat. lib. 7. cap. 5.

Sagasq; Fœminæ sunt diuinatrices, & ariolæ, dictæ, quasi satus agæ, de quibus est illud poëticum, Polluta est magico saga ministerio. Piatrix quoque alio uocabulo dicebatur, quæ expiare erat solita, Sagis clangoribus ether, ait Statius Papinius: Exponit commentator sagis, id est, diuinis. Vnde & præfagia prædiuinationes dici autumat. Aliter sentit Cicero. lib. 1. cap. 8.

Sagitta) Inter sidera est sagitta, quam Herculis fuisse fabulantur, qua aquilam interfecisse dicitur exedentem iocinora Promethei. lib. 3. cap. 17.

Salacissimos) Libidinosissimos & rei Veneriæ appetentissimos. Caudam salacem dicit Horatius genitalia. Bulbos salaces, epigrammatista, quia extimulant libidinem. Homo salax dicitur ad rem ueneream propensus & ualidus. lib. 8. cap. 2.

Velut salebras retardante) Legendum salebra per ablatiuum tanquã asperitas illa tortuosæ uitis, & curuæ, quasi salebrofa retardet cursum humoris terreni, nec sinat alimenta ob flexum permanere ad summum uitis fastigium. lib. 4. cap. 20.

Salgams) Salgama dicuntur obsonia & penora conditiua, quæ longæ usionis causa conduntur ferè in fictilibus, interdum sicca sæpe cū liquamine & iure, quæ mox cum opus est, promuntur ad usum edendi. Inde salgamaris dictus, qui salgama scitè concinnat. Ausonius: Salgama non hoc sunt, quod balsamã. In Codice imperatorio libro 12. legimus salgami nomine cōtineri culcitram, lignum, oleum

oleum. Sed cum omnis latinitatis elegantia procul sit ab id genus scriptoribus, uocabulorum significatio ab eis petenda non est, in quorum castra nonnunquam transeo, nõ ut transfuga, sed ut explorator. Vis scire quæ sint salgama? nimirum ea sunt quæ deinceps toto hoc uolumine Columella demonstrat, qua conditura conficiatur ac seruentur. exempli causa, olera, poma, pyra, fici, uua, & alia id genus compluscula. In salgamis condendis frequens est usus aceti, salis, muriæ, mellis, aquæ mulsæ, defruti, aliorumq; liquaminum. lib. 12. cap. 4.

Saliuandum pecus) Saliuato potionandum. Saliuatum quod à quibusdam saluiatum dicitur, potionis est genus quo in ueterinis iumentisq; maximè utuntur ueterinarij, hoc est medici ueterinorum. Sunt autem ueterina animalia quæ uehere possunt. Saliuatum à saliuã quasi succo dictum uidetur. Qui saluiatum legere mauult, à salina siue sale nuncupationem trahit. Saluiati Plinius quoque commemorat, & inferius à Columella dictum est, per uuanã latè saluiatur. lib. 6. cap. 5.

Salsamentarijsq;) Salsamentaria appellant uasa, quibus salsamenta condi solent. lib. 2. cap. 10.

Nucibus sapineis) Est unum genus nucis pineæ sapineum nomine nucleorum cute uerius quàm putamine adeo molli, ut simul mandantur. lib. 12. cap. 5.

Sardineam) Nomen piscis uilioris, existimo cum esse quem uulgus uernacula lingua sardelam appellat. libro 8. ca. 17.

Samera) Annotauimus in superioribus sameram siue ameram dici semen ulmorum. lib. 7. cap. 6.

Sanfam) Sanfa dicitur osciculum oliuæ, Græci πίνυρα uocant. lib. 12. cap. 49.

Sarrana uolæ) Epitheton est poeticum, siquidem poetis sarranus color est purpureus, à Tyro quæ olim dicta est Sarra. Verg. Sarrano dormiat ostro. lib. 9. cap. 4.

Cura sarritionis) Sarrire est sarculo, quod ferramentum rusticum est, aperire segetes, & terram permouere ad herbas perimendas, & rubiginem propulsandam, unde sarritio & sarritor dictus operarius sarritionis, & sarritoria opera, & sarritura, id est sarritio & fossæ. lib. 2. cap. 12.

Saxatilis notæ) Pisces saxatiles uocant quod in saxis ac petris stabulentur: medici recentiores petrinos appellant, eosque maxime probant. Scribit Cor. Celsus saxatiles pisces esse leuiore in esca. lib. 8. cap. 16.

Latentibus scannis) Agricola uocant scanna glebas grandes, quæ solent excitari prima aratione: cum in proficisso crudum solum, immotumque relinquitur, quod cauendum esse præcipit lex rusticationis. Hinc illud Plinianum: Scanna inter duos sulcos cruda ne relinquatur, glebæ ne exulent. Scanna quoque dicuntur in arboribus ramorum, quasi scilla, sicut & tabulata. lib. 2. cap. 4.

Scandulæ) Paulo supra asserculos dixit, intelligi uolens asseres modicos, & graciles: nunc scandulas uocat consimili significato. Et, ut in Commentarijs Apuleianis annotauimus, uidentur dici scandulæ à scandendo: quoniam ad tectum scandulare gradibus ascendimus. Est autem scandulare tectum superior pars domus, quæ tegulis est proxima. Scribit Plinius, Urbem Romam scandula fuisse contextam usque ad bellum Pyrrhi. Scandulæ è robore aptissime fiunt, aliisque arboribus glandiferis. lib. 7. cap. 3.

Scapus asphodeli) Plinius frequenter ponit scapum pro stipite plantæ, & caule. Est autem Asphodelus herba, Hæstodi præconio celebrata, cuius mentionem & Homerus fecit.

fecit. Manditur & semine tosto, & bulbo, sed hoc in cinere tosto, dein sale, & oleo addito, folium habet oblongum, & angustum. lib. 9. cap. 4.

Scarificatione) Scarificatio sunt minutæ incisuræ, quæ in cucurbitulis quoque imponendis utimur: est & scarificatio utilis arboribus, cum incisuris perpetuis laxat corticem, uelut cutem, acie falcis, & ita dilatæ cicatrices renato corpore expleantur, fiuntque arbori salutares. Magna ex parte similis hominum medicina, & arborum est. Apud Plinium perperam legitur caprificatio, pro scarificatione. lib. 6. cap. 12.

Scaurorum) Lege scarorum. Sunt enim scari pisces, qui soli dicuntur ruminare, & herbis uesci. Scaro olim datus est principatus inter pisces, de quo Martialis: Hic scarus æquoreis qui uenit obesus ab undis, Viscribus bonus est, cætera uile sapit. lib. 8. cap. 17.

Scænum) Græci οἰνον uocant iuncum: opinor hoc in loco intelligendum esse de iunco illo odorato, cuius meminit Plin. in 12. qui gignitur iuxta montem Libanum. Tradunt iuncum quoque odoratum in Campania inueniri. Idem Plinius in compositione unguentorum adhibet & iuncum. Est aliud quoddam genus iuncorum, quod à Græcis οχρὸς schœnon uocatur, sed nihil ad hunc intellectum. Præterea schœnus nomen est mēsure, ut placet Eratoſtheni, stadia quadraginta cōtinet. Aliq̄ x x i i. stadia singulis schœnis dedere. Barbarorum gentes itinera metiuntur partim schœnis, partim parasangis, ut Persæ: partim leucis, ut Galli: partim stadijs, & passibus, ut Romani. lib. 12. cap. 20.

Σκυλαξ) Nomen cani accommodatum: dicitur enim σκύλαξ Græcè catulus. Scribit Pollux in quinto Onomastici, τροφὴ αὐτῶν σκυλαξὶ ἐκ τῶν κριτέρων γάλα, id est, alimentum

esse catulis maternum lac. lib. 7. cap. 12.

Scyllam legito) Scylla species est caepe, siue bulbi, à qua acetum scylliticū dictum. Accommodata est medicamentibus. De lino quoque scyllitico, quod cum scylla fit, mentio fit à Palladio, & scylliticum acetum, quod oculorum aciem exacuit. lib. 12. cap. 33.

Sine scipionibus) Plinius dixit apertius sine sarnētis: infrà quoq; ait, Modicè separatīs scipionibus, scipiones uidelicet usurpans pro racemis ligneis, & scapis, quibus uuae continentur, & acina inhaerescunt. lib. 12. cap. 39.

Non scobem, sed ramenta) Scobis nomine significatur illa minuta tritura, quae ex sectione ferre, & terebratione terebrae decedit in terram. Inde scobina dicta, quae lima subtilis est, & instrumentum. Iuuenalis: Semodio scobis haec etenim dat seruulus unus. Item Horatius: Vilibus in scobis, in mappis, in scobe quantus Existit sumptus. Ouidius in obsceno carmine: Quam pro sanguine puluerem, scobemq; In uenis medici putant habere. Ramenta uerò sunt frustula paulò crassiora, maioraq; & quasi recisamenta. Plinius ait uuas in scobe, ramētis ue abiectis populi, fraxini, utiliter seruari. Descobinata crura uocabulo prisco dixit M. Varro, pro saucijs, abrais, defectis. li. de arb. ca. 6.

Scopula) Diminutiuum est scoparum. Scoparius dicitur, perquam eleganti uocabulo conuerritor, hoc est, minister, cuius ministerium est scopis pauimenta conuerrere, quod maxime fit à prandio, & à coena. lib. 12. cap. 8.

Minus scrupulose) Vt fit aduerbium, hoc est, minus diligenter, minusq; sollicitè. lib. 9. cap. 8.

Secundae) Membranas intelligit quae foetum sequuntur, uulgò secundinas uocant, Graeco uocabulo ὑσίσας apud Plin. Ad secundas innumerae sunt medicinae. lib. 7. cap. 7.

Rustici

Rustici sedum appellant) Democritus semina omnia seri iubet, medicata succo herbae, quae appellatur à Graecis aizoon, id est, semper uiua. Alij buphthalmon uocant, quasi oculū bouis. Alij zoophthalmon: Sunt qui ambrosiam. Latini sedum appellant, aut oculum, aut digitellum: nascitur in tegulis, seriturq; in uasculis fictilibus. li. 2. c. 9.

Semiformes) Semiformati, nondum perfecti, neque toti partibus suis consummati. lib. 8. cap. 5.

Seminarium) In agricolatione seminarium est quaedam quasi nutrix nouellarum plantarum. Significat enim locum, in quo plantaria adolefcunt: ut mox illinc translata migrent in suam sedem. Natura enim arborū, sicut hominum auida est nouitatis, & peregrinationis. Et cum nutrix saepe indulgentior sit, quam mater: melius plantae in seminario proueniunt, quod succosum, elapidatum esse debet, minimeq; rimosum. Nunc Col. docet, quale sit eligendum, parandumq; uitibus seminarium, quod à Plinio quoq; ceterisq; perscribitur. lib. de arb. cap. 1.

Seminis, ac decumanis distinguere) Emendo semitis, uel semitanis, ut ea forma dicat semitanos sulcos, quae decumani nūcupantur. Plinius hoc idem scribens, dixit, oportere uineas quintanis semitari, hoc est, ut in quinto quoq; palo singulae iugo paginae includantur. Igitur quod à Plinio dictum est semitari uerbo elegantissimo, id à Col. dicitur semitis, siue semitanis distingui. Decumanus uerò limes uocatur, qui secat agrū ab exortu, ad occasum: sicut cardo appellatur limes per agrum currens, à septentrione ad meridiem (oportet ut Plin. uerbis utar) uineas limitari decumano. lib. 3. cap. 20.

Sentem canis) Palladius hoc idem referens ait: Alij spinarum plantas, & semina in munitione disponant, sed

ii 5 melius

melius erit rubi semina, & spinæ, quæ rubus caninus uocatur, matura colligere, & cum farina erui ex aqua macerata miscere, funes dehinc sparteos ueteres, hoc genere mixtionis sic inducere, ut intra funes seruentur usq; ad uerni temporis initia. lib. 11. cap. 3.

Seria) Vasa sunt fictilia. Persius: Crepat argenti mihi seria dextro Hercule. Idem: Sericla ueteris metuens dera dere linum. Terentius: Releui dolia omnia, serias omneis, lib. 12. cap. 18.

Sesquicullearius) Dicuntur sesquicullearia dolia, quæ continent culleum unum cum dimidio. Est autem culleus capax uiginti amphorarum, ut indicat Plinius, in 14. quod & Priscianus euidenter ostendit, his uersibus: Est & bis decies, quem conficit amphora nostra Culleus, hac nulla est maior mensura liquoris. Aliàs culleus dicitur supplicium parricidarum: de quo in secundo commentario Suetonij copiosè perscripsimus, lib. 12. cap. 18.

Sesama) Lego sesama. Præcipit Col. in secundo, sesama ab æquinoctio autumnali esse serenda. Hinc oleum sesamum dictum est, & alterum genus sesamodes. lib. 11. ca. 2.

Sesquiopera) Significat sesquiopera, integram operam, & dimidiam, & hæc particula in omni ferme compositione habet talem intellectum, ut signet totum illud, de quo agitur, eiusq; dimidium, ut sesquidigitus dicatur unus digitus, & dimidiatus, itidem sesquihora, sesquipedalis, sesquicyathus, sesquimodius. M. Varro tradit annum diuidi in octo sesquimenses, ut singulis sesquimensibus inter mensis, & dimidiatus attribuat. Libro nouissimo Columellæ, dolia sesquicullearia nuncupantur, quæ uide licet unius cullei cum dimidio sint capacia. Sesqui plagam dixit Tacitus, intelligi uolens non unam tantum plagam sufficisse

sufficisse ad hominè obtruncandum, sed opus quoq; fuisse dimidio secundæ plagæ. lib. 2. cap. 83.

In sesquipedale) Altitudine sesquipedali, hoc est, pedis unius & dimidiati. lib. 4. cap. 9.

Sestertium) In mensuris sestertium accipe pro duobus pedibus, et dimidio, sicut in nummis continet duas libras, & selibram. lib. de arb. cap. 1.

Sextula) Aeris minima pars est, sextula ex eo dicta, quod sit sexta pars uncie. M. Tullius in oratione pro Cecinna: Fecit heredè ex deuncia, & semiuncia Cecinnam, ex duabus sextulis M. Fulcinium libertum superioris uiri. Brutio sextulæ aspergit. Priscianus in opusculo metrico: Sextula quæ fertur, nam sex his uncia constat. lib. 5. cap. 1.

De siccancus) Siccanea dicuntur, quæ gaudent siccitate, sicut ediuerso rigua, quæ humore letantur. Pratorum duo sunt genera, alterum siccaneum, alterum riguum. Quod siccaneum uocat, suapte natura fœnum progignit. Riguum uerò irrigatione est resouendum, & humoris paulo saginandum. Διὰ τὴν ἰκκάνειαν, id est, fame mori, miserrimum est. Lilius consimiliter: Maiorem partem miserrimum est, ac frigore, quæ miserrima mortis genera sunt, amississet. lib. 2. cap. 2.

Sicilicus) Autore Prisciano, Sicilicus est dimidium sextulæ. Quidam autumant sicilicum esse semiunciam, ex eo dictum, quod secet unciam. Verum Festus Pompeius docet, non dimidium uncie, sed dimidium semiuncie, dictum quod semiunciam secet, tanquam sit quarta pars uncie, quod uerius est: Nā ipse Columella submonet in sicilico esse scrupula sex, in semiuncia xii. ut indubitanter credat sicilicum esse dimidium semiuncie. Plinius scribens de lunari ratione inquit: Quintadecima tota supra terras noctu erit, eadèq; sub

sub terris tota die, sextadecima ad primæ horæ nocturna dextantem scilicet sub terra aget. lib. 5. cap. 1.

Prata scilire) Vt Plinius docet, scilire est scilicet con-
sectari in pratis, quæ scilicet præterierunt. Arbitratur
M. Varro dictum uerbum esse à sectione. lib. 2. cap. 22.

Signinum opus uocant, ut docet Plinius, quod sit fra-
ctis testis tusisq; ut firmius duret, quo genere etiam pa-
uimenta sunt excogitata. lib. 8. cap. 15.

Silenti luna) Id est in coitu lunæ cum sole, quem diem
alij interlunium: alij silentis lunæ appellant, Varro inter-
menstruum, Firmicus synodicam frequenter. Colu. libro
2. cap. 10. Sic, silentis spiritus diem, apud eundem lib. 3.
cap. 19. id est, dum cælum filet, cum serenum est, et tran-
quillum. Silent quoq; herba, et uirga, dū non germinant.
Silent uinæ quando non progenant, hoc est, gemmas
oculosq; non parturiunt, sed quasi silentes quiescunt ma-
nentq; immobiles: sic diem, cælum, surculum quoq; silen-
tia apud eundem inuenies.

Veluti siphones) Siphones et per diminutiuum si-
phunculi dicuntur fistulæ, quibus liquor inclusus emicat,
exilitq; in sublime. Plinius tradit aquā meantē per uenas
terræ pondere expressam siphonum modo emicare. Cor.
Celsus præcipit stomacho laborantibus bibere per siphonem,
hoc est, fistulam tenuem, duos tres uel cyathos. Stry-
rographus quoque per translationem decenter dixit, et
mordaciter, Effigieq; deæ longis siphonibus implent.
Verbum est Græcorum σιφωνίη, quod est euellere, educe-
cereq; liquorem. Aristophanes abusiue dixit. σιφωνίη
σιφωνίη. lib. 3. cap. 10.

Sitienti solo) Sicca terra. Plinius lunam sitientem dicit,
intelligi uolens siccam. lib. 2. cap. 8.

Naribus resimis) Simus ut docet Suidas, opponitur
ῥυτιδία, id est, adunco, sicut ergo ῥυτιδία Græci uocant ha-
bentem aduncum nasum, ita e contrario αὐτὰρ dicunt cuius
nasus est depressus. Simas capellas dixit poeta: à simo ro-
bro delphines simones appellantur. A simo resimum, et
sub simum traxere nuncupationem. Sunt autem nares re-
simæ, reduncæ depressæq; quales in parandis bobus maxi-
mè spectantur. M. Varro scribens de canibus, inquit, Esse
debent labris subnigris aut rubicundis, neq; resimis supe-
rioribus, neq; pendulis subtus mento suppresso. Idem bo-
ues probat, qui sint subsimi, hoc est, ut ego interpretor
dorso depresso, et subsidente. lib. 6. cap. 1.

Seu spinosus) Dic spinosus. Est enim uitis spionia mul-
so larga, et amplitudine uuarum, quam numero ferti-
lior. lib. 2. cap. 21.

Sinū lactis) Nomen est uasis, de quo poeta: Sinū lactis,
et hæc tibi liba Priape quotannis. Plautus in Curgulio-
ne: Cede puere sinum. Tradit M. Varro sinum dici à si-
nu, quod cauum sit poculum. lib. 7. cap. 8.

Solstitiales spinas) Dispice nūquid faciat pertineat ue
ad Plautinum sensum, spina hæc solstitialis. Namq; apud
Plautum in Pseudolo scriptum legitur, Quasi solstitialis
herba paulisper fuit, repente exortus sum, repente occi-
di. Plinius significare uidetur solstitialē herbā dici sol-
stitio uel prouenientem uel florentem, ut sit nomen non
unius tantum herbae proprium, sed cuiuslibet herbae accom-
modatum nascenti per solstitium. Sic enim scribit lib. 26.
Codurdon herba solstitialis, flore rubro, suspensa in collo
comprimere dicetur strumas. Consimiliter spinas solstitia-
les exponere poteris solstitio progenitas ac uigentes.
Corn. Celsus herbam solarem uocat heliotropion, quia
circumagi

circumagitur cum sole. lib. 3. cap. 18.

Solea (sparteae) Calceamento iuncea & molli, à sparto quæ Iberica herba est. Apuleius Helcij sparte meminit. lib. 6. cap. 12.

Sparte (q;) Sunt uasa iuncea, à sparto dicta, ex quo fiunt. Est autem spartum genus iunci siue herbae Ibericae, de quo multa Plin. lib. undecimo. Autumant grammatici sportas quoque dici ab hoc sparto, quasi sparteas. lib. 11. cap. 2.

Specularibus integri) Vt inquit Epigramatarius poeta, Specularia pueros Admittunt soles & sine fece dies. Sunt autè lapides speculares candidi atq; translucetes, olim in Bononiensi agro effossi, & quibus fiunt munimenta quasi quaedam fructuum preciosissimorum, ut inclusi specularibus admittant solem, ne infestentur uento uel hymbre. Tibertius Caesar cum mira uoluptate cucumeres expeteret, commentus est ut nullo non die sibi contingerent. Namq; peniles eorum hortos promouebant in solem rotas, rursumq; hybernis diebus intra specularium munimenta reuocabant. lib. 11. cap. 3.

Spica uirginis) Nomen est syderis, antiqui spicum neutro genere dixere, hinc illud: Spicum illustre serens splendenti corpore uirgo. lib. 11. cap. 2.

Spondylis) Nomen est piscium, aliàs spondylos uocamus uertebrae & nodos in ceruice, & ut autor est Polux, ῥέχιμα, id est, spina hominis constat septem spondylis. Appellantur & spondilia. lib. 8. cap. 16.

Σταφιλίς) À Plinio dicitur hæc uua astaphis agria, quæ taminià aliqui uocant falso, suum enim genus habet, ualet ad pituitam, unde à quibusdam dicta pituitaria, Græco uocabulo agria staphyle dicitur uua syluestris. lib. 8. cap. 3.

Per

Per statumina) Pedaneta, palos, adminicula. li. 5. ca. 3. Sepe etiã stiuua) Pars aratri est, de qua Vergilius: Stiuuaq; quæ currus à tergo torqueat. M. Var. Stiuua, inquit, à stando dicta, in qua transuersa regula est dicta manicularis, eò quòd manu bubulci tenetur. lib. 5. cap. 3.

Simplici stolone) Plin. stolones in arboribus appellat fructificatione inutili. Vnde & stolonum Liciniæ genti inditum cognomen. M. Var. planissimè scribit de stolonibus, cuius uerba subscripsi, quæ sunt hæc: Nã Stolonis illa lex, quæ uetat plus quingenta iugera habere ciuem Romanum, & qui propter diligentiam culturæ stolonum confirmauit cognomen, quòd nullus in eius fundo reperiri poterat stolo, quòd effodiebat circum arbores radices, quæ nascerentur ex solo, quos stolones appellabant. lib. 5. cap. 8.

Ciceris) Cum cicer inter legumina numeretur, nõ inter olera, existimo legèdum siferis. Est autè sifer herba hortensis, cui generositas præcipua est in Germania, inest longitudine neruus, qui in decoctis extrahitur, amaritudinis tamè magna parte relicta, quæ mulsio in cibis temperata, etiam in gratiã uertitur. Sifer nobilitatum est à Tyberio principe, id genus oleris mirè expetente, de hoc intellexit Verg. in Moreto scribès, Hic sifer et capiti debètes nomina porri. In codicibus impressis uulgò legitur cicer, sicut hic quoq; cum utrobique sifer legendum sit. lib. 11. cap. 3.

Stringere arbores) Decerpere, secare, & colligere. Verg. Sed tamè & quernas glandes tū stringere tempus, Hinc stricta olea dicta, quæ manu colligitur. lib. 6. ca. 3.

Strigosum habitū) Strigosus apud ueteres morbus dicitur iumentorum, qui corpora stringit aut fame, aut alia uitij causa, quasi stringosus. Aulus Gellius strigosum appellat equum emaciatum, & male curatum. Lilius tradit, equos

equos ex itinere uisos esse strigosiores, hoc est, macrores, attenuatioresq; lib. 6. cap. 36.

Strumosis) Struma morbus est, cui propè peculiariter obnoxij sunt sues: unde & à Græcis χοιράδης uocatur: uulgo scrophulas uocât à scrophis, quæ illis maximè infestantur. Plin. Obnoxij sunt sues morbis anginæ maximè & strumæ. Est & struma, ut docet Cor. Celsus, tumor, in quo subter concreta quædã ex pure, & sanguine, quasi glândule oriuntur, quæ præcipuè fatigare medicos solet, nec unquam facîle maturescunt, maximè in ceruice, sed etiam in alis & inguinibus, & in lateribus, lib. 7. ca. 10.

Subluuius, atq; intertrigo) Videtur subluuius esse exulceratio in pedibus ouium nascens, quãdo scilicet ab ungula cutis resoluitur, in homine reduuiã dicit. Luere enim soluere est, quasi subter soluatur corium. De intertrigine, quæ ex intertritu nascitur, supra scripsi, lib. 7. cap. 3.

Subinde) Frequenter, aliàs, mox, deinde, & itidem, lib. 6. cap. 2.

Submittere prolem) Educare, pro ducere, propagare. lib. 7. cap. 9.

Subrumentur) Sub mãmam mittantur, subijcianturq;, antiquo nanq; uocabulo mãma dicitur rumis, unde agni & hædi subrumi uocantur, qui sub rumis, id est, mammis adhuc habentur. Hinc uerbum subrumari, quod significat sub mammam subijci. Hinc rumina dea, & ruminalis ficus, quòd sub ea arbore lupa rumam, id est, mammã Romulo & Remo dederit, lib. 7. cap. 4.

Velut quibusdã substructionibus) Plin. Cic. ceteri substructiones insanas uocât ædificia enormia, sumptuosa, et impendijs propè regalibus extructa. Hic substructiones intellige acruos lapidũ in unũ locũ congestorũ, instar substructionis

structionũ quibus ædificia magna consurgunt, lib. 1. cap. 2.

Sucula celantur) In capite Tauri sunt stellæ numero VII, quas nostri suculas uocât, Græci hyades nomine pluuio. Nam Græcæ ἠΐψ dicitur pluere. Hæ autem stellæ cum oriuntur, & occidunt, tempestates, pluuias, largosq; hymbres cient. Imperiti arbitantes dici hyadas à suibus, qui Græca uoce ἠΐς nominantur, à similitudine nominis Græci appellauere suculas, siquidem sus per diminutionem dicitur sucula. Hinc iocus ille Plautinus: Quin tu in dierecta cum sucula, & cum proculis. Plinius tradit id sidus uulgo appellatum esse palilicium, quòd celatur uesperis circa Pæthilia, qui dies festus est, uigesimus primus mensis Aprilis, idemq; urbs Romæ natalis, lib. 11. cap. 2.

Suffitas) Fumigatas, & quodã quasi suffumine medicatas. Verg. inquit: At suffire thymo. Apud Plinium frequenter legitur suffitus, suffitiones, suffimenta. Apud Ouidium: Sanguis equi suffimen erit, lib. 9. cap. 14.

Suffragines coronæ) Sunt in cruribus posterioribus quadrupedum suffragines, quibus pedes inflectuntur. Dicitur ex eo uidentur, quòd subter frangantur. Plinius tradit, aues curuare suffragines in posteriora: quibus uerbis plausiuisimè demonstrat suffragines dici illam in cruribus partem, quæ humani poplitis modo curuatur. Hinc suffraginosa mula, cuius suffragines morbo infestantur. Corona autem pars est pedis in brutis animalibus. Hinc suffraginosus, laborans suffraginibus, lib. 6. cap. 14.

Suffriatur) Inspergitur. suffriare, infriare, perfriare eodem fonte manantia uerba, significant minutim conterere, & quod uulgo dicitur puluerizare, & inspergere, lib. 9. cap. 35.

Vitem supplantato) Vite supplantare est quasi explanare

are, deluxare, atque prosternere, sicut in palæstrico curu-
liq; certamine luctantes supplantant aduersarium, & cur-
sor cursorum, subductisq; pedibus arietant ad terram, quod
Græcè dicitur ὑποκένει (ap. M. Tull. tradit, quod qui sta-
dium currit, nullo modo debet supplantare eum, qui cum
certet. Dixit Plin. uuas supplantat, pro eo quod est, ledit,
conuellit, atq; delumbat. lib. de arb. cap. 7.

Suppuratio) Apostemata Græci uocat, nostri suppura-
tiones. Fit & suppuratio, quādo ex ulceribus manat pus,
hoc est, sanies. Suppurare dicuntur ulcera, quando perue-
nerunt ad maturitatem, & emittunt pus. lib. 6. cap. 11.

Supputari) Putari, deciditq; ferro. lib. 4. cap. 33.

Surcularis terra) Ad surculos prognerandos idonea.
lib. 3. cap. 11.

Suspiriosæ) Græcis uocabulis asmatici, dyspnoici, ortho-
pnoici appellantur, quos nostri suspiriosos appellant. ni-
tium est, proueniens ex difficultate spirandi. Agere animā,
dici suspirium potest, ut tradit Seneca. De suspiriosis cre-
bra mentio apud Plin. De dyspnoea, & orthopnoea scribit
Galenus, sed recentiores medici perperam pronunciantes
uitiant elegantiam atticismi. lib. 6. cap. 38.

T

Superius tabulatum) Tabulata in arboribus sunt ordi-
nes ramorum, de quibus ait poëta: Assuescant summasq;
sequi tabulati per ulmos: quem locum enarrans Seruius,
ait: Tabulata sunt rami effusiores, & in plana tendentes,
non ad altiora crescentes. Sunt in arboribus ima, & sum-
ma tabulata ramorum. Plinius docet, tabulata ulmorum ab
octauo pede altitudinis dilatari in collibus, siccisq; agris, a
duodecimo in campestribus, & humidis. lib. 12. cap. 5.

Tamaricis) Tamarix est, quam & myricen uocant,
quæ ad

quæ ad lyenem præcipua est, si succus eius expressus in ui-
no bibatur, adeoq; mirabilem eius antipathiam contra so-
lum hoc uiscerum faciunt, ut affirmet, si ex ea factis alueis
bibant sues, sine lyene inueniri: & ideo homini splenetico
cibū, potumq; dant in uasis ex tamarice factis, uulgus in-
felicem eam arborem appellat, quoniam nihil ferat, nec se-
ratur unquam. lib. 7. cap. 10.

Tanagrica) A Tanagra ciuitate Bœotie, quādo Home-
rus uocat Ταναγρα, quæ & prius, ut docet Stephanus, uoca-
batur ταναγρα. Tanagrica galli autore Varrone sunt
sine dubio pulchri, & ad præliandū inter se maxime ido-
nei: sed ad partus sunt steriliores. Plinius de gallis gallina-
ceis loquens ait: patrias nobilitauerunt Rhodū, ac Tana-
gram. Tanagrea meretricis meminit M. Tul. lib. 8. cap. 2.

Disimilē rationē postulat Tarentinū atq; hirtum) In
genere ouium summa dignitas fuit Tarentinis ouibus, quæ
propter bonitatē lanæ pellibus integebatur, ne lana in qui-
naretur. Hinc Plin. noster id genus ouium elegantius uocat
testū, cum operimētis tegeretur, & a Varrone pellite no-
minantur: de quibus intellexit Horatius illo sapphico uer-
siculo: Dulce pellitis ouibus Galesti Flumen. Igitur cum
Tarentinū pecus sit ex omnibus mollissimū maximeq; hirt-
tum, hoc est, lanigerū atq; uillosum, nullamq; domini, aut
magistrorum inertiam sustineat, desiderat curam maiore et
rationē longē aliā in pastione, quā faciāt reliquū ouia-
ricū pecus. Illud adnotandū, Tarentum Sabinorū lingua
molle: si significari: unde quidam Tarentinas oues & nūces
dici autumat, quia sunt molles. Hinc Horatius optimo epi-
theto uidetur dixisse, Et molle Tarentū. Ouiū Tarentina-
rum tanquā elegantissimarū meminit Plaut. in Truculēto,
his uerbis: Argetum meo qui debebat patri, qui oues. Tarentinas

PHILIP. BEROALDI ANNOT.

rentinas erat mercatus de patre, querit patre. Columella.
 Porrum Tarentinum) De hoc ait Epigramatista: Fila
 Tarentini grauiter redolentia porri Edisti quoties, oscu-
 la clausa dato. lib. 8. cap. 11.

Tartesiaci) Tartesos oppidum est Hispania: unde Tar-
 tesium pelagus dictum. In eo generose muræna nascun-
 tur. Vnde à Varrone laudatur muræna Tartesia. Apud
 Aulum Gellium mendose legitur muræna Tartesia, quasi
 à Tarso oppido. Cilicie dicta, cum legendum sit Tartesia
 à Tarteso oppido Hispania. Autumat Strabo ueteres Be-
 tim fluium nominasse Tartesium. Nonnulli Tartesium
 Carteiam appellant. De Tarteso Silius: Tartesos stabu-
 lanti conscia Phœbo. lib. 6. cap. 16.

Tectum pecus) Id genus ouium signat, quod propter
 lanitij elegantiam operimentis tegitur, & ob id tectum
 pecus nominatur. Horatius id genus oues pellitas appella-
 lat illo sapphico uersiculo: Dulce pellitis ouibus Galefi
 Flumen. lib. 7. cap. 2.

Palmeis regentibus) Legendum est tegetibus: significat
 enim tegetes ex folijs palmarum contextas adhiberi solita-
 tas ad uineam adumbrandam per cynocaumata, sic enim
 uocantur calores æstuosi caniculæ. M. Varro appellat te-
 geticulas canabinas, ex canabe factas. lib. 6. cap. 3.

Temporius) Tempestiuus, maturius aduerbium est, cui
 opponitur serius. Hinc Ouidianũ illud, Modò surgit eoo
 Temporius cælo, modò serius incidit undis. lib. 8. cap. 4.

Terebratione) Id est, illius insitionis quæ fit terebra,
 de qua sic inquit Cato: Terebra uitem quam inserere uo-
 les pertundito, eò duos surculos uitigineos quod genus
 esse uoles insertos obliquos arcito ad medullam, & cetera.
 ra. lib. 4. cap. 29.

Termi

IN COLVMELLA M.

Termitibus) Termites sunt ramuli arborum maximè
 oliuarum, quod Porphyrio docet enarrans illud Horatij,
 Nunquam fallentis termes oliuæ. Aul. Gel. ramusculos pal-
 marũ termites appellat, his uerbis, Spadica Dorici uocat
 auulsus est palma termitè cum fructu. Item quoniã palme
 ex arbore cum fructu auulsus, spadix dicitur, lib. 7. cap. 9.

Ternarij) Scrobes ternarios appellant quoquouersus
 pedum trium, sicut quaternarios quoquouersus quatuor
 pedum. lib. 11. cap. 2.

Tertiati) Oleum tertiæ pressuræ, sicuti iteratione
 ponit pro oleo secundæ pressuræ. lib. 12. cap. 49.

Tertiato) Tertia aratione colito. lib. 2. cap. 10.

Tertiatur dodrante) Familiare est Col. assis nomine to-
 tũ, & consequenter per uncias intelligere partes, sicut hoc
 nomine dodrantis intelligi uult nouè partes unius operæ
 sufficere ad tertium agrum, id est, ad tertiam aratione
 in singula iugera peragendum. lib. 2. cap. 4.

Thalli caparum) ὄσσω uerbum Græcũ est, quod signi-
 ficat uiresco, & germino, inde thalli dicti stipites in capis
 & folliculi, quos uulgus uocat germina, quibus semè conti-
 netur. ὄσσω Græci omne germinans appellauerunt, Attici,
 maximè id in oliuis hac uoce nominant. Suidas ait, ὄσσω
 dici ὄσσω, id est, ramum oliuæ. lib. 11. cap. 3.

Taleagines) lego tiliagina, hoc est, ex tilia arbore cõfe-
 ctæ, cuius materies odorata est, nec teredinè sentit. Fasces
 tiliaceis fascebatur Antoninus, ut rectus incederet. Ex ti-
 lie mèbranis tenuissimis fiunt coronæ uel coronarũ orna-
 mèta, phyliræ uocantur: de quibus aliubi plura. li. 12. ca. 45.

Tineofos) Plenos tinearũ, qui sunt uermes, quos alueo-
 rum tineas uocant: tineas in libris gigni testatur Epigram-
 matista. In homine prouenire longitudine pedum triceniũ

kk 3 refert

refert Plin. lib. 9. cap. 14.

Tiruncula) Veteranus, & tiro opponuntur, neque solum de militibus, sed etiam mutis animalibus usurpantur. lib. 7. cap. 12.

Ad tormina) Morbus est intestinorū, Græci uocant dysenterion, intus intestina exulcerātur: ex his cruor manat, frequēs deiciēdi cupiditas, dolorq; in ano est. Torminosi dicuntur laborātes hoc genere morbi. M. T. ul. Torminosos quoq; dicimus quosdā, nō quia patiātur tormina, sed quia procliues sint ad hoc genus ægritudinis. lib. 12. ca. 38.

Firmis toris) Sicut toros dicimus in animalibus carnes pulposas, robustasq; ita in uitibus tuto alligari potest. In secunda Tusculana enarrantes illud, O brachia, o lacertorum tori, scripsimus affatim super hac dictione. Ouidius colla torosa bouū dixit elegantissimē. Col. lib. de arb. ca. 16.

Tortiuum) Cato fecarum uinum appellat, quod ex fecibus uini expressum est. Consimile est tortiuū, quod post primā pressuram ex torculari exprimitur circūcisit uinaceis, unde & circuncidaneum nominatur. Cato: Tortiuū mustum circūcidaneum suo cuiq; dolio diuidito, additoq; pariter. Est alterum uini genus, quod præliganeū uocant, quod operarij bibunt. Græci deuterias appellant, generaliter uocabulo omnia uina secundaria, nostri loram. Fiunt maceratis aqua uinaceis. lib. 12. cap. 36.

Ceruce torosa) Pulposa, musculoſa. Ouidius, Colla torosa bouum. in Tusculanis quæstionibus ait Hercules, O lacertorū tori. Plin. scribens de hortensibus decenter dixit, quod inula torosior est. lib. 5. cap. 1.

Cum torreo) Tosto torrefacto. lib. 6. cap. 9.

Velut traducem) In arbutis fiunt traduces: hoc autem uocabulo utimur in uitibus, quæ ex arboribus in arbores traducun

traducuntur. Traduces quidam rumpos appellant, à traducēdo nominatos, quales eleganter, utiliterq; formatos in territorio nostro conspiciamus. Traducem binum antiqui præcidere solebāt, ut ita transilem facerēt. Nouariensis agricola traducū turba nō contentus, nec copia ramorum, impositus etiānum patibulis palmites circūuoluit. Hieronymus, Augustinus, Rufinus, cæteriq; ecclesiastici scriptores, curiosè disputando disquirunt, atq; uestigāt, nunquid anima ex traduce propagata sit, tanquā semen ex semine. Tertullianus oppido quam decenter scripsit famā serpere in traduces aurū, atq; linguarū. Mendosi sunt Tertulliani codices impressi, in quibus dictiones perperā distinctæ leguntur. Nam cū in traduces linguarū fuerit scribēdum, sicut nos legimus: uitiosè impresserunt intra duces, corrupto uocabulo elegantissimo & sensu. lib. 4. cap. 9.

In secunda quasi tribu) Id est, in secundo ordine, & loco, translatione facta à classibus Romanis. Nam alij erant in prima, alij in secunda classe, & ita gradatim distributi. Lege Liuium. Cōsimile est illud supra dictum à Columella: Possunt etiam secundæ notæ uites prouentu, & ubertate commendari. lib. 2. cap. 2.

Tribulā, & traham) Nomina sunt instrumentorū rusticorum, quibus ad terēda frumēta utūtur agricolæ. Seruius interpretatur esse genera uehiculorū, enarrans illud uergilianum: Tribulæq; trahæq; & iniquo pōdere rasiri: sic enim scribit: Tribula genus uehiculi, quo teruntur in arca fruges. Traha quoq; genus est uehiculi, dictum à trahendo. nam nō habet rotas. Tribulam à terendo dictam autumant. Fit autem tribula ex tabula lapidibus, aut ferro exasperata, quæ imposito auriga, aut pondere grandi trahitur iumētis iunctis, aut discutit ex spica grana, aut ex asibus

bus dentatis cum orbiculis, quod, ut inquit M. Varro, plostellum Poenicum appellant. lib. 2. cap. 21.

Nullū natura trimestre semen) Plin. taxans Col. sententiam sic refert: In tantum fallitur Columella, qui ne trimestris propriū quidē genus existimauerit esse, cum sit antiq̄uissimum, Græci trimenon uocant. lib. 2. cap. 9.

Satoriam trimodiam) nomen est uasis à mensura trium modiorum: satoriam uocat, quoniam ex ea satores semina iaciunt in satione seminum. lib. 2. cap. 9.

Trulla) Trullum, & trulla sunt uasa, quorum mentio apud scriptores: præterea trulla instrumentum est aneum fabrilē, cuius meminit Vitruuius, in quo significatu hic ponere uidetur. lib. 9. cap. 12.

Tubulū fictilem) Tubi, & per diminutionē tubuli sunt quedā quasi uasa fictilia, oblonga instar fistularū, quibus utimur ad ductus aquarū conficiendos. Plin. tradit aquas à fonte duci fictilibus tubis utilissimū esse: & ut autor est Vitruuius, salubriores sunt aquæ, quæ ducuntur per tubulos fictiles, quàm quæ per fistulas plumbeas. Plin. hoc idem memorans cola fictilia uocat, quem Col. tubulum fictilem appellat. Plinij uerba sunt hæc: Est & luxuriosa ratio uites cædi, ut quatuor malleoli uehementi uinculo colligentur in parte luxuriosa: atque ita uel ossa bubuli cruris, uel per cola fictilia traieci obruantur binis eminentibus gemmis. & mox paulo ait, Talis uuæ acinas nihil intus ligni habituros Columella promittit. Col. lib. de arb. cap. 9.

Lauri turiones) Hoc uocabulo, quod infrequens est, significari uidentur teneritudines ramusculorum in summitatibus arborum. lib. 2. cap. 47.

V

Quasi uacerræ) Vacerras dicunt stipites, & perticas ad quas

ad quas equi religari solent. alibi docet Columella uacerras appellari genus clatrorum, accipiq̄ pro longurijs, siue perticis. lib. 6. cap. 18. Erat & apud antiquos uacerra nomen maledicti.

Aut ualetudinarium) Lege in ualetudinarium. Nam locus, quo aegroti curantur, eleganti uocabulo ualetudinarium nuncupatur, Seneca: Omnes in eodem ualetudinario iacemus. Mos hic propè peculiaris est religiosorum, ut ualetudinarium unum templatim habeant, quo infirmi contineantur, ac curentur. In ultimo præcepit Columella, Valetudinaria immundicijs liberentur, & identidē aperiantur, ut ita salubria languentibus præbeantur. lib. 11. ca. 1.

Modò continetur) Aristoteles, & Galenus tradunt bonam ualetudinem esse, quandam quasi mediocritatē in confinio excessus, & defectus collocatam. lib. 3. cap. 12.

In ualuulis) Valuuli sunt folliculi, & siliquæ fabarum, quasi ualliuuli dicti: quia uallo fabis excutiātur. li. 2. ca. 12.

Vannisq̄ expurgantur) Vanni sunt cribra, quibus frumenta purgantur, unde uerbum Varronianum, euannare, quod est per uannos expurgare. In codicibus Varronis perperam legitur euaminatur, cum rectē legendum sit, euannatur. De uanno ait poëta: Et mystica uannus Iacchi.

Desyderat uehes) A uehendo uehes nominantur. Sunt autem propriè rustica instrumenta, quibus stercus uehitur, & mēsuræ nomē. Plin. Iustum est uehes stercoris xviij iugero tribui. Alibi Columella ait maiores pecudes efficere denas uehes stercoris tricenis diebus. lib. 2. cap. 5.

Auenuncula) Legendum est uenuncula. Horatius: Venuncula conuenit ollis. Plinius quoq̄ docet uenunculam fuisse uam ollis aptissimam, hoc est, ollarem: sic enim uocantur, quæ in ollis fictilibus conduntur. Papinius: Ollares ro-

go, non licebat uuas. lib. 3. cap. 2.
 Ventricosos) Ventricosos, & intestina. lib. 8. cap. 17.
 Veratro) Helleboro. Plinius: Helleborum (inquit) Italia
 ueratrū uocat. lib. 6. cap. 32.

Vernaculum) Domesticum, Italicū. li. 7. ca. 3. Sic uerna-
 cula examina, quibus syluestria opponuntur. lib. 9. cap. 9.

Parte uersura) Versurā dicunt scriptores, agricolatio-
 nis, ubi boues in arando post peractum legitimum sulcum
 circumaguntur, uertuntur que: aliās uersura est mutatio
 quedam, qua creditor mutatur, à uertendo dicta, cuius Pla-
 nius, Seneca, Cicero omnes commemorare. lib. 2. cap. 2.

In uestiarijs) Vestiaria nominamus, non tam arca, ac
 repositoria uestiū, quā ipsa uestimēta. dixit Seneca: Do-
 minus debet seruo uestiariū. Scauola iuriscōsultus: Quesi-
 tum est, an mortua matre conditio apposita defecisse uideat-
 tur, & per hoc, neq; uestiaria, neque cibaria his debeatur.
 Respōdi secundū ea, quæ præponerētur deberi. lib. 1. ca. 8.

Veterno consenscere) Torpore, segnitia, somno, igna-
 uia. Veterinus propriè est ille morbus, quē lethargū Græci
 nomināt, in quo marcor & inexpugnabilis penè dormiē-
 di necessitas: uulgò medici subetiā appellāt. Inde ueterno-
 sus, p ignauo, atq; torpēte, et somniculoso ponitur. li. 7. c. 5.

Veterinarij) Medici pecorum ueterinarij nominantur,
 quos Firmicus Maternus mulomedicos uocat, ducto uoca-
 bulo, ex uoce Græcorum, à quibus κτηνιατρικῶν appellatur,
 id est, medici iumentorum. lib. 6. cap. 8.

Veterinaria medicina) Medicina ueterinaria dicitur
 ea, qua utitur ueterinarius, id est, medicus pecoris, & iu-
 mentorum, quem nostri mulomedicum Græci κτηνιατρικῶν ap-
 pellant, de quo supra diximus. lib. 7. cap. 3.

Resoluatur ueruaetum) Quod uere semel aratum est, à
 temporis

temporis argumento ueruaetum uocatur, dicitur & pro-
 fectum, & profcindere appellant, cum primum arant ter-
 ram. lib. 2. cap. 4.

Duo induantur statumina) Corrige uiduuntur. Nam
 cum arbores, & pali decenter dicantur uitibus maritari,
 quando illis copulantur, decenter quoq; dicuntur uiduari,
 quando uitis emoritur, quæ instar mariti est. Statumina au-
 tem uocantur adminicula, pali, pedamenta, quibus stat uitis
 tenera, atq; fulcitur, & ita intellige exponeq; statumina
 apud Columellam hac uoce crebrius utentem. Apud Vitru-
 uium statuminationes capiuntur pro solidationibus pau-
 mentorum, & statuminare pro munire ac solidare. libr. 4.
 capite 179.

Quasi mille sunt uiuiradices) Corrige quasi nullæ sint.
 Quid autem sit uiuiradix, docebunt te Columella, Plinius,
 & nomen ostendit. Nā à uiua radice cognominatur uiu-
 radices stirpes uitium uidelicet, & surculi, qui in seminario
 adolefcunt, moxq; in suam sedē transferuntur. Malleoli ue-
 rò non sunt radicati, nec feruntur in seminario. lib. 3. ca. 3.

Abundantia uliginis) Vligo propriè est naturalis terre
 humor. Vnde uliginosus ager dictus, quo quasi piger no-
 xius humor continetur. Vliginose agro opponitur aridus.
 lib. 2. cap. 2.

De ulmarijs) Ulmaria dicuntur seminaria, in quibus
 plantaria ulmorum adolefcunt: quæ mox roborata in arbu-
 stum transferantur. Possunt & ipsa arbusta ulmaria nun-
 cupari, quibus scilicet uitēs maximè copulātur, maximeq;
 conueniunt, cum inter uitēm, & ulmum sit amicitia socia-
 bilis. lib. 5. cap. 4.

Spicas ulpici) Genus est allij, ulpicū grandius inter pul-
 mētaria ruris celebratū, quod Græci appellauerunt ἀποροκό-
 ποδος. Quidam allium Punicum uocāt, de quo Plautus: Ple-

vior ulpici, quàm Romani remiges. lib. 6. cap. 4.

De uillatico) Villaticum canem appellant, qui uillam, quæq; iuncta sunt uilla, custodit. lib. 7. cap. 12.

Vicia pabularis) Quæ scilicet pabuli causa feritur, estq; pabulum quadrupedum. lib. 11. cap. 2.

Cum uicialibus) A uicia, quod pabulum est, uicialia deriuantur. lib. 6. cap. 29.

Cribrum uiciario) A uicia, quod est genus frugū, dicitur uiciarium cribrum, sicut à lolio loliarium. lib. 8. cap. 5.

Vitariū) Seminarium intelligit, in quo semina uitium conferuntur, ut mox transferātur in uineā. Paulō mox docet Colu. in quo solo uitarium sit faciendum. lib. 3. cap. 4.

Vitifcat) uitis fiat: uerbum est à uite formatum, eo inelinatione quo uiuiscit. Col. lib. de arb. ca. 7.

Vmbrae) Sic appellantur pisces quidā, quorum mentio est apud Ennium sic scribentem: Melanurum, turdum, merulamq; umbramq; marinam. lib. 8. cap. 16.

Ad unguem) Ad perfectā absolutionē, translatio à marmorarijs, qui iuncturas marmorū tum demum perfecta ducunt, si unguis superductus non offendatur, unde iam quæcunque perfectissima esse uolumus significare, ad unguem facta esse dicimus. Horat. Ad unguē factus homo. li. 11. ca. 2.

Vngues custodū) Iam docui custodes dici nouellos palmites. In uitibus autem sunt omnia quæ in corporibus, exēpli causa, caput, brachia, humeri, crura, pedes, palma, digiti, & pollex. Sunt & ungues quos annotinos præcipit esse ressecandos, id est, unius anni, quos et anniculos uocamus, ut ab anno annotinus deriuatur. Alij legūt hornotinos eodem intellectu: super qua dictione supra perscripsi. Casar in commētarijs naues annotinas appellasse uidetur onerarias, quibus annona atq; cōmeatus cōportantur. li. 4. ca. 24.

Vngue ceti) Ab unguendo unguen dictū. Apuleius,

Vngue delibutus. Cetus dicitur piscis maior, errore grāmatorū manifesto, qui pluraliter, & neutro genere tantum dici autumant cete ex Græca declinatione. In celo inter signa est cetus, cuius meminit Higinius. lib. 6. cap. 31.

Volucra appellatur) Ex lectione Pliniana commonitus, lego uoluo. Plinij uerba ad hanc rem pertinentia subscripsi, quæ sunt hæc: Alij uoluoem appellant animal prærodens pubescentes uuas, quod ne accidat, falces cum sint exacutæ, fibrina pelle detergunt, atq; ita putat, aut sanguine hircino liniri uolunt post putationem easdem. Idem Plinius, & ante Plinium M. Cato conuoluolum nominarunt bestiolum damnificam, atq; uineas infestantē, qui forsatis à conuoluendo nomen accepit, eod quod se conuoluat, atq; intorqueat circa pampinos. Eūdem opinor esse inuoluolum, de quo scitum est Plautinum illud in Cistellaria, Imitatur nequam bestiam, & dānicam inuoluolum, quæ in pampini folio intorta implicat se: itidem hæc exorditur sibi intortam orationem. Qui uult ne conuoluulus in uinea nascatur, medicamentum faciat ex amurca decocta ad crasitudinem mellis cū bituminis tertiaro, & sulphuris quartario, hoc uites sub caput, & sub brachia perungat, ita conuoluulus non fiet in uinea. lib. de arb. cap. 15.

In speciem uuae) Apes dicuntur facere ostenta glomerata in figuram botryonis, siue uuae pedibus per mutua nexis. Iuuenalis: Examenq; apium longa consederit uua Culmine delubri. Vergil. Vuam demittere ramis. lib. 9. cap. 9.

Circa Vulcanalia) Dies feriatas Vulcano dicatus, dicitur Vulcanalia. M. Varro, Vulcanalia à Vulcano, quod ei tum feriat, & quod eo die populus per se ignem animalia mittit. Plinius: A Vulcanalibus lucubrare incipiebat studendi causa. lib. 11. ca. 3.

A L D V S L E C T O R I S .

NAMPRIDEM decreui, quacunq; in re possum, prodesse studiosis. Quamobrem perquam utile uisum est futurū, si hic de diebus, & qui in uigintiquatuor partes, & qui in duodecim diuiduntur: tum de horis, quæ sunt apud Palladiū, nonnihil dicamus. Atq; eò magis, quòd à perquam paucis ætatis nostræ hominibus intelliguntur. Dierū duo sunt genera, alij naturales: alij ciuiles. Naturales, quibus nunc passim utimur, cōstāt quatuor & uiginti partibus æqualibus ab occasu Solis, ad alterū occasum: quæ horæ appellantur: & Græcè ἡμερῶν, Latinè æquinoctiales dicuntur. Ciuiles autē, ab ortu Solis ad occasum cōstant duodecim partibus inæqualibus: quæ Græcè ἡμερῶν, Latinè tēporales, seu, quod idē est, uulgares nominantur. Atq; hæ duodecim partes hybernæ solstitijs breuissimæ sunt, & tertia parte minores, quàm æquinoctiales, æstiuus autē longissimæ, eademque tertia maiores, quàm illæ, & quod sequēs est, uincunt hybernæ duabus quartis: siue, quod idē est, dimidio, id quod significare uoluit Vergilius eo uersu. An ne nouum tardis sydus te mensibus addas: id est, Iunio, & Iulio, quibus horæ longissimæ sunt. At uere, sole arietem, autumno, libram ingrediente, pares sunt æquinoctialibus: eademq; ab hyberno solstitio ad æstiuum, cum die crescente crescant: ab æstiuo autem ad hybernū, cum eodem decrescente decrescunt. Et quoniam singuli dies ciuiles, ac noctes totius anni, horis duodecim cōtinentur, sexta die hora semper est meridies: & prima incipit oriente Sole. Duodecima eodē occidente finitur. Verbi gratia, mense Martio cum hæ ipsæ horæ temporales ferè pares sunt æquinoctialibus, prima hora diei ciuilis est eadem cum tertiadecima diei

diei naturalis. Secunda, eadem cum quartadecima. Tertia, cum quintadecima. Quarta, cum sextadecima. Quinta, cum decima septima. Sexta, cū decima octaua. Septima, cum decimanona. Octaua, cum uigesima. Nona, cum uigesima prima. Decima, cum uigesima secunda. Undecima, cum uigesima tertia. Duodecima, cum uigesima quarta. Illud igitur in sacris literis: A sexta autem hora usq; ad nonā, tenebræ factæ factæ sunt super uniuersam terram: intelligendū est à decima octaua hora, usq; ad uigesima primā diei naturalis: ut nunc horæ aguntur. Nam apud ueteres, solaris in horas tam noctis, quàm diei tēporales, nō æquinoctiales diuidebantur. Mense autem Iunio, cum horæ quàm longissimæ sunt: prima hora tēporalis, est eadem, quæ nona cum tertia parte decimæ æquinoctialis. Secūda, quod reliquum decimæ cum duabus tertijs undecimæ. Tertia, quæ duodecima cum tertia parte undecimæ. Atq; ita singule tres horæ tēporales cōtinēt quatuor æquinoctiales. Pari modo, quarta est eadē, quæ tertiadecima cū tertia parte quartadecimæ. Quinta, quod reliquum quartadecimæ cum duobus tertijs quintadecimæ. Sexta, quod reliquū quintadecimæ cum integra sextadecima, & est meridies. Item tres tēporales, Septima, Octaua, Nona, sunt eadē, quæ quatuor æquinoctiales: uidelicet decima septima, decima octaua, decimanona, uigesima. Item decima, undecima, duodecima, eadem quæ uigesima prima, uigesima secūda, uigesima tertia, uigesima quarta. Non ab re hic uisum est subiungere epigramma Martialis ad Euphemum structorem Domitiani: ubi harū horarum temporalium meminit: est autem hoc:

Prima salutantes, atq; altera detinet hora:

Exercet raucos tertia caufidicos.

In quintam uarios exercet Roma labores.

Sexta

Sexta quies lasis, septima finis erit.
 Sufficit in nonam nitidis octava palæstris.
 Imperat extractos frangere nona toros.
 Hora libellorum decima est Eupheme meorum:
 Temperat ambrosias cum tua cura dapes:
 Et bonus atherio laxatur nectare Casar:
 Ingentiq; tenet pocula parca manu.
 Tunc admitte tocos: gressu timet ire licenti
 Ad matutinum nostra Thalia Iouem.

Horæ autem, de quibus agit Palladius, sunt quæ diem ab ortu solis ad occasum diuidunt, in partes duodecim: quæ umbris sic deprehenduntur. Fiat planicies quadrata ad regulam, & libellâ in loco aperto: qui toto die illustretur à Sole: spectetq; uno latere Septentrionē: alio Meridiē: Solem alio orientem: occidentem alio. Deinde in medio quadrati collocetur indagator umbræ: qui Græcè $\gamma\upsilon\alpha\upsilon\omicron\upsilon\varsigma$, seu $\sigma\upsilon\lambda\alpha\delta\epsilon\upsilon\varsigma$ dicitur, obserueturq; prima dies cuiusuis mensis: Verbi gratia, Ianuarij: idq; cælo sereno, tunc tacto gnomone à Solis radijs: umbra gnomonis prima hora diei erit longa pedes $\times\times\times$. Secunda $\times\times$. Tertia $\times\times$. Quarta $\times\times$. Quinta \times . Sexta \times . atque hac hora, semper (ut dixi) est meridies: tunc enim Sol altissimus facit umbras breuissimas. Deinde incipit declinare, & descendere ad occasum: atq; umbræ eadē, qua decreuerant, mensura augetur: quo fit, ut septima hora, quæ est prima post meridiem, umbra gnomonis sit longa pedes \times . & respondeat quintæ antemeridianæ (nā horæ ante sextam antemeridianæ, post sextam pomeridianæ appellantur) Octaua sit longa pedes $\times\times$. & respondeat quartæ. Nona, $\times\times$, quanta fuerat tertia. Decima, $\times\times$, quot pedū erat secunda. Undecima, $\times\times\times$, quot prima. Et quoniā in horarum spatio Ianuar. cum Decem

I N C O L V M E L L A M.

bri mense cōuenit: eadem erunt umbra singulis horis hoc mense, quæ & Ianuario. Idem quoq; faciendū est in cæteris mensibus: ut bini scilicet computētur. & Feb. in horarum mensura cum Nouembri mense cōcordet, Martius cū Octobri, Aprilis cū Septēbri, Maius cum Augusto, Iunius cum Iulio: quemadmodū in fine cuiusq; mensis apud Palladium licet uidere. Illud apud eundē in fine postremi mensis his uerbis: Decembrem Ianuario in horis causa dispar adiūxit: cum linea simili ille augeatur, hic decrescat: intelligendum est & de umbris, quod tam ante meridiem, quam post pares, atq; eadē in singulis binis mēsis sint: idq; dispari causa, & de diebus, quos constat sex mēsis augeti, & sex decrescere. Nam etsi eadem quātitate sunt hora mense Ianuario, qua & Decembri: eademq; mense Februario, qua & Nouembri: & sic in reliquis paribus, quemadmodū autor ostendit: tamen, ex singulis paribus, quantum augetur alter, tantum alter diminuitur. Ascendente enim sole à capricorno ad cancerum (ut suprâ diximus) dies semper augetur: decrescunt contra descendente illo, à cancro ad capricornum. Notandum præterea, crescentibus diebus, decrescere semper umbras gnomonis: contra, decrescantibus illis, has semper auescere: & hinc est, quod mense Ianuario cū dies breuissimi sunt, & augetur: prima hora diei umbra gnomonis est longa pedes $\times\times\times$. Februario, quæ est longissima, $\times\times\times$. Martio, $\times\times\times$. Aprili, $\times\times\times$. Maio, $\times\times\times$. Iunio, $\times\times\times$. Mēse autē Iulio, cum dies longissimi sunt, & decrescūt, prima hora diei umbra gnomonis est longa pedes $\times\times\times$. quæ est breuissima. Augusto, $\times\times\times$. Septēbri, $\times\times\times$. Octobri, $\times\times\times$. Nouēbri, $\times\times\times$. Decēbri, $\times\times\times$. Id quod ut melius cognoscatur, subiunximus & eos menses, quibus

dies augentur, umbris decreſcentibus: & eos, quibus dies decreſcunt, umbris creſcētibus. Incepimus autē ab Ianuario, & Iulio: quorū altero dies ſunt breuiſſimi, & ſemper augentur uſq; ad ſolſtitiū æſtiū: & umbræ longiſſimæ: ſed decreſcūt, quādiu dies augentur: Altero dies ſunt longiſſimi, & ſemper decreſcūt uſq; ad ſolſtitiū hybernū, & umbræ breuiſſimæ: ſed augentur, quādiu dies decreſcunt. Et licet à ſolſtitijs incipiendum fuiſſet, quæ Decembri, & Iunio ſiunt, tuncq; dies uel augeri, uel decreſcere incipiunt: tamen incrementa, uel diminutiones dierū cum diminutionibus, incrementiſq; umbrarum ſic facilius di-gnoſcūtur, quā quidem re cognita, & diſpar illa cauſa co-gnoſcetur: quia in horarum ſpatio Ianuarius Decembri, Februarius Nouembri, Martius Octobri, Aprilis Septem-bri, Maius Auguſto, Iunius Iulio adiuncti, linea ſimili, ut ait Palladius, augentur, uel decreſcunt.

Ianuario augentur dies: & umbræ
decreſcunt,

hora	I.	pedes	XXIX.
hora	II.	pedes	XIX.
hora	III.	pedes	XV.
hora	IIII.	pedes	XII.
hora	V.	pedes	X.
Hora	VI.	pedes	IX.
hora	VII.	pedes	X.
hora	VIII.	pedes	XII.
hora	IX.	pedes	XV.
hora	X.	pedes	XIX.
hora	XI.	pedes	XXIX.

Febr

Februario augentur dies: & umbræ
decreſcunt,

hora	I.	pedes	XXVII.
hora	II.	pedes	XVII.
hora	III.	pedes	XIII.
hora	IIII.	pedes	X.
hora	V.	pedes	VIII.
Hora	VI.	pedes	VII.
hora	VII.	pedes	VIII.
hora	VIII.	pedes	X.
hora	IX.	pedes	XIII.
hora	X.	pedes	XVII.
hora	XI.	pedes	XXVII.

Martio augentur dies: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXV.
hora	II.	pedes	XV.
hora	III.	pedes	XI.
hora	IIII.	pedes	VIII.
hora	V.	pedes	VI.
Hora	VI.	pedes	V.
hora	VII.	pedes	VI.
hora	VIII.	pedes	VIII.
hora	IX.	pedes	XI.
hora	X.	pedes	XV.
hora	XI.	pedes	XXV.

Aprili dies augentur: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXIII.
hora	II.	pedes	XIII.
hora	III.	pedes	X.
hora	IIII.	pedes	VII.
hora	V.	pedes	V.

II z Hora

Hora	VI.	pedes	IIII.
hora	VII.	pedes	V.
hora	VIII.	pedes	VII.
hora	IX.	pedes	X.
hora	X.	pedes	XIIII.
hora	XI.	pedes	XXIIII.

Maiō dies augentur: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXIII.
hora	II.	pedes	XIII.
hora	III.	pedes	IX.
hora	IIII.	pedes	VII.
hora	V.	pedes	IIII.

Hora	VI.	pedes	III.
hora	VII.	pedes	IIII.
hora	VIII.	pedes	VII.
hora	IX.	pedes	IX.
hora	X.	pedes	XIII.
hora	XI.	pedes	XXIII.

Iunio dies augentur: & umbræ decreſcunt.

hora	I.	pedes	XXII.
hora	II.	pedes	XII.
hora	III.	pedes	VIII.
hora	IIII.	pedes	V.
hora	V.	pedes	III.

Hora	VI.	pedes	II.
hora	VII.	pedes	III.
hora	VIII.	pedes	V.
hora	IX.	pedes	VIII.
hora	X.	pedes	XII.
hora	XI.	pedes	XXII.

Iulio

Iulio decreſcunt dies: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXII.
hora	II.	pedes	XII.
hora	III.	pedes	VIII.
hora	IIII.	pedes	V.
hora	V.	pedes	III.

Hora	VI.	pedes	II.
hora	VII.	pedes	III.
hora	VIII.	pedes	V.
hora	IX.	pedes	VIII.
hora	X.	pedes	XII.
hora	XI.	pedes	XXII.

Auguſto decreſcunt dies: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXIII.
hora	II.	pedes	XIII.
hora	III.	pedes	IX.
hora	IIII.	pedes	VI.
hora	V.	pedes	IIII.

Hora	VI.	pedes	III.
hora	VII.	pedes	IIII.
hora	VIII.	pedes	VI.
hora	IX.	pedes	IX.
hora	X.	pedes	XIII.
hora	XI.	pedes	XXIII.

Septembri decreſcunt dies: & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXIIII.
hora	II.	pedes	XIIII.
hora	III.	pedes	X.
hora	IIII.	pedes	VII.
hora	V.	pedes	V.

II 3 Hora

Hora	VI.	pedes	IIII.
hora	VII.	pedes	V.
hora	VIII.	pedes	VII.
hora	IX.	pedes	X.
hora	X.	pedes	XIIII.
hora	XI.	pedes	XXIIII.

Octobri dies decrefcunt; & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXV.
hora	II.	pedes	XV.
hora	III.	pedes	XI.
hora	IIII.	pedes	VIIII.
hora	V.	pedes	VI.

Hora	VI.	pedes	V.
hora	VII.	pedes	VI.
hora	VIII.	pedes	VIIII.
hora	IX.	pedes	XI.
hora	X.	pedes	XV.
hora	XI.	pedes	XXV.

Nouembri dies decrefcunt; & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXVII.
hora	II.	pedes	XVII.
hora	III.	pedes	XIIII.
hora	IIII.	pedes	X.
hora	V.	pedes	VIIII.

Hora	VI.	pedes	VII.
hora	VII.	pedes	VIIII.
hora	VIII.	pedes	X.
hora	IX.	pedes	XIIII.
hora	X.	pedes	XVII.
hora	XI.	pedes	XXVII.

Decembri

Decembri dies decrefcunt; & umbræ augentur.

hora	I.	pedes	XXIX.
hora	II.	pedes	XIX.
hora	III.	pedes	XV.
hora	IIII.	pedes	XII.
hora	V.	pedes	X.

Hora	VI.	pedes	IX.
hora	VII.	pedes	X.
hora	VIII.	pedes	XII.
hora	IX.	pedes	XV.
hora	X.	pedes	XIX.
hora	XI.	pedes	XXIX.

SED sciendum primos quosque dies mensis descriptos tantu à Palladio: nec tantas fore umbras cæteris diebus cuiusque mensis, quantæ fuere primis, siquis eas describeret: sed semper uel minores, cum dies crescunt: uel maiores, illis decrefcētibus. quæ si describerentur omnes, magnum efficerent uolumen: esset præterea opus multis annis, si id fieret, in Europa: nam cum oporteat singulos quosq; dies totius anni ab ortu solis, ad occasum, tunc esse serenos, nec id contingat unquam in Europa: obseruandi forent dies sereni multorum annorum: donec omnes describerentur. Quod quia laboriosum est: & longi tædij plenum: nec Palladius fecit, nec alius quisquam: nec fortè erit unquam qui faciat. Sed de his hæc satis, tu uero lector charissime uale: & me ama.

